

บทที่ 2

สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย - ลาว อันเนื่องมาจากสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ว่า เส้นเขตแดนไทย - ลาว ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการทำสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ในช่วงที่ฝรั่งเศสได้ขยายอาณานิคมเข้าไปในอินโดจีนและได้เข้าครอบครองลาว ต่อมาเมื่อลาวได้รับเอกราชและได้สืบทอดสนธิสัญญาดังกล่าวมา จนกระทั่งลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม และได้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นกับไทยมาโดยตลอดซึ่งปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่อง เส้นเขตแดนไทย - ลาว ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจและควรจะศึกษาว่า เส้นเขตแดนไทย - ลาว ซึ่งกำหนดขึ้นโดยสนธิสัญญาที่ไทยทำกับฝรั่งเศสนั้น เป็นสาเหตุนำมาซึ่งปัญหา ความขัดแย้งระหว่างไทยกับลาวอย่างไร และจากการศึกษาพบว่า ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย - ลาว มีสาเหตุมาจากสนธิสัญญากำหนดเขตแดน ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส 3 ประการ สามารถจะแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. สาเหตุอันเนื่องมาจากสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขงไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากล

สำหรับสาเหตุของปัญหา เกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย - ลาว ประการแรกนี้เป็นสาเหตุที่เกี่ยวกับ เส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางด้านแม่น้ำโขง ซึ่งก่อนที่จะศึกษาว่าสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนทางด้านนี้ เป็นสาเหตุนำมาซึ่งปัญหาอย่างไร ควรที่จะได้เข้าใจถึงสภาพทางภูมิศาสตร์บริเวณแม่น้ำโขงก่อน

1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์บริเวณแม่น้ำโขง

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า ตลอดแนวพรมแดนไทย - ลาว มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 1,750 กิโลเมตร ทั้งนี้แบ่งเป็นแนวพรมแดนที่ทอดไปตามสันปันน้ำของภูเขาต่างๆ ประมาณ 650 กิโลเมตรและเป็นแนวพรมแดนที่ทอดไปตามแม่น้ำโขงประมาณ 140 กิโลเมตร ส่วนที่เหลือประมาณ 960 กิโลเมตร เป็นแนวพรมแดนที่ทอดไปตามแม่น้ำโขง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแนวพรมแดนไทย - ลาว ส่วนใหญ่จะมีแม่น้ำโขงเป็นแนวแบ่งเขตแดน

แม่น้ำโขงมีสภาพทางภูมิศาสตร์คือ กระแสน้ำจะไหลจากเหนือ ลงสู่ใต้ตลอดปี คลื่นทั้งฝั่งไทย และลาวจะมีความสูงชันมาก ทางด้านฝั่งลาวจะมีภูเขาและป่าไม้ชานไป ตามแนวลำน้ำโดยตลอด แม่น้ำโขงบริเวณพรมแดนไทย - ลาว จะมีความกว้างมากที่สุด ประมาณ 2 กิโลเมตร ช่วงที่แคบที่สุด ประมาณ 50 เมตร จะมีเกาะคอนในลำแม่น้ำโขง โดยตลอด ในฤดูน้ำ จะมีน้ำไหลเชี่ยวมาก แต่ในฤดูแล้ง น้ำจะแห้ง มีเพียงร่องน้ำเล็ก ๆ เท่านั้น สามารถลุดข้ามไปได้¹

สภาพทางด้านสังคมบริเวณชายฝั่งแม่น้ำโขง บางตอนจะมีประชาชนทั้งไทยและตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นระยะ ๆ ส่วนใหญ่แล้วจะประกอบอาชีพการประมงโดยจะทำการประมงในแม่น้ำโขง ซึ่งนอกจากความสำคัญทางด้าน การประมงของแม่น้ำโขงแล้ว

¹ "วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนา," ปัญหาข้อขัดแย้งไทย - ลาว ในช่วงปี พ.ศ. 2518 ถึงปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 49.

แม่น้ำโขงยังมีความสำคัญทางด้านคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขนส่งสินค้า ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นสินค้าอุปโภค บริโภค ที่จำเป็นที่ลาวสั่งซื้อไปจากไทย นอกจากนี้การที่ลาว เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ไทยจึงได้อำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน ให้แก่ลาวด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามอนุสัญญาบาร์เซโตน่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม่น้ำโขงมีความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างมาก

สำหรับสภาพทางการเมืองการปกครองนั้น โดยทั่วไปแล้ว บริเวณชายฝั่งของแม่น้ำโขงทั้งฝ่ายไทยและลาว ต่างก็ได้ปกครองดูแลไปตามกฎระเบียบของแต่ละฝ่าย แต่ในบริเวณเกาะคอนกลางแม่น้ำโขงบางส่วนก็ประสบปัญหาในการปกครองดูแล เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างอ้างกรรมสิทธิ์ในเกาะคอนนั้นๆ และได้นำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งอยู่บ้าง ซึ่งจะได้กล่าวถึงเรื่องนี้ต่อไป

1.2 การกำหนดเส้นเขตแดนไทย-ลาว ทางแม่น้ำโขงตามสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส

1.2.1 การกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดเป็นเส้นเขตแดนไทย - ลาวตามอนุสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926

ตามอนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส เพื่อวางระเบียบความเกี่ยวพันระหว่างสยามกับอินโดจีนลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 ได้มีการกำหนดถึงเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขง ในข้อ 3 โดยได้ระบุข้อความไว้ดังนี้

"ข้อ 3

เพื่อป้องกันมิให้มีข้อพิพาทอย่างใด ในเรื่องเส้นเขตแดนในระวางกรุงสยามกับ

อินโดจีน ในตอนที่แม่น้ำโขงเป็นแคว้นนั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญาตกลงกันว่า จะได้มีการกำหนดเส้นเขตแดนนั้นอย่างแน่นอนณะท้องที่ โดยความยินยอมพร้อมกันทั้งสองฝ่าย

เพื่อการนี้ เส้นเขตแดนตามลำแม่น้ำโขงนั้น มีบทวิเคราะห์ให้ชี้ชัดดังต่อไปนี้

1. ตามลำแม่น้ำโขง ในตอนที่แม่น้ำแยกออกเป็นหลายสายเพราะเกาะนั้น ให้ถือร่องน้ำเป็นเส้นเขตแดนระหว่างรัฐสยามกับอินโดจีน

2. ตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่แยกออกเป็นหลายสาย เพราะมีเกาะซึ่งออกห่างจากฝั่งสยาม โดยมีกระแสน้ำไหลสลับอยู่ในระหว่างนั้น จะเป็นเวลาหนึ่งเวลาใดในชวปีก็ตามให้ถือร่องน้ำของสายแยกที่ใกล้ฝั่งสยามที่สุดเป็นเส้นเขตแดน

3. ในบันดาถิ่นที่ลำน้ำแยกซึ่งอยู่ใกล้กับฝั่งสยามที่สุดนั้น เขียนขึ้นด้วยทรายทับถมภูตั้นแห่งขึ้น จนกระทั่งทำให้เกาะ ซึ่งแต่ก่อนอยู่ห่างจากฝั่งนั้น เชื่อมต่อกันเป็นนิกับฝั่งนั้น ๆ ตามหลักนิยมเส้นเขตแดน จึงต้องเค็รตามร่องน้ำเดิมของลำน้ำแยกที่เขียนขึ้นด้วยทรายทับถมภูตั้นแห่งขึ้นนั้น แต่ทว่า ถ้าแม่น้ำมีกรณีเช่นนี้ เกิดขึ้นแล้ว จะต้องร้องขอต่อคณะข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขง ให้พิจารณาแต่ละกรณี ตามเหตุการณ์ที่เป็นจริง และในกรณีเช่นนั้นคณะข้าหลวงใหญ่ จะแนะนำให้อ้ายเส้นเขตแดน ไปไว้ยังร่องน้ำที่อยู่ใกล้ที่สุดของลำน้ำก็ได้ ถ้าหากวินิจฉัยเห็นว่ากรณีเช่นนั้นเป็นอันพึงปรารถนา....."

จะเห็นได้ว่า ตามข้อ 3 ของอนุสัญญาดังกล่าว ได้กำหนดถึงเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขงไว้ โดยสามารถสรุปได้คือในแม่น้ำโขงช่วงที่ไม่มีเกาะที่จะทำให้น้ำแยกออกเป็นหลายสาย ให้ใช้ร่องน้ำลึก เป็นเส้นเขตแดน ส่วนในแม่น้ำโขงช่วงที่มีเกาะ และทำให้น้ำแยกออกเป็นหลายสายนั้น ให้ใช้ร่องน้ำที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดเป็นเส้นเขตแดน นอกจากนี้ในกรณีที่ร่องน้ำที่อยู่ใกล้ฝั่งไทยได้เกิดขึ้นขึ้น จนทำให้

เกาะมาเชื่อมอยู่ติดกับฝั่งไทยนั้น จะยังคงใช้ร่องน้ำเดิม เป็นเส้นเขตแดนอยู่ หากมีการตกลงกันให้ย้ายเส้นเขตแดนก็ต้องย้ายเส้นเขตแดนไปที่ร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดอีก

1.2.2 การกำหนดให้เกาะดอนทั้งหมดในแม่น้ำโขงเป็นของลาวยกเว้นเกาะดอน 8 แห่ง ซึ่งระบุไว้ในแผนที่เป็นของไทย

1.2.2.1 การกำหนดให้เกาะดอนทั้งหมด ในแม่น้ำโขงเป็นของลาวตามหนังสือสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893

ตามหนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 ได้มีการกำหนดให้ไทยยอมสละกรรมสิทธิ์ในดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง รวมถึงเกาะดอนต่าง ๆ ในแม่น้ำโขงด้วยโดยระบุไว้ในข้อ 1 ของหนังสือสัญญาดังกล่าว ดังนี้

"ข้อ 1

คอเวอนเมนต์สยามยอมสละเสีย ซึ่งข้ออ้างว่ามีกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้นทั่วไปในดินแดน ๘ ฝั่งซ้ายปากตะวันออกแม่น้ำโขง และในบรรดาเกาะทั้งหลายในแม่น้ำนั้นด้วย"

จากข้อความตามข้อ 1 ตามหนังสือสัญญาดังกล่าวจะเห็นได้ว่านอกจากดินแดนดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงที่ไทยจะต้องยกให้แก่ฝรั่งเศสแล้วไทยยังต้องสละกรรมสิทธิ์ในการครอบครองเกาะดอนในแม่น้ำโขงทั้งหมดให้แก่ฝรั่งเศสด้วย ไม่ว่าเกาะดอนใดในแม่น้ำโขงจะอยู่ใกล้ หรืออยู่ติดกับฝั่งไทยมากเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้รวมไปถึงการเข้าไปใช้ประโยชน์ทางด้านต่างๆ บนเกาะดอนเหล่านั้นด้วย และเมื่อลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1953 ลาวก็ได้สืบสิทธิสนธิสัญญาดังนี้ และครอบครองเกาะดอนในแม่น้ำโขง

ทั้งหมด

1.2.2.2 การกำหนดให้เกาะดอน 8 แห่ง ในแม่น้ำโขงเป็น
ของไทยตามอนุสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926

จากการที่หนังสือสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 ข้อ 1 ได้กำหนดให้ไทยต้องสละกรรมสิทธิ์ในเกาะดอนทั้งหมดในแม่น้ำโขงนั้น ไทยได้ตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับกรณีนี้ เนื่องจากเห็นว่า เกาะดอนบางแห่ง อยู่ใกล้กับฝั่งไทยมากกว่าฝั่งลาวจึงได้พยายามที่จะแก้ไขหนังสือสัญญาดังกล่าว จนกระทั่ง ได้เจรจาตกลงกับฝรั่งเศสที่กรุงฮานอย ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1925² จนประสบผลสำเร็จ บางส่วน สามารถที่จะได้เกาะดอน 8 แห่ง มาเป็นของไทยตามที่ได้ระบุไว้ใน ข้อ 3 ของอนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส เพื่อวางระเบียบความเกี่ยวพัน ระหว่างสยามกับ อินโดจีน ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

"ข้อ 3

.....

1.

² กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, "อนุสัญญาอินโดจีน พ.ศ. 2469." สารานุกรม

2.

3. แต่บัดนี้สำหรับที่ดินต่าง ๆ ในลุ่มน้ำซึ่งได้ระบุ

ชื่อไว้ในวรรคต่อไปนี้

เป็นที่ดินในลุ่มน้ำซึ่งออกชื่อต่อไปนี้ เป็นอันเชื่อมตายตัวกับอาณาเขตสยามคือ
คอนเขี้ยว, คอนเขี้ยวน้อย, คอนน้อย, คอนขาด, คอนบ้านแพง, หาดทรายเพ-เวินกุ่ม,
คอนแกวกอง - ดินเหนียวและคอนลำโรง ซึ่งบางแห่งพึงนับได้ว่าเป็นส่วนของฝั่งฝ่ายสยาม
และบางแห่งเป็นฉะเพาะชายแดนที่เกิดระดมขึ้น และต่อเนื่องกับฝั่งสยามนั้นมากกว่าเป็น
เกาะโดยแท้จริง"

จะเห็นได้ว่าอนุสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926
ได้กำหนดให้ไทยได้เกาะคอนจำนวน 8 แห่งคืนมาเป็นของไทย ภายหลังจากที่ไทยต้องสละ
กรรมสิทธิ์ในเกาะคอนทั้งหมดให้แก่ฝรั่งเศสไป ทั้งนี้เนื่องจากเกาะคอนต่าง ๆ ได้เชื่อมต่อกับ
ตายตัวกับดินแดนชายฝั่งไทย ซึ่งเกาะคอนทั้ง 8 แห่ง ได้แก่ คอนเขี้ยว, คอนเขี้ยวน้อย,
คอนน้อย, คอนขาด, คอนบ้านแพง, หาดทรายเพ - เวินกุ่ม, คอนแกวกอง - ดินเหนียว
และคอนลำโรง อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากเกาะคอนทั้ง 8 แห่ง ดังกล่าวแล้ว เกาะคอน
ทั้งหมดยังคงเป็นของฝรั่งเศสอยู่ และได้ตกมาเป็นของลาว ภายหลังจากที่ลาวได้รับ
เอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1953

.....
 3 สมพงษ์ ชูมาก, รายงานผลการวิจัยรัชดาภิเษกสมโภชเรื่องนโยบายของไทย

ต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน (2532), หน้า 70.

1.3 หลักปฏิบัติสากลที่ใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำ

ก่อนที่จะกล่าวถึงหลักแห่งความยุติธรรม ที่ใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำ ควรที่จะทราบถึงแนวความคิดในการแบ่งเส้นเขตแดนก่อน แนวความคิดในการกำหนดเส้นเขตแดนเริ่มปรากฏขึ้นในทวีปยุโรป ตั้งแต่สมัยจักรวรรค์โรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 3 ทั้งนี้เป็นการกำหนดเส้นเขตแดนทางบกก่อน โดยมีการสร้างป้อมและแนวกำแพงซึ่งในสมัยโบราณนั้นการกำหนดเส้นเขตแดน คงมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อเตรียมการป้องกันการรุกรานจากศัตรูภายนอกเท่านั้น สำหรับในปัจจุบันการกำหนดเส้นเขตแดน ก็เพื่อชี้แจงให้ทราบถึงดินแดนที่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐแต่ละรัฐ นอกจากนี้การกำหนดเส้นเขตแดนยังมีความจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของรัฐต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐที่แนวพรมแดนอยู่ติดต่อกัน⁴

สำหรับแนวความคิดในการกำหนดเส้นเขตแดนนั้น สามารถที่จะจำแนกแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้⁵

⁴ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532), หน้า 120 - 121.

⁵ ประสงค์ ชิงชัย, "การใช้ภูเขาและแม่น้ำในการแบ่งแนวพรมแดนของประเทศ", วารสารแพนที 28 (ตุลาคม - ธันวาคม 2528): 72 - 73.

1. แนวความคิดแบบ physical classification เป็นแนวความคิดที่ขีดเอาสภาพทางธรรมชาติที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เป็นหลักในการกำหนดเส้นเขตแดนซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 Natural boundary ขีดเอาลักษณะภูมิประเทศที่เด่นชัดซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติและเหมาะสมนำมาเป็นเส้นแบ่งเขตแดน เช่น ภูเขา แม่น้ำ อ่าว ทะเลสาบ ทะเลทราย ช่องแคบ ป่าไม้ และหนองบึง เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพทางธรรมชาติเหล่านี้ มักจะเป็นเครื่องกีดขวางและอุปสรรคในการไปมาหาสู่กันของคนสองฟากของสภาพธรรมชาติเหล่านั้น ประกอบกับเป็นสิ่งที่เห็นได้ง่าย ประชาชนสามารถรู้ได้ว่าเขตแดนอยู่ ณ ที่ใด นอกจากนี้เส้นเขตแดนในลักษณะดังกล่าวยังมีประโยชน์ในการป้องกันประเทศอีกด้วย ประการสำคัญการกำหนดเขตแดนตามสิ่งที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ และมองเห็นได้ง่ายจะช่วยให้เส้นเขตแดนมีความแน่นอน อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับเส้นเขตแดนขึ้นมาได้

1.2 Artificial Boundary ขีดเอาสิ่งที่เห็นได้จากการสร้างของมนุษย์เป็นเครื่องกำหนดเส้นเขตแดนเช่น กำแพง รั้ว สะพาน อนุสาวรีย์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจจะไม่มี ความถาวรและสามารถที่จะบอบสลายได้โดยง่าย แต่ก็อาจจะมีประโยชน์และนำมาใช้ได้ในพื้นที่บางแห่งที่ไม่มีสภาพธรรมชาติที่จะใช้กำหนดเส้นเขตแดนได้

2. แนวความคิดแบบ Geometric classification เป็นแนวความคิดในการกำหนดเส้นเขตแดนโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทางเรขาคณิต โดยอาจจะใช้เส้นละติจูด หรือลองจิจูดตามลักษณะที่ตั้งของโลก หรืออาจจะใช้เส้นตรงที่เกิดขึ้นระหว่างจุดสองจุด แต่หลักเกณฑ์ทางเรขาคณิตดังกล่าวนี้ เป็นเพียงหลักสมมุติเท่านั้น ไม่สามารถที่จะมองเห็นได้ชัดแจ้งบนพื้นที่ของแนวพรมแดน ยกเว้นจะได้มีการปักปันหรือปักหลักเขตแดนแล้วเท่านั้น

นอกจากนี้แนวความคิดนี้ยังมีข้อเสียคือ ได้แบ่งแยกเอาประชาชนที่มีเชื้อชาติและวัฒนธรรม
อย่างเดียวกันออกจากกัน

3. แนวความคิดแบบ Genetic Classification ตามแนวความคิดนี้
ยึดเอาวัฒนธรรมและประเพณีของมนุษย์เป็นหลักในการกำหนดเส้นเขตแดน ทั้งนี้เพื่อให้
ประชาชนที่มีวัฒนธรรมและประเพณีอย่างเดียวกันอยู่ร่วมกันโดยสันติ อย่างไรก็ตามแนว
ความคิดนี้มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ใดไว้ในการวินิจฉัยเลยและมีผู้โต้แย้งว่าวัฒนธรรม และ
ประเพณีอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ในอนาคต ทำให้แนวความคิดนี้ไม่เป็นที่นิยมนัก

4. แนวความคิดแบบ Arthropo - Geographical classification
เนื่องจากการกำหนดเส้นเขตแดนตามแนวความคิดต่าง ๆ มักจะกระทำกันอย่างไม่ถูกต้อง
สมบูรณ์และมีข้อโต้แย้งมากมาย จึงเกิดแนวความคิดว่าเมื่อการกำหนดเส้นเขตแดน ได้ส่ง
ผลกระทบต่อเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และผลประโยชน์ของรัฐ
ดังนั้นการกำหนดเส้นเขตแดน จึงควรจะคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเอาหลักทาง
มนุษยวิทยากับทางภูมิศาสตร์มาผสมกัน แต่แนวความคิดนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากมากหากจะ
ใช้หลักดังกล่าว

จากแนวความคิดต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดเส้น
เขตแดนนั้นสามารถใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้มากมาย และแต่ละแนวความคิดต่างก็มีข้อดี
ข้อเสียที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความนิยมที่จะใช้
วิธีการกำหนดเส้นเขตแดนแบบ Natural Boundary มากกว่าวิธีการอื่น ทั้งนี้อาจจะมี
เหตุผลมาจากการที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน และมีความคงทนถาวรของสภาพทาง
ธรรมชาติที่ใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดน

ในการกำหนดใช้วิธีการกำหนดเส้นเขตแดนแบบ Natural Boundary

จะเห็นได้ว่าแม่น้ำก็เป็นสภาพธรรมชาติประเภทหนึ่ง ที่ได้มีการนำเอามาใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนนอกเหนือจากจะใช้ประโยชน์หรือมีความสำคัญทางเศรษฐกิจแล้วแม้ว่าบางครั้งหากพิจารณาแล้วการใช้แม่น้ำเป็นเครื่องกำหนดเส้นเขตแดนอาจจะตรงข้ามกับความเป็นจริงบ้างเนื่องจากแม่น้ำมักจะเป็นสิ่งที่รวมหรือดึงดูดผู้คนเข้าหากันมิได้แบ่งแยกผู้คนออกจากกันดังเช่นภูเขา นอกจากนี้รัฐทั้งสองฝั่งแม่น้ำต่างก็สามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำได้ร่วมกันด้วย ดังนั้นการใช้แม่น้ำเป็นเครื่องกำหนดเส้นเขตแดนจึงอาจจะสร้างความยุ่งยากให้กับรัฐทั้งสองฝั่งแม่น้ำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการในผลประโยชน์ต่างๆ ในแม่น้ำ เช่น การเดินเรือ การออกสู่ทะเล และการจับปลา เป็นต้น มักจะนำมาซึ่งความขัดแย้งและการกระทบกระทั่งกันของรัฐชายฝั่งแม่น้ำ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่กฎหมายระหว่างประเทศจะต้องเข้ามาวางหลักเกณฑ์เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่รัฐชายฝั่งแม่น้ำและต้องมีการพัฒนาหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงด้วย^๕ ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้แม่น้ำกำหนดเส้นเขตแดนได้มีมานับแต่อดีตแล้ว และได้มีการพัฒนาวิธีการมาโดยตลอด ซึ่งสามารถสรุปวิธีการในการใช้แม่น้ำกำหนดเส้นเขตแดนได้ดังนี้

^๕ ประสงค์ ชิงชัย, "การใช้แม่น้ำเป็นเส้นเขตแดน," วารสารพนท 29 (มกราคม - มีนาคม 2530): 10.

^๖ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์, "การแบ่งเขตแดนของประเทศในส่วนที่เป็นภูเขาและแม่น้ำ," วารสารกฎหมาย 3, (2520): 161.

^๗ L.J. Bouchez, "The Fixing of Boundary in International Boundary Rivers," International and Comparative Law Quarterly 12 (July 1963) : 790 - 797.

1. การกำหนดใช้ฝั่ง (Bank) ทั้งสองของแม่น้ำเป็นเส้นเขตแดนของรัฐซึ่ง
ซึ่งแม่น้ำจะมีสภาพหรือฐานะเป็นกลาง และแม่น้ำจะเป็นกรรมสิทธิ์ หรือเขตอธิปไตยร่วม
ของรัฐทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ยกตัวอย่างเช่น สนธิสัญญาระหว่างปรัสเซีย กับเนเธอร์แลนด์
เมื่อปี ค.ศ. 1816⁹ ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ปรากฏให้เห็นในช่วงสมัยกลาง อย่างไรก็ตาม
การกำหนดใช้ฝั่งแม่น้ำอาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโดยการเซาะ
ของน้ำ และโดยสภาพการขึ้นลงของน้ำ นอกจากนี้มักจะเกิดความขัดแย้งกันทางด้าน
ผลประโยชน์อยู่เสมอ ทำให้แนวความคิดนี้ไม่เป็นที่นิยมในเวลาต่อมา¹⁰

2. การกำหนดให้ใช้ฝั่งใดฝั่งหนึ่งเพียงฝั่งเดียวของแม่น้ำ เป็นเส้นเขตแดนซึ่ง
แม่น้ำทั้งสองจะเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนหรืออาณาเขตของรัฐเจ้าของฝั่งใดรัฐหนึ่ง แต่
เพียงรัฐเดียว ทั้งนี้มักจะปรากฏให้เห็นในกรณีของรัฐหนึ่งมีกำลังเหนือกว่าหรือกรณีที่มีเพียงรัฐ
เดียวมุ่งแสวงประโยชน์ในแม่น้ำ โดยอาจมีการทำสนธิสัญญายกแม่น้ำให้แก่รัฐใดรัฐหนึ่ง
เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในแม่น้ำโดยเด็ดขาด เช่นสนธิสัญญาระหว่างปรัสเซียกับโปแลนด์
ลงวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1773 ซึ่งกำหนดให้พื้นที่ทั้งหมดของแม่น้ำ Netze
เป็นของปรัสเซียสนธิสัญญาลงวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1979 ระหว่างฝรั่งเศสกับโปรตุเกส
เกี่ยวกับแม่น้ำ Vincent Pinson ในอเมริกาใต้และสนธิสัญญาลงวันที่ 26 มีนาคม ค.ศ.

⁹Ibid., p. 790.

¹⁰ชัชวาลย์ วงศ์วัฒน์ศักดิ์, "การแบ่งเขตแดนของประเทศในส่วนที่เป็นภูเขา
และแม่น้ำ," วารสารกฎหมาย, หน้า 161.

1928 ระหว่างเนเธอร์แลนด์ กับสหราชอาณาจักร เกี่ยวกับแม่น้ำ Odong ในบอร์เนียว¹¹ อย่างไรก็ดีตามจะเห็นได้ว่า การกำหนดเส้นเขตแดนตามวิธีการนี้นับว่าไม่มีความยุติธรรมอย่างมาก เนื่องจากรัฐที่มีได้ถืออธิปไตยเหนือแม่น้ำจะถูกจำกัดมิให้ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำได้เลย ดังนั้นการกำหนดเส้นเขตแดนวิธีนี้จึงไม่เป็นที่ยอมรับมาใช้

3. การกำหนดเส้นเขตแดนโดยคำนึงถึงสภาพธรรมชาติของแม่น้ำ ในกรณีที่แม่น้ำมีสองร่องน้ำ โดยอาจกำหนดให้แต่ละรัฐเป็นเจ้าของและเดินเรือในร่องน้ำใกล้ฝั่งตน ทั้งนี้เส้นเขตแดนจะกำหนดขึ้นระหว่างร่องน้ำทั้งสอง ซึ่งการกำหนดเส้นเขตแดนวิธีนี้มีตัวอย่างได้แก่ แม่น้ำ Guadiana ระหว่างโปรตุเกสกับสเปน¹²

4. การกำหนดเส้นเขตแดนโดยใช้เส้นตรง ซึ่งในการกำหนดเส้นเขตแดนตามวิธีนี้มีข้อดี คือ จะทำให้เส้นเขตแดนมีความแน่นอน ทั้งนี้ในการกำหนดเส้นเขตแดนตามวิธีนี้มักจะใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนสำหรับทะเลสาบ ที่มีความกว้าง ปากแม่น้ำ และในส่วนของแม่น้ำที่มีความกว้างและไม่มีลักษณะคดเคี้ยว รวมทั้งแม่น้ำโดยทั่วไปที่มีากลักษณะถาวร อย่างไรก็ดีตาม ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำตามธรรมชาติ ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเส้นตรงที่กำหนดให้เป็นเส้นเขตแดนดังกล่าวได้ ดังนั้น จึงไม่ค่อยมีการนำวิธีการกำหนดเส้นเขตแดนดังกล่าวนี้มาใช้มากนัก

¹¹L.J. Bouchez, "The Fixing of Boundary in International Boundary Rivers, International and Comparative Law Quarterly, p. 791.

¹² ประสงค์ จิงชัย, "การใช้แม่น้ำเป็นเส้นเขตแดน," วารสารแพทที, หน้า 11.

5. การกำหนดเส้นเขตแดนโดยใช้หลักการแบ่งเส้นเขตแดน ในแม่น้ำวิธีการต่างกันในส่วนต่างๆ ของลำน้ำ ดังเช่นการกำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำ ชัตอัลอาหรับ (Shatt - el - Arab) ของอิรักกับอิหร่าน¹³

การกำหนดเส้นเขตแดนตามแม่น้ำตามวิธีต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า วิธีการดังกล่าวข้างต้นมักจะมีข้อเสียและก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อรัฐชายฝั่งแม่น้ำ ซึ่งมีความจำเป็นจะใช้ประโยชน์จากแม่น้ำด้วย นอกจากนี้วิธีการบางประการก็ไม่เหมาะสมกับสภาพของแม่น้ำ โดยทั่วไป ดังนั้นจึงได้มีการเสนอแนวความคิด ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำซึ่งสามารถจะนำมาซึ่งความยุติธรรมต่อรัฐชายฝั่งแม่น้ำในแง่การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ และที่สำคัญคือการเดินเรือในแม่น้ำ ซึ่งปัจจุบันได้มีการยอมรับแนวความคิด ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำ 2 แนวความคิด คือ การกำหนดเอากึ่งกลางแม่น้ำเป็นเส้นเขตแดนสำหรับแม่น้ำที่ใช้เดินเรือไม่ได้ และการกำหนดให้เอาร่องน้ำลึกที่ใช้ในการเดินเรือหรือที่เรียกว่า thalweg เป็นเส้นเขตแดนสำหรับแม่น้ำที่ใช้เดินเรือได้ ซึ่งจะได้แยกพิจารณา กันต่อไป

1.3.1 หลักการกำหนดใช้เส้นมัธยะเป็นเส้นเขตแดน สำหรับแม่น้ำที่ไม่สามารถใช้เดินเรือได้

¹³L.J.Bouchez, "The Fixing of Boundary in International Boundary Rivers, "International and Comparative Law Quarterly, p. 796.

โดยทั่วไปแล้ว สำหรับแม่น้ำที่ไม่สามารถใช้เดินเรือได้นั้นมี
 มีหลักเกณฑ์กำหนดให้ใช้เส้นมัธยะ (Median line) หรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำเป็นเส้น
 เขตแดนระหว่างประเทศ¹⁴ โดยแนวความคิดในการกำหนดใช้เส้นมัธยะ (Median line)
 หรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำ เป็นเส้นเขตแดนนั้น ได้เริ่มปรากฏในสมัยแรกเริ่มของกฎหมาย
 ระหว่างประเทศโดย Grotius และ de Vattel ได้เสนอแนวความคิดว่าควรจะ
 ยึดเอาถึงกลางของแม่น้ำเป็นหลักในการแบ่งเขตแดนของรัฐทั้งนี้เนื่องจากการใช้เส้นมัธยะ
 หรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำเป็นเส้นเขตแดนมีผลดีต่อรัฐชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองที่จะมี สิทธิเท่าเทียม
 กันในการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ¹⁵

เส้นมัธยะหรือเส้นกึ่งกลางนี้จะอยู่ห่างเป็นระยะเท่าๆ กันจาก
 จุดใดจุดหนึ่งหรือหลายจุดที่ใกล้กันที่สุดของสองฝั่งแม่น้ำ แต่ในสภาพความเป็นจริงเส้นมัธยะ
 หรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำนั้นมักจะไม่มี ความคงที่ เนื่องจากระดับน้ำในแม่น้ำมักจะเปลี่ยนแปลง
 อยู่เสมอโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้งกับฤดูน้ำหลาก ระดับน้ำในแม่น้ำจะแตกต่างกันมาก
 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในแม่น้ำ มักจะส่งผลกระทบต่อเส้นมัธยะหรือเส้นกึ่งกลาง
 แม่น้ำแปรเปลี่ยนไปด้วย จึงมีการพยายามที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว และได้มีการ
 เสนอแนวความคิดว่าน่าจะใช้เส้นมัธยะหรือเส้นกึ่งกลางในขณะระดับน้ำเฉลี่ยหรือปานกลาง
 ทั้งนี้ อาจจะทำการศึกษาและบันทึกข้อมูลของระดับน้ำในแม่น้ำแล้วนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย

¹⁴A.O. Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, (Manchester:Manchester University Press, 1967) p. 49.

¹⁵ประสงค์ ชิงชัย, "การใช้แม่น้ำเป็นเส้นเขตแดน," หน้า 12.

ของระดับน้ำ¹⁶ ซึ่งจากกรณีดังกล่าวนี้ Boggs ได้ให้คำแนะนำไว้ด้วยว่าเส้นมีระยะที่ใช้ เป็นเส้นแบ่งเขตแดนควรเป็นเส้นที่มีระยะห่างเท่า ๆ กันจากจุดใกล้สุดบนฝั่งของรัฐชายฝั่ง ทั้งสองตจะเป็นเส้นในระดับน้ำสูงเฉลี่ย (ระดับน้ำต่ำเฉลี่ย หรือสถานะอื่น ๆ ของน้ำ)¹⁷

จากหลักการกำหนดการใช้เส้นมีระยะหรือเส้นกึ่งกลาง เป็นเส้นเขตแดนทาง แม่น้ำนี้ นับว่ามีความยุติธรรมอย่างมาก เนื่องจากรัฐชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองสามารถที่จะใช้ ประโยชน์จากแม่น้ำได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่การใช้ทรัพยากร ชรรชาติในแม่น้ำทำให้หลักการกำหนดการใช้เส้นมีระยะหรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำเป็นเส้นเขตแดน ที่ได้รับความนิยมและมีการนำมาใช้กันมากจนถือได้ว่าเป็นหลักปฏิบัติสากลสำหรับการกำหนด เส้นเขตแดนในแม่น้ำที่ไม่สามารถใช้เดินเรือได้ (Non - navigable river) อย่างไรก็ตาม การกำหนดใช้หลักดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากในกรณีที่เป็นแม่น้ำที่ใช้เดินเรือ ได้ (Navigable river) เนื่องจากจะเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือเพราะโดยปกติแม่น้ำ ต่างๆ จะมีร่องน้ำที่ลึกที่สุดซึ่งสามารถเดินเรือได้ทุกฤดูกาลการกำหนดการใช้เส้นมีระยะหรือเส้น กึ่งกลางอาจจะไม่ตรงกับร่องน้ำที่ใช้เดินเรือส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการเดินเรือของรัฐชายฝั่ง ดังนั้นจึงเริ่มมีความคิดที่จะแยกแม่น้ำออกเป็นสองประเภทโดยแม่น้ำที่ไม่สามารถใช้เดินเรือ

¹⁶L.J.Bouchez, "The Fixing of Boundary in International Boundary River," "International and Comparative Law Quarterly, pp. 792 - 793.

¹⁷A.O.Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, p.51.

ได้จะยึดเอาเส้นมีชยะหรือเส้นกึ่งกลางเป็นหลักในการแบ่งเขตแดน ส่วนแม่น้ำที่เดินเรือได้ จะยึดเอาร่องน้ำที่ใช้เดินเรือซึ่งเรียกกันว่า thalweg เป็นหลัก¹⁸

1.3.2 หลักการกำหนดใช้ร่องน้ำลึกที่ใช้ในการเดินเรือ (Thalweg)

เป็นเส้นเขตแดนสำหรับแม่น้ำที่สามารถใช้ในการเดินเรือ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าแต่เดิมนั้น ได้มีแนวความคิดที่จะใช้เส้นมีชยะหรือเส้นกึ่งกลางเป็นเส้นเขตแดนทางแม่น้ำ แต่ต่อมาแนวความคิดนี้ก็เริ่มเปลี่ยนเนื่องจากเห็นว่า เป็นอุปสรรคในการเดินเรือซึ่งจำเป็นที่จะต้องเดินเรือในร่องน้ำที่ใช้ในการเดินเรือของแม่น้ำหรือที่เรียกกันว่า Thalweg ดังนั้นจึงมีแนวความคิดว่าควรจะกำหนดใช้ร่องน้ำลึกที่ใช้ในการเดินเรือ (Thalweg) เป็นเส้นเขตแดนทางแม่น้ำสำหรับแม่น้ำที่สามารถใช้เดินเรือได้ (Navigable river) ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อรัฐชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองที่สามารถใช้ประโยชน์ในการเดินเรือได้

1.3.2.1 ความหมายของ thalweg

คำว่า thalweg ที่นำมาใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

¹⁸ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สาธิต, "การแบ่งเขตแดนของประเทศในส่วนที่เป็นภูเขาและแม่น้ำ," วารสารกฎหมาย, หน้า 163.

1. แนวความคิดของผู้เขียนคำรุกรานระหว่างประเทศ

de la Pradelle กล่าวว่า thalweg ได้ถูกนำมาใช้ในความหมายต่างกันได้แก่ "ร่องเดินเรือที่มักจะใช้กันในการเดินเรือตามน้ำ" "ร่องเดินเรือที่ลึกที่สุด" และ "ร่องเดินเรือที่เหมาะสมและปลอดภัยที่สุดสำหรับเรือขนาดใหญ่" ซึ่ง de la Pradelle ได้ให้ความเห็นว่า thalweg ควรหมายถึงแนวร่องน้ำที่ลึกที่สุด (deepest sounding) ที่ปรากฏอยู่ในขณะที่ระดับน้ำลดลงต่ำที่สุด^{1๐}

Westlake ได้ให้ความเห็นว่า thalweg น่าจะหมายถึงร่องน้ำที่เรือใช้ในการล่นตามน้ำโดยเป็นกระแสน้ำที่ไหลแรงที่สุดและมีกระแสน้ำที่ไหลเอื่อย ทางด้านข้างไว้เป็นทางล่นของเรือที่ล่นทวนน้ำ ซึ่งนักกฎหมายระหว่างประเทศส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับ Westlake ถือร่องน้ำนั้นไม่จำเป็นที่จะเป็นร่องน้ำที่ลึกที่สุด แต่ควรเป็นร่องน้ำสำคัญ (Main channel) ที่เหมาะสมกับการเดินเรือ^{๒๐}

L.J. Bouchez ได้เสนอแนวความคิดว่า thalweg ไม่น่าจะหมายถึงเส้นเขตแดน (Boundary line) แต่ควรจะหมายถึงบริเวณเขตแดน (Boundary area) ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่ใช้ในการเดินเรือ เพราะการเดินเรือในแม่น้ำโดยมีเส้นเขตแดนจะทำให้

^{1๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า 163 - 164.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า 164.

การล่นเรือต้องล่งล่ำเข้าไปในเขตแดนของรัฐใดรัฐหนึ่งอยู่เสมอ²¹

2. ความหมายที่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญา

ในการทำสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนระหว่างรัฐต่างๆ โดยใช้ thalweg เป็นเส้นเขตแดนนั้นในแต่ละสนธิสัญญาได้มีการกำหนดความหมายของ thalweg ไว้แตกต่างกันไปในสนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซีย ลงวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1827 ได้กำหนดให้ใช้ thalweg เป็นเส้นเขตแดนโดยมุ่งที่จะหมายความถึงร่องน้ำเดินเรือที่เหมาะสมที่สุดในการเดินเรือตามน้ำขณะระดับน้ำลดลงต่ำสุด²² ส่วนใน Peace Treaties ปี 1919 - 1920 ได้ให้ความหมายของ thalweg ว่าหมายถึงเส้นกึ่งกลางของร่องน้ำหลักที่ใช้ในการเดินเรือ²³ นอกจากนี้ได้มีการนำ thalweg ไปใช้ในความหมายต่างๆ อีกมาก เช่น "ทางเดินเรือ" (fairway) "เส้นทางสายกลาง" (midway) "ร่องเดินเรือสายสำคัญ" (main channel) "กึ่งกลางของแนวร่องเดินเรือ" (middle of the channel) "กึ่งกลางแม่น้ำ" (middle of the stream)

²¹L.J.Bouchez, "The Fixing of Boundary in International Boundary Rivers, "International and Comparative Law Quarterly, pp. 793 - 794.

²²ชัชวรัตน์ วงศ์วิธานศักดิ์, "การแบ่งเขตแดนของประเทศในส่วนที่เป็นภูเขาและแม่น้ำ," วารสารกฎหมาย, หน้า 165.

²³J.G.Starke, Introduction to International Law, (London: Butterworths, 1977), p.219.

"ร่องเดินเรืออันกลาง" (mid-channel of the river) เป็นต้น ที่น่าสนใจก็คือใน Treaty of Versailles ลงวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1919 ได้ให้ความหมายของ thalweg ว่า หมายความว่าถึงกึ่งกลางของร่องเดินเรือหลัก (principal channel) ของการเดินเรือ พร้อมกันนั้นในสนธิสัญญานี้ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำหน้าที่ กำหนดว่า thalweg จะอยู่ตรงที่ใดของแม่น้ำ²⁴

3. ความหมายที่ใช้ในคำพิพากษาของศาล

เท่าที่ผ่านมายังไม่เคยปรากฏว่ามีคดีที่ศาลระหว่างประเทศหรืออนุญาโตตุลาการ ระหว่างประเทศได้วินิจฉัยว่า thalweg มีความหมายว่าอย่างไร แต่มีคดีหนึ่งใน สหรัฐอเมริกาซึ่งวินิจฉัยตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ คือ กรณีพิพาทระหว่างมลรัฐ New Jersey กับมลรัฐ Delaware เมื่อปี ค.ศ. 1934 ซึ่งศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัย ว่า thalweg คือ ร่องเดินเรืออันสำคัญในการเดินเรือตามน้ำ หรือร่องน้ำเดินเรือที่ไหล แรงที่สุด ทั้งนี้ศาลได้คำนึงถึงเหตุผลของความยุติธรรมเป็นหลัก²⁵

จากการกำหนดความหมายของ thalweg ตามแนวความคิดของผู้เขียน คำรุกรูหมายระหว่างประเทศ ตามความหมายที่ปรากฏในสนธิสัญญา และตามความหมายที่ใช้ในคำพิพากษา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า thalweg ได้นำไปใช้ในความหมาย

²⁴ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์, "การแบ่งเขตแดนของประเทศในส่วนที่เป็นภูเขา และแม่น้ำ," วารสารกฎหมาย, หน้า 165.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 165.

ต่างๆ กันหลายกรณี แต่โดยรวมแล้ว thalweg ยังคงหมายถึงร่องน้ำลึก เพียงแต่มีความแตกต่างกันบ้างว่าหมายถึงร่องน้ำลึกใด เนื่องจากสภาพของแม่น้ำอาจจะมีหลายร่องน้ำลึก และบางครั้งร่องน้ำลึกที่สุดอาจจะไม่เหมาะสมต่อการเดินเรือ ดังนั้น thalweg จึงได้มีการนำไปใช้ในสถานการณ์หรือสภาพของแม่น้ำที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่อง thalweg ก็ยังคงคำนึงถึงความจำเป็นในการเดินเรืออันเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดในการใช้แม่น้ำในปัจจุบัน

1.3.2.2 วัตถุประสงค์ของหลัก thalweg เพื่อประโยชน์ในการเดินเรือ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ในการกำหนดใช้แม่น้ำเป็น เส้นเขตแดนระหว่างรัฐได้มีมานับแต่อดีตแล้วเนื่องจากแม่น้ำสามารถที่จะใช้เป็นเครื่องกีดขวางตามธรรมชาติได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามแม่น้ำนั้นนอกจากจะใช้ประโยชน์ในการกำหนดให้เป็นเส้นเขตแดนแล้วแม่น้ำยังคงมีประโยชน์ต่อรัฐต่างๆ ด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐชายฝั่งของแม่น้ำทั้งสองข้าง ซึ่งจากแนวความคิดในการกำหนดใช้แม่น้ำเป็นเส้นเขตแดนดังกล่าว มักจะนำเรื่องผลประโยชน์ในแม่น้ำมาพิจารณาด้วย ซึ่งแนวความคิดต่างๆ เหล่านี้ก็ได้มีการพัฒนามาโดยตลอดโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ในแม่น้ำ จนในยุคของ Grotius และ de Vattel ก็ได้มีแนวความคิดในการกำหนดให้ใช้เส้นมีชชะ หรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้รัฐชายฝั่งของแม่น้ำทั้งสองข้าง สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากแม่น้ำได้อย่างเท่าเทียมกันซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวแนวความคิดนี้ได้รับความนิยมอย่างมากเนื่องจากก่อให้เกิดความยุติธรรม ต่อรัฐชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองข้าง แต่ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น ได้มีการติดต่อไปมาหาสู่กันโดยใช้เส้นทางคมนาคมต่างๆ รวมทั้งแม่น้ำในการเดินทางติดต่อกัน ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงของแม่น้ำนั้น แม่น้ำจะมีร่องน้ำลึกอยู่ ซึ่งสามารถใช้ในการเดินเรือได้ ดังนั้นการกำหนดใช้เส้นมีชชะหรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำเป็นเส้นเขตแดนอาจไม่ตรงกับร่องน้ำลึกที่ใช้ในการเดินเรือ ทำให้เกิดปัญหา

อุปสรรคในการเดินเรือในแม่น้ำดังกล่าว และได้เกิดแนวความคิดในการกำหนด ให้ใช้ ร่องน้ำลึกของแม่น้ำหรือที่เรียกกันว่า thalweg เป็นเส้นเขตแดนระหว่างรัฐสำหรับแม่น้ำ ที่สามารถใช้เดินเรือได้ ทั้งนี้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่อง thalweg มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เป็นการคำนึงถึงประโยชน์ในด้านการเดินเรือ ซึ่งปัจจุบันถือว่าการเดินเรือเป็นปัจจัยหลัก ในการใช้ประโยชน์ในแม่น้ำ สรุปแล้วแนวความคิดในการกำหนดให้ thalweg เป็นเส้น เขตแดนระหว่างรัฐนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการเดินเรือในแม่น้ำ

1.3.2.3 การปรากฏหลัก thalweg ครั้งแรกใน treaty of Luneville และการกำหนดใช้หลัก thalweg ในสนธิสัญญาต่าง ๆ

หลัก thalweg ได้ถูกนำมาใช้ครั้งแรกใน treaty of Luneville ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1801 โดยในมาตรา 3 ของสนธิสัญญาได้กำหนด เส้นเขตแดนของ Cisalpine Republic โดยให้ thalweg of the Adige และ ในมาตรา 6 ได้กำหนดว่าให้ใช้ thalweg of the Rhine เป็นเส้นเขตแดนระหว่าง French Republic กับ German Empire²⁶ ทั้งนี้ได้มีการกำหนดความหมายที่แน่นอน ของ thalweg ไว้แต่คำนี้มีรากศัพท์มาจากคำว่า talweg ในภาษาเยอรมันซึ่งมีความหมาย ว่า "ไหลลง" (down way)²⁷

²⁶ A.O. Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, p.51.

²⁷ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์ศักดิ์, "การแบ่งเขตแดนของประเทศในส่วนที่เป็นภูเขา และแม่น้ำ," หน้า 165.

จากนั้นต่อมาก็ได้มีการกำหนดให้ใช้ thalweg ในสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนระหว่างรัฐต่าง ๆ ได้แก่ Treaty of January 30, 1827 ระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซียซึ่งในมาตรา 9 ของสนธิสัญญาได้กำหนดว่า thalweg of the Rhine เป็นช่องทางเดินที่เหมาะสมที่สุดในการเดินเรือ ตามน้ำในขณะที่ระดับน้ำอยู่ต่ำที่สุด^{๒๘} และ Treaty between France and Baden ลงวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1840 ซึ่งกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึกที่สุดของเส้นทางเดินเรือเป็นเส้นเขตแดน^{๒๙}

นอกจากนี้ ยังได้มีการกำหนดให้ใช้ thalweg เป็นเส้นเขตแดนระหว่างรัฐตามสนธิสัญญาต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น สนธิสัญญาระหว่างเนเธอร์แลนด์ กับเบลเยียม ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1842 สนธิสัญญาระหว่าง Independent State of the Congo กับโปรตุเกสลงวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1891 และ The Peace Treaty of Versailles ลงวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1919 เป็นต้น^{๓๐}

อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าเนื่องจากแม่น้ำในแต่ละแห่งต่างก็มีสภาพทางธรรมชาติที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนด thalweg ในลักษณะ

^{๒๘} A.O. Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, p. 53.

^{๒๙} J. H. W. Verzijl, International Law in Historical Perspective (A.W. Sijthoff - Leyden, 1970), p. 563.

^{๓๐} Ibid., p. 564.

ที่มีความเหมาะสมกับสภาพแม่น้ำนั้นๆ ซึ่งในกรณีนี้ก็ปรากฏว่ามีสนธิสัญญาบางฉบับที่กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างรัฐโดยยึดหลัก thalweg ในลักษณะที่พิเศษออกไป ได้แก่ Final Protocal ระหว่างโปรตุเกสกับสเปน ลงวันที่ 27 มีนาคม ค.ศ.1893 ซึ่งกำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำ Guadiana โดยแม่น้ำดังกล่าวมีสภาพเป็นร่องน้ำสองร่อง ดังนั้นเพื่อให้ประเทศทั้งสองใช้ประโยชน์ในการเดินเรือได้ จึงได้กำหนดเส้นเขตแดนขึ้นระหว่างร่องน้ำทั้งสอง และให้แต่ละประเทศเป็นเจ้าของ และเดินเรือในร่องน้ำใกล้เคียงตน³¹ นอกจากนี้ตามสนธิสัญญาระหว่างฟินแลนด์ กับนอร์เวย์ ลงวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 1924 ได้กำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำ Innerijoki ซึ่งมีบริเวณที่ร่องน้ำแยกออกเป็น 3 สาย ร่องน้ำสายที่อยู่ใกล้ฝั่งนอร์เวย์ลึกที่สุดแต่แคบ และเหมาะสมที่สุดในการเดินเรือร่องน้ำสายที่อยู่ใกล้ฝั่งของฟินแลนด์ลึกน้อยกว่าแต่กว้างกว่า ส่วนร่องน้ำสายที่สามซึ่งอยู่ใกล้จุดกึ่งกลางของแม่น้ำไม่ลึกเลยและเกือบจะตัน เขินซึ่งจากสภาพของแม่น้ำดังกล่าวในที่สุดได้มีการตกลงกันให้ยึดร่องน้ำสายกลางเป็นเส้นเขตแดนระหว่างทั้งสองประเทศ³²

นอกจากนี้แล้วยังได้ปรากฏคำว่า thalweg ในคำพิพากษาคดี เกี่ยวกับปัญหาเส้นเขตแดนหรือกรณีพิพาทระหว่างรัฐอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น กรณีพิพาทระหว่างฮอนดูรัส นิคารากัว ซึ่งได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ.1906 กำหนดให้ thalweg ของแม่น้ำ Segovia หรือ Coco เป็นเส้นเขตแดนระหว่างทั้งสองประเทศ รวมทั้งกรณีพิพาทระหว่าง Northern Rhodesia (Zambiaในปัจจุบัน) กับ Southern Rhodesia

³¹ A.O.Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, p.54.

³² Ibid., p. 54.

เกี่ยวกับเขตแดนในแม่น้ำ Zambezi³³ และเป็นที่น่าสังเกตว่าได้ปรากฏคำว่า thalweg ในคำพิพากษากรณีพิพาทระหว่างมลรัฐในสหรัฐอเมริกาหลายคดี ยกตัวอย่างเช่น กรณีพิพาทระหว่างมลรัฐ New Jersey กับ Delaware ในปี ค.ศ.1934³⁴ คดีระหว่างมลรัฐ Arkansas กับ Tennessee ในปี ค.ศ.1918 คดีระหว่างมลรัฐ Iowa กับ Illinois คดีระหว่างมลรัฐ Louisiana กับ Mississippi คดีระหว่างมลรัฐ Washington กับ Oregon คดีระหว่างมลรัฐ Nebraska กับ Iowa และคดีระหว่างมลรัฐ Missouri กับ Nebraska เป็นต้น³⁵

จะเห็นได้ว่าหลัก thalweg ได้มีการนำมาใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อประโยชน์ในการเดินเรือของรัฐ ซึ่งหากได้กำหนดให้ใช้เส้นมัธยะหรือเส้นกึ่งกลางเป็นเส้นเขตแดนในแม่น้ำ อาจทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการเดินเรือ เนื่องจากสภาพธรรมชาติของแม่น้ำ จะมีร่องน้ำลึกซึ่งสามารถใช้ในการเดินเรือได้ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับเส้นมัธยะหรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำ ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการเดินเรือ จึงได้นำหลัก thalweg มาใช้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ในสภาพธรรมชาติของแม่น้ำ อีกประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาคือ แม่น้ำอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเดินไปได้ ดังนั้นหากแม่น้ำเปลี่ยนแปลงทางเดินไป ก็อาจส่งผลกระทบต่อร่องน้ำลึก และเส้นเขตแดน

³³ Ibid., pp. 54 - 55.

³⁴ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สวรรค์, "การแบ่งเขตแดนของประเทศในส่วนที่เป็นภูเขาและแม่น้ำ," วารสารกฎหมาย หน้า 165.

³⁵ Herbert W. Briggs, The Law of Nations Cases, Documents, and Notes (1966), p. 294-295.

ระหว่างรัฐด้วย จึงควรที่จะได้ทำการศึกษาถึงกรณีแม่น้ำเปลี่ยนแปลงทางเดิน ดังจะได้พิจารณาต่อไป

การเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำ

การเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำอาจจะเกิดได้ 2 สาเหตุ คือ สาเหตุที่มีใช้ เป็นไปโดยธรรมชาติ และสาเหตุโดยธรรมชาติ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำจากสาเหตุที่มีใช้ เป็นไปโดยธรรมชาติ

การเปลี่ยนแปลงทางเดิน ของแม่น้ำจากสาเหตุที่มีใช้ธรรมชาติ มักจะเป็นผล มาจากการกระทำของมนุษย์ หรือที่เรียกกันว่า Manmade feature ซึ่งสามารถแบ่ง การกระทำที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำ หรือเกิดร่องน้ำใหม่ของแม่น้ำ ได้ 3 กรณี ดังนี้^{๓๖}

1.1 รัฐริมฝั่งของแม่น้ำทั้งสองรัฐได้ทำข้อตกลงร่วมกัน ที่จะเปลี่ยนทางเดินของลำน้ำนั้นใหม่

1.2 รัฐเจ้าของฝั่งด้านใดด้านหนึ่งเพียงรัฐเดียว ได้รับสิทธิอำนาจ ในการที่จะเปลี่ยนทางเดินของแม่น้ำเพื่อประโยชน์ร่วมกัน โดยอีกรัฐหนึ่งให้ความยินยอม

^{๓๖}L.J.Bouchez, "The Fixing of Boundary in International Boundary Rivers," International and Comparative Law Quarterly, p. 812.

1.3 รัฐใดรัฐหนึ่งเพียงรัฐเดียวหรือทั้งสองรัฐ ที่เป็นเจ้าของฝั่งแม่น้ำได้กระทำการใด ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำ โดยที่ไม่ได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเท่าที่ผ่านมามีสนธิสัญญาจำนวนมากที่กำหนดห้ามการกระทำดังกล่าว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำ ส่อมเป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนด้วย ดังนั้น หากมีการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นต้องถือว่า เป็นการกระทำที่มีขอบด้วกฎหมาย (Illegal action) และเส้นเขตแดนก็จะไม่เปลี่ยนตามไปด้วย

2. การเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำโดยสาเหตุทางธรรมชาติ

การเปลี่ยนแปลงทางเดินของแม่น้ำโดยสาเหตุทางธรรมชาติสามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะคือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (accretion)

การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นจากการที่ได้มีการชะล้างหรือกัดเซาะตลิ่งทางด้านใดด้านหนึ่ง และไปทับถมตลิ่งอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจะเข้าไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและกินเวลานานจนทำให้ทางเดินของแม่น้ำเปลี่ยนไปซึ่งในกรณีนี้เส้นเขตแดนจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย³⁷

³⁷A.O.Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, pp. 57-58.

2.2 การเปลี่ยนแปลงในลักษณะกระแทกทันหัน (Avulsion)

การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะทันที่ทันใจ อันอาจมีสาเหตุมาจากอิทธิพลของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น พลังกระแสน้ำที่เกิดขึ้นในช่วงมรสุม หรือพายุ ทำให้แม่น้ำนั้น มีการเปลี่ยนแปลงทางเดิน โดยทันที่ทันใจ (suddenness) เกิดเป็นทางเดินน้ำสายใหม่ ซึ่งในกรณีนี้จะไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนแต่อย่างใด โดยเส้นเขตแดนจะยังคงอยู่ที่เดิมตามร่องน้ำเก่า แม้ว่าจะไม่มีน้ำไหลอยู่ในร่องน้ำเก่า หรือแม้จะมีตะกอนปิดกั้นอยู่ก็ตาม^{๖๖}

ก่อนหน้านี้ได้มีการเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดน ตามการเปลี่ยนแปลงทางเดินน้ำที่แตกต่างกันออกไป นักกฎหมายระหว่างประเทศหลายท่าน เห็นว่าเส้นเขตแดนไม่ควรเปลี่ยนตามทางเดินน้ำโดยอัตโนมัติ เนื่องจากจะก่อให้เกิดปัญหา เกี่ยวกับการใช้ และการควบคุมแม่น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่แม่น้ำเปลี่ยนแปลง ทางเดินบ่อย ๆ แต่จากแนวความคิดในการกำหนดใช้ thalweg เป็นเส้นเขตแดนนั้น มี วัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการเดินเรือในแม่น้ำดังนั้นเส้นเขตแดนจึงน่าจะเปลี่ยนแปลง ตาม thalweg ที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแนวความคิดนี้^{๖๗}

^{๖๖} ประสงค์ ชิงชัย, "การใช้แม่น้ำเป็นเส้นเขตแดน," วารสารแผนก หน้า 14.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

อย่างไรก็ตามรัฐอาจทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวไว้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า สกตัวอย่างเช่น ความตกลงระหว่างประเทศไทยกับอังกฤษ ลงวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1934 ซึ่งกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึกที่ใช้ในการเดินเรือเป็นเส้นเขตแดนเสมอไม่ว่าร่องน้ำดังกล่าวจะเคลื่อนไปอยู่ที่ใด ในขณะที่ความตกลงระหว่างอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาว่าด้วยแม่น้ำ Sainte Cradix ได้กำหนดว่าถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเส้นทางเดินน้ำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้เส้นเขตแดนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แต่ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นทางเดินของลำน้ำอย่างฉับพลันให้ใช้เส้นเขตแดนเดิม⁴⁰ นอกจากนี้ตามสนธิสัญญา ลงวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1827 ระหว่างฝรั่งเศสกับ Baden มาตรา 10 ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของ Thalweg ของแม่น้ำไรน์ว่า จะต้องมีการสำรวจ Thalweg โดยกำหนดเป็นประจำปีตอนปลายฤดูที่น้ำสูงในเดือนตุลาคม⁴¹

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการใช้ประโยชน์ทางด้านการเดินเรือในแม่น้ำถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและเป็นปัจจัยหลักในการใช้ประโยชน์ในแม่น้ำทำให้นโยบายในการกำหนดใช้ thalweg เป็นเส้นเขตแดน ซึ่งสามารถส่งผลให้รัฐชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองข้าง สามารถ

⁴⁰ ธรรมศักดิ์ นพคุณ, "พันธกรณีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ" ใน เอกสารโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ สถาบันวิชาการทางทหารอากาศชั้นสูง (2529), หน้า 64.

⁴¹ A.O. Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, p. 61.

ที่จะใช้ประโยชน์ในการเดินเรือในแม่น้ำได้อย่างเท่าเทียมกันจึงได้รับการยอมรับอย่างมาก และได้มีการนำมาใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำ จนถือว่าเป็นหลักปฏิบัติสากล โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อประโยชน์ในการเดินเรือในแม่น้ำ

โดยสรุปแล้ว จากแนวความคิดและวิธีการในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า มีวิธีการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำ ที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป และถือว่าเป็นหลักปฏิบัติสากล ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำ 2 วิธี คือการกำหนดใช้เส้นมีชยะ หรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำเป็นเส้นเขตแดนสำหรับแม่น้ำที่ไม่สามารถใช้ในการเดินเรือได้ ซึ่งรัฐชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองข้างสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากแม่น้ำได้อย่างเท่าเทียมกัน และการกำหนดใช้ thalweg เป็นเส้นเขตแดนสำหรับแม่น้ำที่ใช้ในการเดินเรือได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อรัฐชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองที่สามารถจะใช้ประโยชน์ในการเดินเรือในแม่น้ำนั้นได้ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาถึงการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขงแล้ว จะเห็นได้ว่าตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของแม่น้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เป็นแนวพรมแดนระหว่างไทยกับลาวนั้น แม่น้ำโขงสามารถที่จะใช้ในการเดินเรือได้เป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าในช่วงฤดูแล้งแม่น้ำโขงบางตอนอาจจะแห้งไปบ้างก็ตาม ซึ่งจากสภาพดังกล่าว ในการศึกษาี้ จึงจะได้พิจารณาถึงหลักการใช้ thalweg เป็นเส้นเขตแดน ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติสากลในการกำหนดเส้นเขตแดนสำหรับแม่น้ำที่ใช้ในการเดินเรือได้ มาเปรียบเทียบกับกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขง ตามข้อ 1.2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดเส้นเขตแดนดังกล่าวไม่เป็นการสอดคล้องกับหลักthalweg ดังจะได้มีการพิจารณาต่อไปในข้อ 1.4.1

1.3.3 หลักปฏิบัติโดยทั่วไปที่อำนาจอธิปไตยของรัฐเหนือ

เกาะในแม่น้ำมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึก หรือเส้นมีธนะที่ใช้ในการแบ่ง
เขตแดน

จากกรณีที่ได้ยึดเอา thalweg เป็นหลักในการกำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จึงได้เกิดแนวความคิดที่จะใช้ thalweg ในกรณีของแม่น้ำที่ใช้เดินเรือได้หรือเส้นมีธนะของแม่น้ำในกรณีของแม่น้ำที่ไม่สามารถเดินเรือได้เป็นหลักในการวินิจฉัยว่าเกาะใดในแม่น้ำจะอยู่ในเขตอำนาจของรัฐใด⁴² โดยมีหลักปฏิบัติโดยทั่วไปให้รัฐชายฝั่งแม่น้ำมีอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะ ที่อยู่ภายในเขตแดนของรัฐนั้นโดยจะใช้ thalweg หรือเส้นมีธนะเป็นเส้นเขตแดน กล่าวคือเมื่อมีการกำหนดเส้นเขตแดนโดยใช้ thalweg หรือเส้นมีธนะของแม่น้ำแล้วเกาะที่อยู่ภายในเส้นเขตแดนดังกล่าวย่อมเป็นของรัฐนั้น

ในการกำหนดหลักปฏิบัติโดยทั่วไป ที่ให้อำนาจอธิปไตยของรัฐเหนือเกาะในแม่น้ำมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึกหรือเส้นมีธนะที่ใช้ในการแบ่งเขตแดนนั้น ได้มีสนธิสัญญาต่าง ๆ นำหลักปฏิบัตินี้ไปกำหนดไว้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น Convention of May 25, 1891 ระหว่าง Independent State of the Congo กับโปรตุเกส ซึ่งตาม มาตรา 3 ได้กำหนดไว้ว่าเกาะที่ตั้งอยู่ระหว่างร่องน้ำลึกกับฝั่งขวาของแม่น้ำจะเป็นของ Congo ส่วนเกาะที่ตั้งอยู่ระหว่างร่องน้ำลึกกับฝั่งซ้ายของแม่น้ำจะ

⁴² ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์คำ, "การแบ่งเขตแดนของประเทศไทยในส่วนที่เป็นภูเขาและแม่น้ำ," วารสารแผนก หน้า 168.

เป็นของโปรตุเกส และสนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศสกับเนเธอร์แลนด์ ลงวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1915 ในส่วนที่เกี่ยวกับแม่น้ำ Itany ซึ่งเป็นเขตแดนระหว่าง French Gviana กับ Dutch Gviana (Surinam) โดยกำหนดถึงสถานะของเกาะที่ขึ้นอยู่กับเส้นกึ่งกลางของแม่น้ำ นอกจากนี้ Treaty of October 6, 1898 ระหว่าง อาร์เจนตินากับบราซิล ก็ได้มีข้อกำหนดในลักษณะดังกล่าวด้วย⁴³

อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าสภาพธรรมชาติของแม่น้ำอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางเดินน้ำได้ทำให้เกิดปัญหาว่าอธิปไตยเหนือเกาะจะเปลี่ยนแปลงไปตาม thalweg ที่เปลี่ยนไปหรือไม่รวมทั้งอาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับอธิปไตยเหนือเกาะที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งในกรณีนี้ได้มีการมี Exchange of Notes ระหว่างบราซิลกับสหราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 27 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1932 ได้กำหนดถึงกรณีพิเศษดังกล่าวไว้ คือ อธิปไตยของเกาะจะถูกกำหนดโดย thalweg หรือเส้นมัธยะของแม่น้ำ แต่หากเกิดการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึกให้กำหนดดังนี้

1. หากมีการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึกโดยลำดับทำให้เกาะซึ่งตั้งอยู่ด้านหนึ่งในขณะปักปันเขตแดนได้ย้ายมาอยู่ฝั่งตรงข้ามอีกด้านหนึ่งให้เกาะยังคงอยู่ภายใต้ อธิปไตยของรัฐเดิมแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึกแล้วก็ตาม

2. หากมีการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึกโดยลำดับ หรือมีการตก

⁴³ A.O. Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, pp. 63-65.

ตะกอนของดินหรือการเปลี่ยนแปลงใดทางธรรมชาติ ทำให้เกาะซึ่งตั้งอยู่ในดินแดนของรัฐหนึ่ง ในขณะที่ปักปันเขตแดนได้ไปเชื่อมติดกับดินแดนของอีกรัฐหนึ่ง อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะย่อมเปลี่ยนแปลงไป

3. หากมีการเปลี่ยนแปลง ของแม่น้ำตามธรรมชาติ และโดยลำดับทำให้เกาะสองเกาะซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐ มารวมเป็นเกาะเดียวกัน อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะดังกล่าวย่อมสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึกในขณะนั้น

4. หากมีการตกตะกอนของดินตามธรรมชาติ และโดยลำดับทำให้เกิดเกาะโผล่พ้นแม่น้ำแม้เป็นช่วงฤดูน้ำหลาก ซึ่งไม่เคยปรากฏเกาะนี้มาก่อน เกาะย่อมตกเป็นของรัฐซึ่งร่องน้ำลึกได้แบ่งเกาะนี้เข้าไปในเขตแดนของตน⁴⁴

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าตามหลักปฏิบัติโดยทั่วไปนั้นได้กำหนดให้อำนาจอธิปไตยของรัฐเหนือเกาะในแม่น้ำ มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึกหรือเส้นมีตชะที่ใช้ในการแบ่งเขตแดนระหว่างรัฐ กล่าวคือ เมื่อมีการกำหนดเส้นเขตแดนโดยวิธี Thalweg หรือเส้นมีตชะของแม่น้ำแล้ว เกาะที่อยู่ภายในเส้นเขตแดนดังกล่าวย่อมเป็นของรัฐนั้น ซึ่งตามหลักปฏิบัติโดยทั่วไปดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาถึงการกำหนดให้เกาะคอนในแม่น้ำโขงทั้งหมดเป็นของลาว ยกเว้นเกาะคอน 8 แห่ง ที่ระบุให้เป็นของไทยแล้ว จะเห็นได้ว่า การกำหนดดังกล่าวไม่เป็นการสอดคล้องกับหลักปฏิบัติโดยทั่วไป เนื่องจาก

⁴⁴L.J.Bouchez, "The Fixing of Boundary in International Boundary Rivers," International and Comparative Law Quarterly , p. 794.

ได้กำหนดให้เกาะดอนทั้งหมดในแม่น้ำโขงเป็นของลาว อันก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อ
ไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งจะได้พิจารณาถึงเรื่องนี้ต่อไปในข้อ 1.4.2

1.4 ผลอื่นเนื่องมาจากการกำหนดเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ทาง แม่น้ำโขงไม่สอดคล้องกับหลักแห่งความยุติธรรม

1.4.1 ผลอื่นเนื่องมาจากการกำหนดใช้ร่องน้ำลึกใกล้ฝั่งไทย มากที่สุดเป็นเส้นเขตแดนอื่นไม่สอดคล้องกับหลัก thalweg

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นถึง อนุสัญญาระหว่าง ไทยกับ
ฝรั่งเศส ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 ซึ่งได้กำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทาง
ด้านแม่น้ำโขงไว้เมื่อพิจารณาถึงการกำหนดให้ใช้หลัก thalweg ในการกำหนดเส้นเขตแดน
ซึ่งได้รับการยอมรับแล้วว่าเป็นหลักปฏิบัติสากลและมีการนำไปใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดน
ระหว่างรัฐโดยทั่วไป จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึก เป็นเส้นเขตแดนสำหรับ
แม่น้ำโขง ในตอนที่ไม่มีเกาะที่จะทำให้ลำน้ำแยกออกเป็นหลายสาขานั้น สอดคล้องกับ
หลักปฏิบัติสากล และไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ เนื่องจากทั้งไทยและลาวสามารถที่จะใช้
ประโยชน์จากแม่น้ำโขงทางด้านการเดินเรือได้อย่างเต็มที่เท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ตาม จากการกำหนดเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ตามอนุสัญญา
ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 โดยสรุปแล้วไทยมีความรู้สึกและ
เห็นว่าไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง เนื่องจาก

1. ในแม่น้ำโขงตอนที่มิเกาะแก่งนั้น ได้กำหนดให้เส้นเขตแดนอยู่ที่ร่องน้ำลึก
ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงว่าร่องน้ำนั้น ๆ จะเป็นร่องน้ำลึกหรือไม่

2. การกำหนดเช่นนี้ทำให้เกาะคอนในแม่น้ำโขงทั้งหมด เป็นของลาวยกเว้น เกาะคอน 8 แห่ง ที่ระบุไว้อย่างแน่ชัดให้เป็นของไทย ทั้งนี้ไม่ว่าเกาะคอนต่าง ๆ เหล่านี้ จะอยู่ใกล้ฝั่งไทยมากเพียงใด

3. แม้ว่าร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยจะขึ้นเงินจนเกาะคอนที่แยกจากฝั่งได้มาติดต่อกับฝั่งแล้ว ก็ยังให้ถือว่าแนวพรมแดนคงที่อยู่ ณ ร่องน้ำเดิม นอกจากจะมีการกำหนดขึ้นใหม่ แต่การกำหนดขึ้นใหม่ยังต้องใช้ร่องน้ำที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดเป็นแนวพรมแดนต่อไป⁴⁵

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึกใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดเป็นเส้นเขตแดนเป็นการกำหนดที่ไม่สอดคล้องกับหลัก thalweg ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักปฏิบัติสากล แสดงให้เห็นถึงการเสียเปรียบและไม่เป็นธรรมต่อไทย เนื่องจากร่องน้ำลึกใกล้ฝั่งไทยมากที่สุด อาจไม่ใช่ร่องน้ำลึกที่สามารถเดินเรือได้ ดังนั้นหากใช้ร่องน้ำลึกดังกล่าวก็ส่งผลกระทบต่อปัญหาอุปสรรคในการเดินเรือของไทย ซึ่งอาจจำเป็นต้องเข้าไปเดินเรือในร่องน้ำลึกซึ่งอยู่เขตลาวอันเป็นการไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง ทั้งนี้ตามหลัก thalweg ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ในการเดินเรือของรัฐชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองข้าง เป็นวัตถุประสงค์สำคัญ การกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึกใกล้ฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดนจึง เป็นการละเลยและไม่สอดคล้องกับหลัก thalweg ดังกล่าว นอกจากนี้ แม้ร่องน้ำลึกใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดเกิดขึ้นเงินก็ยังกำหนดให้เส้นเขตแดนอยู่ที่ร่องน้ำเดิมหากมีการกำหนดใหม่ก็ยังคงใช้ร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยอยู่ ซึ่งก็เป็นการขัดต่อหลัก thalweg และก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อไทย

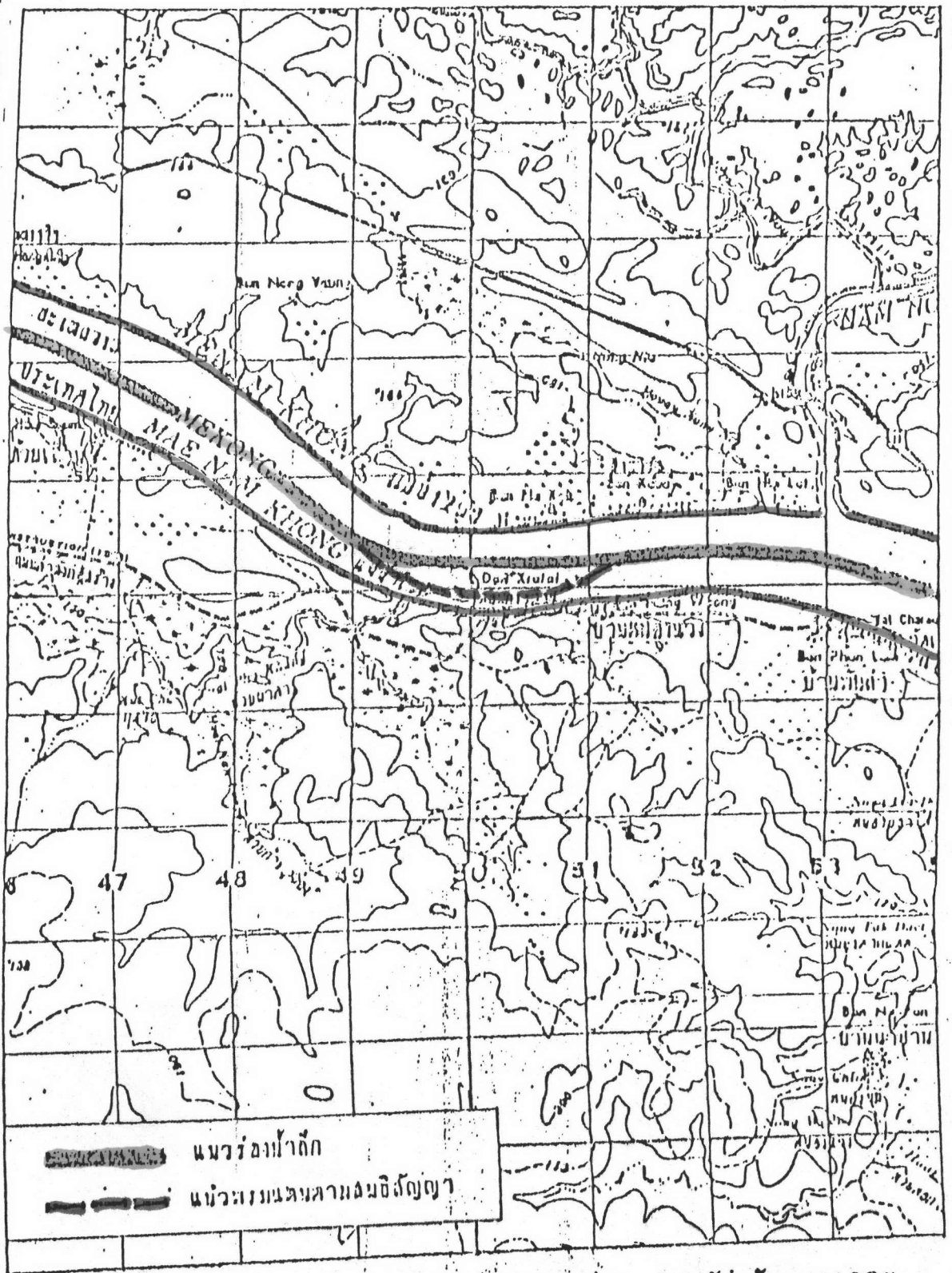
⁴⁵ ประสงค์ สุ่นศิริ, "นโยบายและการปฏิบัติของรัฐบาลต่อปัญหาความมั่นคงชายแดนระหว่างไทย - กัมพูชา และไทย - ลาว," จิตวิทยาความมั่นคง, (2527),

เช่นกัน (แผนที่แสดงความแตกต่างระหว่างแนวพรมแดนกับร่องน้ำลึกในแม่น้ำโขงระหว่าง ไทย - ลาว ตามแผนที่หมายเลข 2,3,4) ดังนั้น จะเห็นได้ ว่าการกำหนดเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขงดังกล่าวมิได้เป็นไปตามหลักแห่งความยุติธรรม ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วแม้ว่าคู่ภาคีจะตกลงกันอย่างไรก็ได้ แต่ก็ควรที่จะยึดถือตามหลักเกณฑ์ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทั้งสองฝ่าย ซึ่งการที่ได้กำหนดเส้นเขตแดนทางแม่น้ำโขงที่ไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ ได้แก่ การที่ไทย ต้องสูญเสียพื้นที่บางแห่งอันควรได้ครอบครอง ซึ่งถือเป็นการสูญเสียทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญ และประการสำคัญก็คือก่อให้เกิดผลกระทบในการเดินเรือของไทย ซึ่งจำเป็นต้องเข้าไปเดินเรือในเขตของลาวเนื่องจากร่องน้ำลึกอยู่ในเขตลาว จนทำให้เกิดกรณีพิพาท ลาวโจมตีเรือของหน่วยปฏิบัติการลำน้ำโขง (นปช.) ขึ้นดังจะได้กล่าวถึงผลกระทบเหล่านี้ ในบทที่ 3 ต่อไป

1.4.2 ผลอันเนื่องมาจากการกำหนดให้เกาะดอนทั้งหมดเป็นของลาวยกเว้นเกาะดอน 8 แห่งซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติโดยทั่วไป

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ตามหลักปฏิบัติโดยทั่วไปนั้น อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะของรัฐจะมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึกหรือเส้นมีซเซที่ใช้ในการแบ่งเขตแดนซึ่งตามหลักปฏิบัติโดยทั่วไปดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่แล้วเกาะดอนในแม่น้ำที่อยู่ใกล้กับรัฐชายฝั่งมักจะตกเป็นของรัฐชายฝั่งนั้น แต่จากหนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 ได้กำหนดให้ไทยต้องสละกรรมสิทธิ์บนเกาะดอนต่าง ๆ ในแม่น้ำโขงทั้งหมดให้แก่ฝรั่งเศส แม้ว่าต่อมาอนุสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 จะกำหนดให้ไทยได้เกาะดอน 8 แห่ง อันได้แก่ ดอนเขี้ยว, ดอนเขี้ยวน้อย, ดอนน้อย, ดอนฮาด, ดอนบ้านแพง, หาดทรายเพ - เว้นกุ่ม, ดอนแกวทอง - ดอนเหนือ และดอนสำโรง คืนมาเป็นของไทย โดยตามอนุสัญญาดังกล่าวไว้ ได้ให้เหตุผลว่าเนื่องจากเกาะดอนทั้ง 8 แห่งดังกล่าว มี

แผนที่แสดงความแตกต่างระหว่างแนวทรนแดนกับร่องน้ำลึก ในแนวน้ำโขง ระหว่าง ไทย-ลาว

บริเวณลุ่มน้ำระหว่าง "ตำบลป่าตาล" อำเภอวังเก่า จังหวัดหนองคาย

ที่มา : พ.ศ. ๒๕๑๕ : ขอบเขต, แนวทรนแดนกับความลึกของน้ำ, วิทยานิพนธ์, วิทยาสัมภาษณ์, พ.ศ. ๒๕๑๕, หน้า ๖๔.

ความต่อเนื่องกับฝิ่นไทยมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามก็ได้เกาะคอน 8 แห่งคืนมาตามอนุสัญญาดังกล่าวก็ยังไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติโดยทั่วไปอยู่ดี และก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากตามหลักปฏิบัติโดยทั่วไปที่ให้อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะของรัฐมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึก หรือเส้นมัธยะที่ใช้ในการแบ่งเขตแดน ซึ่งเกาะคอนที่อยู่ใกล้กับรัฐชายฝั่ง มักจะตกอยู่ในอำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่งนั้น ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงทางภูมิศาสตร์ของแม่น้ำโขงนั้น นอกเหนือเกาะคอน 8 แห่งก็ตามอนุสัญญา ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 จะกำหนดให้เป็นของไทยแล้ว ยังคงมีเกาะคอนในแม่น้ำโขงอีกจำนวน 56 แห่ง ซึ่งในจำนวนดังกล่าวมีเกาะคอนที่อยู่ใกล้ชิดกับฝิ่นไทยมากกว่าฝิ่นลาวถึง 24 แห่ง⁴⁶ ดังนั้น หากมีการกำหนดสนธิสัญญาตามหลักปฏิบัติโดยทั่วไปที่ให้อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะของรัฐ มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึก หรือเส้นมัธยะที่ใช้ในการแบ่งเขตแดนแล้วจะเห็นได้ว่า เกาะคอนที่อยู่ใกล้ชิดกับฝิ่นไทยทั้ง 24 แห่งควรที่จะตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของไทยซึ่งนอกจากไทยจะเป็นผู้ปกครองเกาะคอนเหล่านั้นแล้ว ไทยยังสามารถที่จะใช้ประโยชน์ บนเกาะคอนดังกล่าว ได้อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่บนเกาะคอนเหล่านั้นน่าจะมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมกับการเพาะปลูกทำเกษตรกรรม และอาจมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่า ดังนั้น การที่มีการกำหนดให้เกาะคอนในแม่น้ำโขงทั้งหมดเป็นของลาว ยกเว้นเกาะคอน 8 แห่งที่ระบุไว้นั้นอนให้เป็นที่ของไทย จึงเป็นการไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติโดยทั่วไป ที่อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะของรัฐจะมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึกหรือเส้นมัธยะที่ใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดนอันก่อ

⁴⁶ วิจารณ์ "ร่วมพงษ์พัฒนา, ปัญหาข้อขัดแย้งไทย - ลาว ในช่วงปี พ.ศ. 2518 ถึงปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531) หน้า 19.

ให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อไทย และอาจนำมาซึ่งผลกระทบทางด้านต่าง ๆ ได้แก่
ผลกระทบจากความไม่แน่นอนจากการถือปกครองเหนือเกาะดอนในแม่น้ำโขง เนื่องจาก
เกาะดอนบางแห่งที่กำหนดให้เป็นของลาวนั้น บางส่วนอยู่ใกล้ชิดกับฝั่งไทยมากจนทำให้มี
การเข้าใจผิดว่าเกาะดอนดังกล่าวเป็นของไทย และมีการถือปกครองบนเกาะดอนเหล่านั้น
นอกจากนี้ยังอาจส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรกรรมของราษฎรไทย บนพื้นที่เกาะดอนใน
แม่น้ำโขงด้วย ดังจะได้กล่าวถึงผลกระทบต่าง ๆ เหล่านี้ต่อไปในบทที่ 3

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขง
โดยกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุด เป็นเส้นเขตแดน และการกำหนดให้
เกาะดอนในแม่น้ำโขงทั้งหมดยกเว้นเกาะดอน 8 แห่ง ที่ระบุไว้แน่นอนให้เป็นของไทยนั้น
เป็นการกำหนดที่ไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากลคือหลัก thalweg และหลักปฏิบัติโดยทั่วไป
ที่อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะของรัฐ จะมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับร่องน้ำลึก หรือ
เส้นมัธยะที่ใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดน อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อไทยและส่งผลกระทบ
ทางด้านต่าง ๆ ต่อไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการใช้ประโยชน์ ทางการเดินทางเรือใน
แม่น้ำโขงและการใช้ประโยชน์บนพื้นที่เกาะดอนในแม่น้ำโขง ซึ่งควรจะเป็นของไทย ทั้งนี้
จะเห็นได้ว่า การกำหนดเส้นเขตแดนและ การกำหนดกรรมสิทธิ์บนพื้นที่เกาะดอนต่างๆ
เหล่านี้เป็นไปตามสนธิสัญญาที่ไทยกับฝรั่งเศสได้ทำกันไว้ในช่วงที่ฝรั่งเศสได้ขยายอาณาเขต
เข้าไปในอินโดจีนและได้เข้าครอบครองลาว ซึ่งในขณะนั้นฝรั่งเศสเป็นประเทศมหาอำนาจ
ทางยุโรปตะวันตก และได้ใช้อำนาจบีบบังคับต่อไทยให้ยอมทำสนธิสัญญาดังกล่าว ในลักษณะ
ที่เป็นไปได้เปรียบต่อไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ดังนั้น สนธิสัญญาดังกล่าวจึงก่อ
ความไม่เป็นธรรมต่อไทย และเกิดผลกระทบทางด้านต่างๆ ต่อไทยเป็นอันมาก ซึ่งไทยก็ได้
แสดงท่าทียืนยันว่าสนธิสัญญาดังกล่าวได้กำหนดกฎเกณฑ์ที่ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบมาโดยตลอด

2. สาเหตุอันเนื่องมาจากแผนที่ซึ่งใช้ประกอบสนธิสัญญาต่างฉบับกัน และการตีความ
สนธิสัญญาที่คลุมเครือในการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาวส่วนที่เป็นภูเขา

2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์บริเวณเส้นเขตแดนไทย - ลาว ในส่วนที่เป็นภูเขา

ดังที่กล่าวถึงแนว ไทย - ลาว ในส่วนที่เป็นทางบกมาแล้ว ในตอนต้นว่า มีความยาวประมาณ 650 กิโลเมตร โดยลักษณะภูมิประเทศบริเวณชายแดนทางด้านนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะเต็มไปด้วยสันเขาใหญ่เนื้อสลัดกันและเป็นป่าที่ข้ง่าต่อการหลบหนีเข้าเมือง รวมทั้งการแทรกซึมและการปฏิบัติการก่อวินของผู้อยู่อาศัย ซึ่งไทยไม่สามารถที่จะวางกำลังรักษาความปลอดภัยได้ตลอดแนว⁴⁷

จากการที่บริเวณแนวพรมแดนไทย - ลาว ในส่วนที่เป็นทางบกส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าทึบทำให้บริเวณดังกล่าวนี้นำมาซึ่งความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับทางด้านการปกครองของเจ้าหน้าที่ทั้งไทยและลาว เนื่องจากสภาพทางธรรมชาติดังกล่าวยากต่อการพิจารณาว่าเป็นดินแดนของใครบางครั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ก็ไม่สามารถเข้าไปดูแลได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ในบริเวณดังกล่าว บางพื้นที่ก็จะมีประชาชนของทั้งสองประเทศเข้าไปตั้งถิ่นฐานหรือเดินทางข้ามเขตไปมาหาสู่กันประกอบกับดังที่ ได้กล่าวมาแล้วว่าคนไทยและคนลาวมีความสัมพันธ์กันทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมกันเป็นอย่างมาก จนทำให้ไม่สามารถทราบได้อย่างแน่ชัดว่าประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณชายแดนดังกล่าวเป็นพลเมืองของประเทศใด

2.2 การกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาวในส่วนที่เป็นภูเขา

⁴⁷ สมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร, "ปัญหาเขตแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน," จิตวิทยาความมั่นคง, (2526), : 285.

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสได้เข้าครอบครองดินแดนหลวงพระบางฝั่งขวาเพื่อแลกกับการที่ฝรั่งเศสจะถอนทัพออกจากจันทบุรี ตามหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ซึ่งหนังสือสัญญาดังกล่าวนี้ได้กำหนดถึงเส้นเขตแดนบริเวณพรมแดนทางด้านหลวงพระบางไว้ด้วยตามข้อ 2 ของหนังสือสัญญา ซึ่งมีข้อความดังนี้

" ข้อ 2

ฝ่ายเขตแดนในระหว่างเมืองหลวงพระบาง ฝั่งฝั่งขวามแม่น้ำโขงแลเมืองพิไซชกับเมืองน่านนั้น เขตแดนตั้งต้นแต่ปากน้ำโขงที่แยกจากแม่น้ำโขงเนื่องไปตามกลางลำน้ำแม่โขงจนถึงที่แยกปากน้ำตางเลขขึ้นไปตามลำน้ำตางจนบรรจบ ถึงยอดภูเขาปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่โขง และดินแดนน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยาตรงที่แห่งหนึ่งที่ภูเขาแดนดิน ตั้งแต่ที่นี้เขตแดนต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือ ตามแนวยอดเขาปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่โขง แลดินแดนน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยาจนบรรจบถึงปลายน้ำควบแล้ว เขตแดนต่อเนื่องไปตามลำน้ำควบจนบรรจบกับแม่น้ำโขง"

ต่อมาภายหลังจากที่ได้มีการเจรจาและตกลงทำสัญญาฉบับใหม่ขึ้นคือหนังสือสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับเปเรซิเคนท์แห่งรีบดิคฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 ซึ่งมีสาระสำคัญให้ไทยต้องยกดินแดนพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ ให้กับฝรั่งเศสเพื่อแลกกับการที่ฝรั่งเศสต้องถอนทัพออกไปจากตราด โดยหนังสือสัญญาดังกล่าวนี้ได้มีการทำสัญญาต่อท้ายอีกหนึ่งฉบับ คือ สัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 ซึ่งสัญญาดังกล่าวฉบับนี้ได้กำหนดถึงเส้นเขตแดนไทย - ลาวบริเวณพรมแดนทางด้านหลวงพระบางขึ้นใหม่ ตามข้อ 2 ของสัญญาดังกล่าวนี้ ซึ่งกำหนดข้อความว่า

"ข้อ 2

เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้นตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหือง แล้วต่อไปตามกลางลำน้ำเหืองนี้จนถึงที่แรกเกิดน้ำนี้ที่เรียกชื่อว่า ภูเขาเมือง ต่อนี้ เขตแดนไปตามเขาปันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง จนถึงในลำแม่น้ำโขงที่เรียกว่าแก่งผาใจตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันเขตแดนได้ตกลงกันไว้ในวันที่ 16 มกราคม รัตนโกสินทรศก 124 คฤศตศักราช 1906"

จากข้อ 2 ของสัญญาติดทำนองฉบับนี้ พอจะสรุปถึงเส้นเขตแดนไทย - ลาวบริเวณด้านหลวงพระบางได้คือ เส้นเขตแดนไทย-ลาวบริเวณนี้จะเริ่มจากบริเวณที่แม่น้ำโขงต่อกับแม่น้ำเหือง โดยแม่น้ำเหืองจะเป็นเส้นเขตแดนเรื่อยไปจนกระทั่งถึงภูเขาเมือง จากนั้นเส้นเขตแดนก็จะไปตามสันปันน้ำของภูเขาเมือง ซึ่งแบ่งน้ำไหลลงแม่น้ำโขงด้านหนึ่งและไหลลงแม่น้ำเจ้าพระยาอีกด้านหนึ่ง จนกระทั่งไปบรรจบกับแม่น้ำโขง บริเวณที่เรียกว่าแก่งผาใจดังนั้นจะเห็นได้ว่าเส้นเขตแดนไทย - ลาวในบริเวณนี้คือแม่น้ำเหืองและสันปันน้ำของภูเขาเมืองตามสัญญาติดทำนองฉบับนี้

2.3 หลักการกำหนดเส้นเขตแดนในส่วนที่เป็นภูเขา

จากหลักหรือแนวความคิดที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น จะเห็นได้ว่าภูเขาก็จัดเป็นเส้นเขตแดนแบบ Natural Boundary ประเภทหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากภูเขานับว่าเป็นสภาพธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องกีดขวางและเป็นอุปสรรคสำคัญ ของมนุษย์ในการเดินทางไปมาหาสู่กันและแบ่งแยกประชาชนสองฟากของภูเขาออกจากกัน เพราะโดยสภาพของภูเขานั้นจะมีลักษณะสูงชัน มีอากาศเบาบางและค่อนข้างจะเย็นกว่าบริเวณพื้นราบ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงความล้ำสมัยทางเทคโนโลยีเกี่ยวกับการคมนาคมในอดีตแล้วการเดินทาง

ไปมาหาสู่กันของมนุษย์ในบริเวณภูเขา มักจะมีปัญหาอุปสรรคเสมอ จึงได้มีแนวความคิดที่จะกำหนดให้ภูเขาเป็นเส้นเขตแดนประเภทหนึ่ง

ในการกำหนดให้ภูเขาเป็นเส้นเขตแดนนั้น เป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าจะใช้ส่วนใดของภูเขาเป็นเส้นเขตแดนที่แน่นอน เนื่องจากภูเขาเป็นสภาพธรรมชาติที่มีความกว้างมาก หากมิได้กำหนดให้ส่วนใดของภูเขาเป็นเส้นเขตแดนแล้ว อาจจะนำมาซึ่งปัญหาได้ดังนั้นจึงมีแนวความคิดในการกำหนดให้อาศัยอุปสรรคทางธรรมชาติได้แก่สันเขาและสันปันน้ำของภูเขาเป็นเส้นเขตแดน⁴⁸ กล่าวคือในกรณีที่มีการกำหนดให้สันเขาเป็นเส้นเขตแดนนั้นโดยมากจะนิยมใช้ปฏิบัติในกรณีที่มีแนวเขาต่อเนื่องกันไปบนพื้นที่โดยประเทศที่มีพรมแดนติดกันอาจกำหนดให้ยอดสูงสุดของภูเขาเหล่านั้นเป็นหลักและลากเส้นเขตแดนเชื่อมต่อกัน⁴⁹ นอกจากนี้บางสนธิสัญญายังได้กำหนดให้เส้นทางสัญจรของคนพื้นเมือง ตามแนวสันเขา เป็นเส้นเขตแดน ยกตัวอย่างเช่น สนธิสัญญาตริอานอง (Trianon) ระหว่างเชโกสโลวาเกีย กับฮังการี ลงวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1920 และภาคผนวก 2 ของสนธิสัญญาสันติภาพระหว่างอิตาลีกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1947 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปแล้ว ในการกำหนดเส้นเขตแดนทางภูเขา มักจะใช้สันปันน้ำ (watershed) เป็นเส้นเขตแดน ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบกับ การกำหนดเขตแดนประเภทอื่น ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าการกำหนดเส้นเขตแดนโดยใช้สันปันน้ำ

⁴⁸ ธรรมรงค์ นพคุณ, "พันธกรณีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ," ใน เอกสารโรงเรียนข้าราชการทหารอากาศ สถาบันวิชาการทางทหารอากาศชั้นสูง, หน้า 62-63.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

มักจะได้รับการยอมรับมากที่สุด^{๕๐} ซึ่งตามความหมายโดยทั่วไปของสันปันน้ำนั้นสามารถที่จะแบ่งออกได้เป็นสองความหมาย กล่าวคือตามความหมายแรก สันปันน้ำหมายถึงบริเวณพื้นที่ที่เป็นลุ่มน้ำหรือบริเวณแหล่งน้ำ ส่วนตามความหมายที่สองนั้นสันปันน้ำหมายถึงยอดสูงสุดหรือสันของภูเขาที่แบ่งแม่น้ำออกเป็นสองส่วน โดยน้ำที่แนวสันเขาแบ่งนั้นจะไหลลงลาดเขาไปยังลุ่มน้ำทั้งสองของปากเขานั้น ซึ่งหากจะใช้สันปันน้ำในการกำหนดเส้นเขตแดนนั้นสันปันน้ำตามความหมายที่สองน่าจะมีความเหมาะสมมากที่สุด กล่าวคือสันปันน้ำจะต้องเป็นส่วนที่แบ่งน้ำออกเป็นสองส่วนไหลลงไปยังลุ่มน้ำทั้งสองด้านของภูเขา^{๕๑}

อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดเส้นเขตแดน โดยอาศัยสันปันน้ำที่แบ่งน้ำออกเป็นสองส่วนดังกล่าวข้างต้นนั้น แม้จะเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับอย่างมากแต่ในบางครั้งก็อาจนำมาซึ่งปัญหาความไม่แน่นอนของเส้นเขตแดนที่ชัดเจนได้ ทั้งนี้เนื่องจากในภูมิประเทศบางพื้นที่เป็นการยากมากที่จะสามารถทราบได้อย่างแน่ชัดว่า สันปันน้ำที่แท้จริงอยู่ที่ใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สันปันน้ำที่แท้จริงของภูเขาอาจมิใช่สันปันน้ำที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน และสันปันน้ำของภูเขาอาจมิใช่ยอดสูงสุดก็ได้ นอกจากนี้ สิ่งที่จะควรคำนึงถึงก็คือไม่จำเป็นเสมอไปที่สันปันน้ำ ที่แบ่งน้ำออกเป็นสองส่วน จะเป็นเส้นเขตแดนตลอดแนวของเนินเขาหรือภูเขา^{๕๒} ดังตัวอย่างในคดี *The Cordillera of the Andes* ระหว่าง

^{๕๐} A.O.Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International Law, p. 41.

^{๕๑} Ibid., p. 42.

^{๕๒} Ibid., p. 42.

อาร์เจนตินากับชิลี

ในคดี The Cordillera of the Andes ระหว่างอาร์เจนตินากับชิลี นั้น ตามสนธิสัญญาปี ค.ศ. 1881 ได้กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างประเทศทั้งสองนี้โดยอาศัยสันปันน้ำที่แบ่งน้ำออกเป็นสองส่วน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะถือภูเขา The Cordillera of the Andes เป็นหลักสำคัญโดยสันปันน้ำของภูเขาดังกล่าวนั้นได้แบ่งแม่น้ำที่จะไหลไปสู่มหาสมุทรแปซิฟิกทางด้านของชิลี และแม่น้ำที่จะไหลไปสู่มหาสมุทรแอตแลนติก ทางด้านอาร์เจนตินาใกล้เคียง ๆ กับช่องแคบ Magellar ซึ่งในคดีนี้พื้นที่ที่เป็นปัญหาได้แก่พื้นที่ของ The Patagonian Andes, Patagonia โดยสันปันน้ำที่ใช้เป็นเส้นเขตแดนในบริเวณดังกล่าวได้เกิดปัญหาว่า จะกำหนดโดยอาศัยจุดสูงสุดที่อยู่ต่อไปข้างหน้า หรือจะกำหนดโดยอาศัยแนวเขาของ Cordillera และ Pampas ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำมาบรรจบกัน ซึ่งตาม Protocol of 1893 ได้พยายามขจัดปัญหานี้โดยกำหนดเส้นเขตแดนโดยใช้ยอดเขา Cordillera เป็นหลัก และใช้การแบ่งน้ำออกเป็นสองส่วนเป็นการแบ่งเขตแดน ซึ่งจากกรณีดังกล่าวผู้เชี่ยวชาญของอาร์เจนตินาอ้างว่า การกำหนดเขตแดนส่วนใหญ่ควรจะใช้ความจริง และสอดคล้องกับแนวเขตแดนมากที่สุด ส่วนผู้เชี่ยวชาญของชิลีอ้างความถูกต้องของเส้นเขตแดนที่แบ่งน้ำออกเป็นสองส่วน ระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิก และมหาสมุทรแอตแลนติก ซึ่งจากความขัดแย้งดังกล่าวได้นำมาซึ่งการทำสงครามระหว่างกัน แต่ในที่สุดกรณีพิพาทนี้ก็ได้ยุติลงโดยการตัดสินของอนุญาโตตุลาการ คือ King Edward VI ของอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1902⁵³

⁵³ Ibid., pp. 42 - 45.

2.4 สาเหตุของปัญหาเส้นเขตแดนไทย - ลาว ในส่วนที่เป็นภูเขา

นอกจากการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขงที่ได้เข้ามาซึ่งปัญหาดังกล่าวแล้ว การกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาวในส่วนที่เป็นภูเขา ก็ได้เข้ามาซึ่งปัญหาดูคล้ายกัน โดยในช่วงที่ผ่านมาไทย และลาวได้เกิดปัญหากรณีความขัดแย้งกันขึ้นเกี่ยวกับเรื่องเส้นเขตแดนทางด้านนี้ จนเกิดเป็นกรณีพิพาทขึ้นสองครั้ง ได้แก่ กรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ และกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจากกรณีพิพาทดังกล่าวพอที่จะสรุปสาเหตุได้เป็น 2 สาเหตุ ซึ่งสาเหตุประการแรกได้แก่ สาเหตุอันเนื่องมาจากแผนที่ซึ่งใช้ประกอบสนธิสัญญาต่างฉบับกัน ทั้งจากกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ และกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ส่วนสาเหตุอีกประการหนึ่งได้แก่สาเหตุอันเนื่องมาจาก การตีความสนธิสัญญาที่คลุมเครือ ในกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะได้แยกพิจารณาต่อไป

2.4.1 สาเหตุอันเนื่องมาจากแผนที่ซึ่งใช้ประกอบสนธิสัญญาต่างฉบับกัน

กรณีตัวอย่างศึกษาข้อพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์

กรณีปัญหาข้อพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ นั้น เกิดขึ้นจากการที่ไทย และลาวต่างอ้างกรรมสิทธิในดินแดน บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง โดยฝ่ายไทยอ้างว่า ทั้งสามหมู่บ้านอยู่ในเขตไทย เป็นหมู่บ้านในเขต กิ่งอำเภอบ้านโจก จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนฝ่ายลาวอ้างว่าหมู่บ้านทั้งสามอยู่ในเขตลาว โดยขึ้นอยู่กับคาแสงบ้านใหม่

เมืองปากลาย แขวงไซยบุรี^{๕๔} และจากการกล่าวอ้างดังกล่าว ลาวได้อ้างหลักฐานคือ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นการจัดทำขึ้นตามหนังสือสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 และหนังสือสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 ส่วนไทยได้อ้างหลักฐาน คือแผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 จัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทย โดยความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1978^{๕๕}

เมื่อพิจารณาถึงการกล่าวอ้างของลาวและไทย ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ากรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี มีประเด็นพิจารณา 2 เรื่องคือการกล่าวอ้างถึงการถือปกครองในดินแดนสามหมู่บ้านดังกล่าว และการยึดถือแผนที่ต่างฉบับกันซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.4.1.1 ประเด็นการถือปกครองในดินแดนสามหมู่บ้าน

จังหวัดอุดรธานี

จากหลักฐานเท่าที่ปรากฏ ดินแดนสามหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี

^{๕๔}Letter dated 29 August 1984 from the Permanent Representative of Lao People's Democratic Republic to the United Nations, p. 2.

^{๕๕}สัมพันธ์ ชูมาก, รายงานผลการวิจัยทฤษฎีวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช เรื่องนโยบายของไทยต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน, หน้า 16.

ซึ่งเป็นดินแดนแห่งกรณีพิพาท อันได้แก่ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่างนั้น มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 19 ตารางกิโลเมตร มีราษฎรอาศัยอยู่ประมาณ 450 ครอบครัว จำนวนประมาณ 1,010 คน ซึ่งในช่วงเวลาที่เกิดกรณีพิพาทขึ้นนั้น ไม่ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่จากทางการไทย เข้าไป หรือประจำการอยู่ คงมีแต่กองกำลังทหารของลาวเข้าไปประจำอยู่⁵⁶ ทั้งนี้ ไทยได้อ้างอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนสามหมู่บ้านดังกล่าวโดยอ้างว่า บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง อยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัด อุตรดิตถ์ส่วนลาวได้อ้างว่าดินแดนสามหมู่บ้านดังกล่าวอยู่ในเขตลาวขึ้นอยู่กับตาแสงบ้านใหม่ เมืองปากลาย แขวงไซยบุรี

จากการกล่าวอ้างดังกล่าว ทางฝ่ายไทยมิได้มีหลักฐานยืนยัน ถึงประวัติความเป็นมาในการปกครองดินแดนสามหมู่บ้านนั้นแต่อย่างใด คงมีเพียงหลักฐาน ว่าพื้นที่ดังกล่าวแต่เดิมเป็นเขตอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แต่ปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามี ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อีกแล้ว ทางการไทยจึงได้ทำการพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญของ ท้องถิ่น และดูแลช่วยเหลือประชาชน โดยดำเนินการตัดถนน เพื่อเชื่อมหมู่บ้านดังกล่าวให้ สามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้⁵⁷ สำหรับลาวนั้นนอกจากการอ้างถึงการปกครองของตน เหนือดินแดนสามหมู่บ้านดังกล่าวแล้ว ลาวได้ยืนยันหลักฐานถึงประวัติความเป็นมาในการ ปกครองดินแดนสามหมู่บ้านดังกล่าวด้วย พอสรุปได้คือ บ้านใหม่แต่เดิมนั้นเป็นหมู่บ้านของ

⁵⁶ Authur J. Dommen, "Laos in 1984 : The Year of the Thai Border," Asian Survey 25 (January 1985) : 114 - 115.

⁵⁷ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 26 (22 - 28 มิถุนายน 2527) หน้า 701 - 705.

ราชอาณาจักรลาวโดยมีเจ้าหน้าที่นครหลวงพระบางเป็นผู้ก่อตั้งขึ้นโดยใช้ชื่อว่า บ้านปากค่าน ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านใหม่ จากนั้นเมื่อประมาณปี ค.ศ.1904 ชาวบ้านได้ขยายตัวออกไปตั้งหมู่บ้านที่สองขึ้น เรียกว่า บ้านโพนเปือยเปา ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านกลาง และประมาณปี ค.ศ.1945 ก็ได้มีการก่อตั้งหมู่บ้านที่สามขึ้นเรียกว่าบ้านสว่างโดยในช่วงที่ลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส หมู่บ้านทั้งสามอยู่ภายใต้การปกครองของตาแสงเมืองห่ง เมืองปากกลาย แขวงไซบური ซึ่งต่อมามีลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสหมู่บ้านทั้งสามขึ้นอยู่กับตาแสงบ้านแคด เมืองปากกลาย แขวงไซบური จนกระทั่งลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม หมู่บ้านทั้งสามจึงได้ขึ้นอยู่กับ ตาแสงบ้านใหม่ เมืองปากกลาย แขวงไซบური ตามที่ลาวได้อ้างถึงในปัจจุบัน นอกจากนี้ลาวได้อ้างว่าราษฎรในหมู่บ้านทั้งสามเป็นชาวลาวมีชนบทธรรมเนียมแบบลาว รวมทั้งพูดและเขียนโดยใช้ภาษาลาวด้วย⁵⁸

จากประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่างอันเป็นสามหมู่บ้านกรณีพิพาทนั้น ทางฝ่ายไทยไม่ปรากฏหลักฐานทางการปกครองที่อื่นอันใดอย่างชัดเจนว่าสามหมู่บ้านดังกล่าวเป็นของไทย นอกจากอ้างว่าไทยได้ถือปกครองเหนือสามหมู่บ้านดังกล่าวนี้ ส่วนทางลาวนั้นประกอบด้วยข้อกล่าวอ้างเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของราษฎรในหมู่บ้านในปัจจุบัน ทำให้ในประเด็นพิจารณาทางด้านการปกครองที่ทั้งไทย และลาวอ้างนั้น ค่อนข้างจะทำให้คำกล่าวอ้างของลาวทางด้านนี้ฟังได้

⁵⁸ Letter dated 29 August 1984 from the Permanent Representative of the Lao People's Democratic Republic to the United Nations, pp. 2 - 3.

มากกว่าไทย และได้เปรียบไทย แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีเขาพระวิหารเมื่อปี ค.ศ. 1962 ปรากฏว่าศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ชี้ว่าประเด็นในเรื่องภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ ศาสนา และโบราณคดีเกี่ยวกับเรื่องปัญหาเส้นเขตแดนนั้น ไม่อาจถือว่ามีผลสำคัญในทางกฎหมาย โดยคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีเขาพระวิหารเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวได้ระบุไว้ดังนี้

"นอกจากนั้นคู่ความ ยังได้อาศัยความอื่น ๆ อันมีลักษณะในทางภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ ศาสนา และโบราณคดีประกอบด้วย แต่ศาลไม่สามารถที่จะถือว่าข้อโต้แย้งเหล่านี้มีความสำคัญต่ออย่างใดในทางกฎหมาย"^{๕๐}

นอกจากนี้ ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเจ้าหน้าที่ เข้าปกครองพื้นที่ที่มีปัญหานั้น ตามคำพิพากษาของ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในคดีเขาพระวิหารปี ค.ศ. 1962 ก็ได้วางหลักเกณฑ์ว่า ไม่มีความสำคัญในการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาททางด้านเส้นเขตแดน ดังที่ได้ระบุไว้ดังนี้

"ศาลต้องพิจารณาและประเมินค่าของกิจกรรมเหล่านี้ ปัญหาที่แท้จริงคือกิจกรรมเหล่านี้เป็นการเพียงพอหรือไม่ ที่จะลบล้างหรือเล็กล้างความรู้สึก ของการยอมรับเส้นเขตแดนที่พระวิหาร ซึ่งเกิดจากข้อพิจารณาต่าง ๆ ที่ได้พิจารณาแล้ว

^{๕๐} ประหยัด ศ.นาคะนาท และ จำรัส ดวงศิสาร, ความเมืองเรื่องเขาพระวิหาร (พระนคร : สำนักพิมพ์สารานุกรม, 2505), หน้า 661.

ยกเว้นจากหนึ่งหรือสองกรณีที่สำคัญ ซึ่งจะได้ระบุ ณ บัดนี้ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และส่วนจังหวัดเท่านั้น ขอบเขตของกิจกรรมเหล่านี้ได้กระทำ ก็ไม่ประจักษ์ชัดว่าเป็นการกระทำเกี่ยวกับยอดเขาพระวิหาร และบริเวณปราสาทเองยิ่งไปกว่าสถานที่อื่นในบริเวณใกล้เคียง แต่ถึงจะอย่างไรก็ตาม ศาลเห็นเป็นการยากที่จะถือเอากิจกรรมของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเช่นนั้น ว่ามีความสำคัญมากกว่า และหักล้างท่าทีที่สม่ำเสมอ และไม่แตกต่างกันของเจ้าหน้าที่ส่วนกลางของสยาม ที่มีต่อเส้นเขตแดนตามที่ปรากฏบนแผนที่"^{๑๐}

จากคำพิพากษา ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในคดีเขาพระวิหารดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเส้นเขตแดนนั้น แม้ว่าจะได้มีการกล่าวอ้างถึงหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับภูมิประเทศ ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ที่มีปัญหาพิพาท รวมทั้งลักษณะทางสังคมอื่น ๆ ก็ตามแต่จะเห็นได้ว่าข้ออ้างเหล่านี้มีอาจรับฟังได้ในทางกฎหมาย ดังนั้น ในกรณีของไทย และลาวต่างได้อ้างถึงความเป็นมาในการปกครองเหนือสามหมู่บ้านดังกล่าว จึงไม่อาจใช้เป็นหลักฐานทางกฎหมายที่จะชี้ได้ว่าพื้นที่ที่เป็นพิพาทตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของใคร ดังนั้นจึงควรที่จะได้พิจารณาเกี่ยวกับประเด็นต่อไปคือ ประเด็นเกี่ยวกับแผนที่ทั้งสองฝ่ายกล่าวอ้าง

2.4.1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการยึดถือแผนที่ซึ่งใช้ประกอบสนธิ

สัญญาต่างฉบับกัน

ในกรณีพิพาทสามหมู่บ้านจังหวัดอุตรดิตถ์นั้นฝ่ายลาวได้กล่าวอ้าง

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า 662 - 663.

แผนที่ สิ้นอันอำนาจอธิปไตยของตน เหนือดินแดนดังกล่าว คือ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ตามหนังสือสัญญา ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 และหนังสือสัญญาระหว่าง ไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 ส่วนไทยได้ยึดถือแผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 จัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทย ร่วมกับสหรัฐอเมริกาเมื่อ ปี ค.ศ. 1978 ซึ่งจะแยกพิจารณาได้ดังนี้

สำหรับแผนที่ดังกล่าวยึดถือ คือ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส นั้น (ตามแผนที่หมายเลข 5) ได้มีการจัดทำขึ้นตามหนังสือสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ที่จัดตั้งขึ้นตามหนังสือสัญญาดังกล่าว ได้ดำเนินการปักปันเขตแดนพร้อมทั้งจัดทำแผนที่ขึ้น โดยในการจัดทำแผนที่นั้นคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ได้ใช้วิธีการเดินสำรวจไปตามพื้นที่ พร้อมทั้งลากเส้นแผนที่ไปพร้อมกันด้วยซึ่งในการจัดทำแผนที่ดังกล่าวเจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเศสเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด แม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยร่วมเดินทางไปสำรวจด้วยก็ตาม แต่ในช่วงเวลาดังกล่าว เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยยังขาดความรู้ความสามารถในการจัดทำและอ่านแผนที่ ดังนั้นการจัดทำแผนที่ดังกล่าวจึงเป็นการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเศส ซึ่งได้นำกลับไปพิมพ์ที่ปารีส โดยบริษัทพิมพ์แผนที่ที่มีชื่อเสียงชื่อ อาช บาร์แรว์ ซึ่งแผนที่ดังกล่าวมีจำนวน 11 ระวัง แบ่งเป็นตอนบนทางด้านหลวงพระบาง 5 ระวัง และตอนล่างด้านกัมพูชา 6 ระวัง โดยเมื่อจัดพิมพ์เสร็จเรียบร้อยฝรั่งเศส ได้จัดส่งกลับมาให้ไทยจำนวน 50 ชุด ซึ่งไทยได้แจกจ่ายต่อไปยังสถานเอกอัครราชทูตต่าง ๆ พร้อมกันนั้นกรมแผนที่เสนาธิการทหารบกไทย

แผนที่หมายเลข 5

TERRE ANNEXÉE AU SÉNÉGAL
 SÉNÉGAL-SIAMOIS DU 23.3.1907
 MAP ATTACHED TO THE FRENCH-SIAMESE
 TREATY OF MARCH 23, 1907

PAK-LAY
 ปากลาย

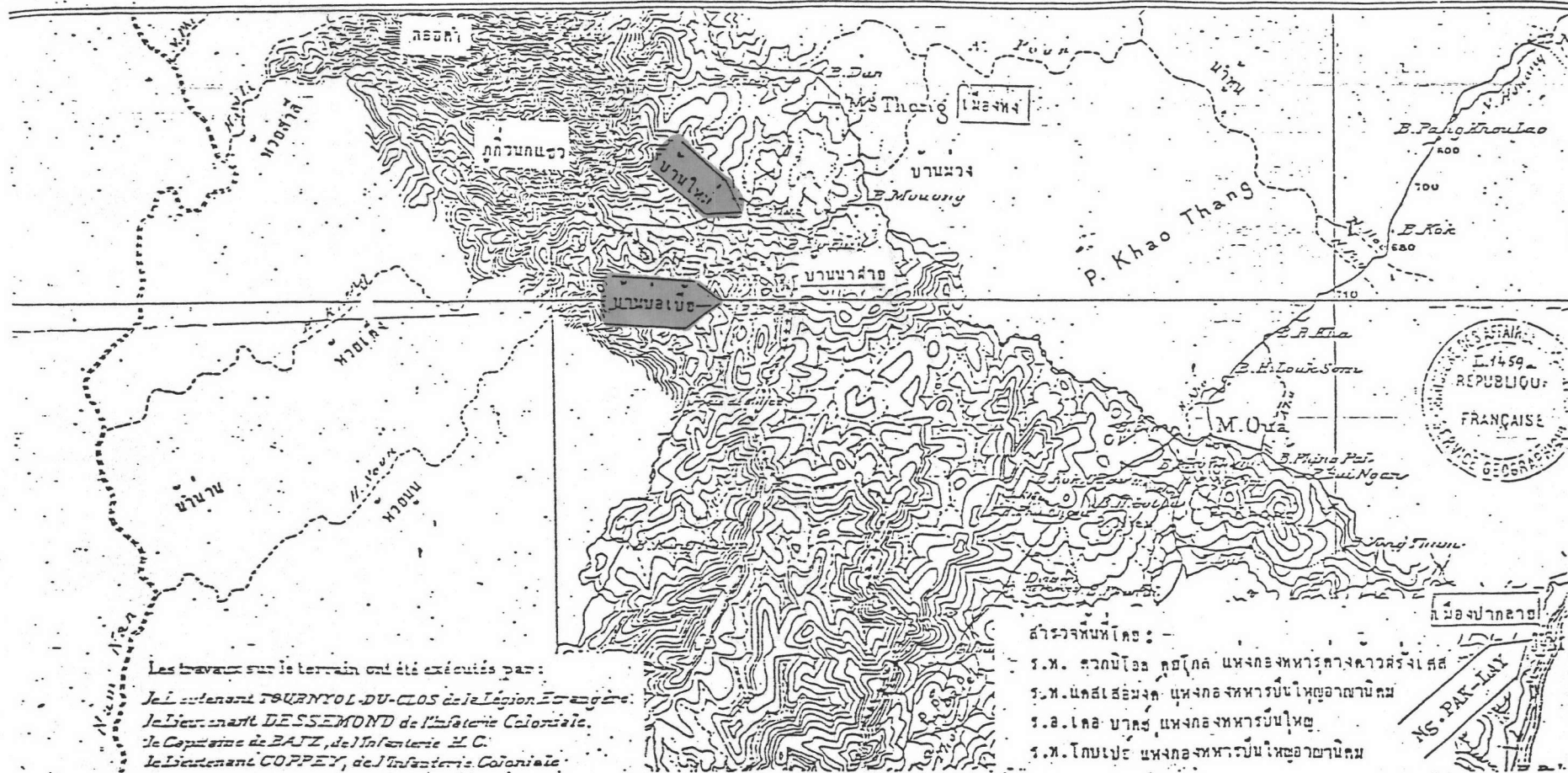
แผนที่แนบสนธิสัญญาฉบับวันที่ 23 มี.ค. ค.ศ 1907
 มาตราส่วน 1:200,000 (1 ซม. = 2 กม.)

COMMISSION DE DELIMITATION ENTRE L'INDO-CHINE ET LE SIAM

คณะกรรมการปักปันเขตแดน ระหว่างอินโดจีนและสยาม

Echelle : 1:200.000

H. BAFFERE, Ed. Géographe, 21, Rue du Dou PARIS.

Les travaux sur le terrain ont été exécutés par :
 Le Lieutenant **SAURNYOL DU CLOS** de la Légion Étrangère.
 Le Lieutenant **DESSEMOND** de l'Infanterie Coloniale.
 Le Capitaine de **BAJZ**, de l'Infanterie M. C.
 Le Lieutenant **COPPEY**, de l'Infanterie Coloniale.

สำรวจพื้นที่โดย :-
 ร.ท. หลุยส์ โอลิเวอ กุสโต แห่งกองทหารต่างประเทศฝรั่งเศส
 ร.ท. แดส์เดมอนด์ แห่งกองทหารปืนใหญ่อาณานิคม
 ร.อ. โอลิเวอ บาจซ์ แห่งกองทหารปืนใหญ่
 ร.ท. โกลเปอว์ แห่งกองทหารปืนใหญ่อาณานิคม

คำ : สยามแห่งกองทหารบก สยามแห่งปืนใหญ่อินโดจีนและสยาม

ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1909 ด้วย^{๑๑} ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับกรณีพิพาทสามหมู่บ้านนั้น แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ได้แสดงให้เห็นว่าบ้านใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านกรณีพิพาทอยู่ในเขตลาว ห่างจากเส้นเขตแดนไทย - ลาว ประมาณ 8 กิโลเมตร^{๑๒}

ส่วนแผนที่ที่ไทยยึดถือกัน ได้แก่ แผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 ซึ่งจัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทยร่วมกับสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1978^{๑๓} (ตามแผนที่หมายเลข 6,7) โดยแผนที่ฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นโดยใช้วิธีการถ่ายภาพทางอากาศ ซึ่งเป็นวิธีการทำแผนที่ที่ทันสมัยที่สุด ทั้งนี้ตามแผนที่ฉบับนี้แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านที่เป็นกรณีพิพาททั้งสามอยู่ในเขตไทย โดยเส้นเขตแดนไทย - ลาว ได้ลากผ่านจากกลางหมู่บ้านของบ้านใหม่ ส่วนบ้านกลาง และบ้านสว่างนั้น อยู่ในเขตไทย (ตามแผนที่หมายเลข 8,9)

ในประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับแผนที่นี้ จะเห็นได้ว่ามีประเด็นที่น่าพิจารณาอยู่ 2 เรื่อง คือ เรื่องความถูกต้องในรายละเอียดของแผนที่และเรื่องคุณค่าทาง

^{๑๑}Manich Jumsai, Boundary Commission of the Thai - Lao Frontier (Bangkok : Chalermnit, 1986), pp. 10 - 11.

^{๑๒}Pheuiphanh Ngaosyvathn, "Thai - Lao Relations : A Lao View," Asian Survey (December 1985) : 1249 - 1250.

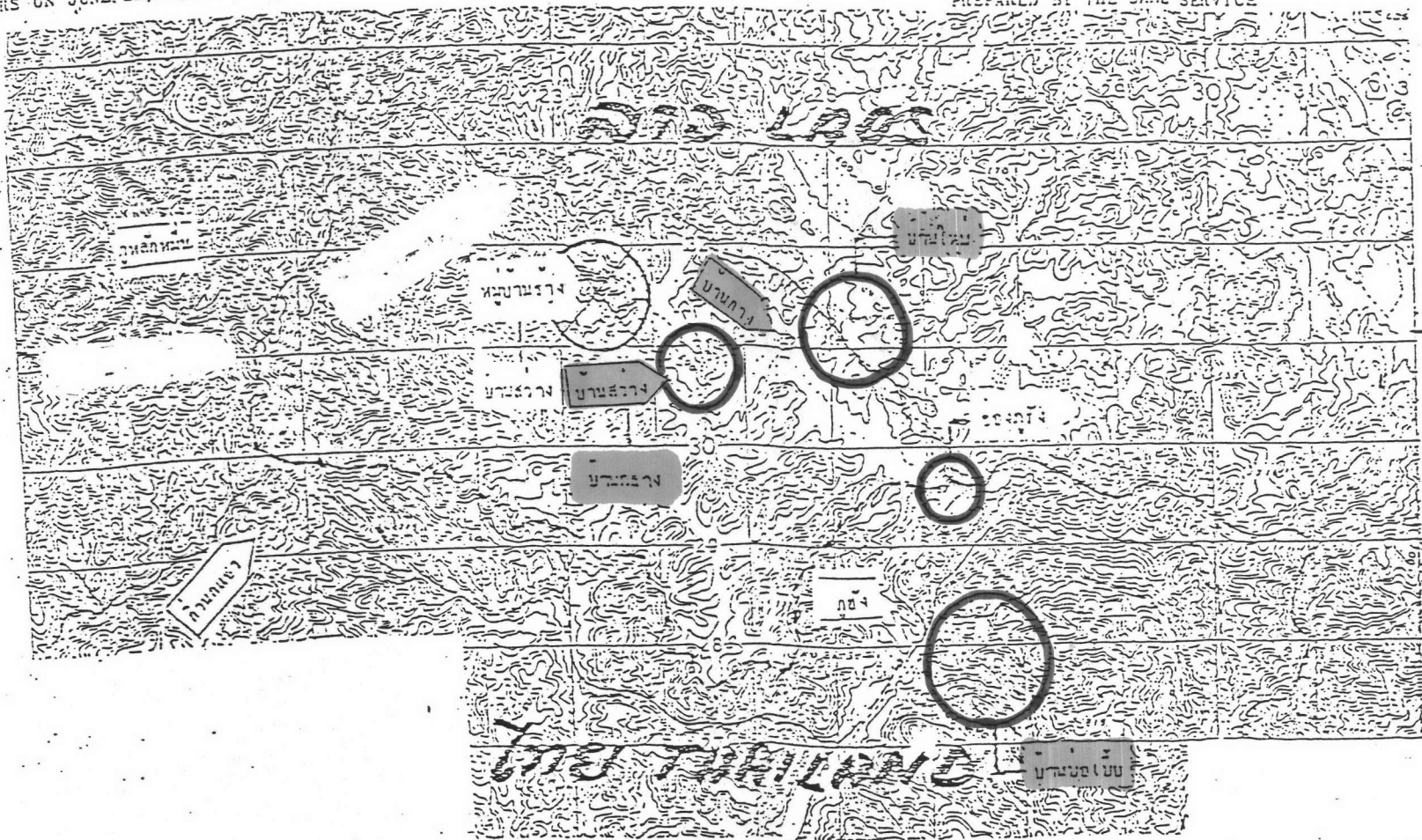
^{๑๓}วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนา, "ปัญหาข้อขัดแย้งไทย - ลาว ในช่วงปี พ.ศ. 2518 ถึงปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 84.

แผนที่หมายเลข 6

TRUE LEGAL DOCUMENT PRESENTED BY
THAI MINISTRY OF FOREIGN
AFFAIRS ON JUNE 22, 1964

พื้นที่ ติดตั้งบริเวณพรมแดนไทย-พม่า

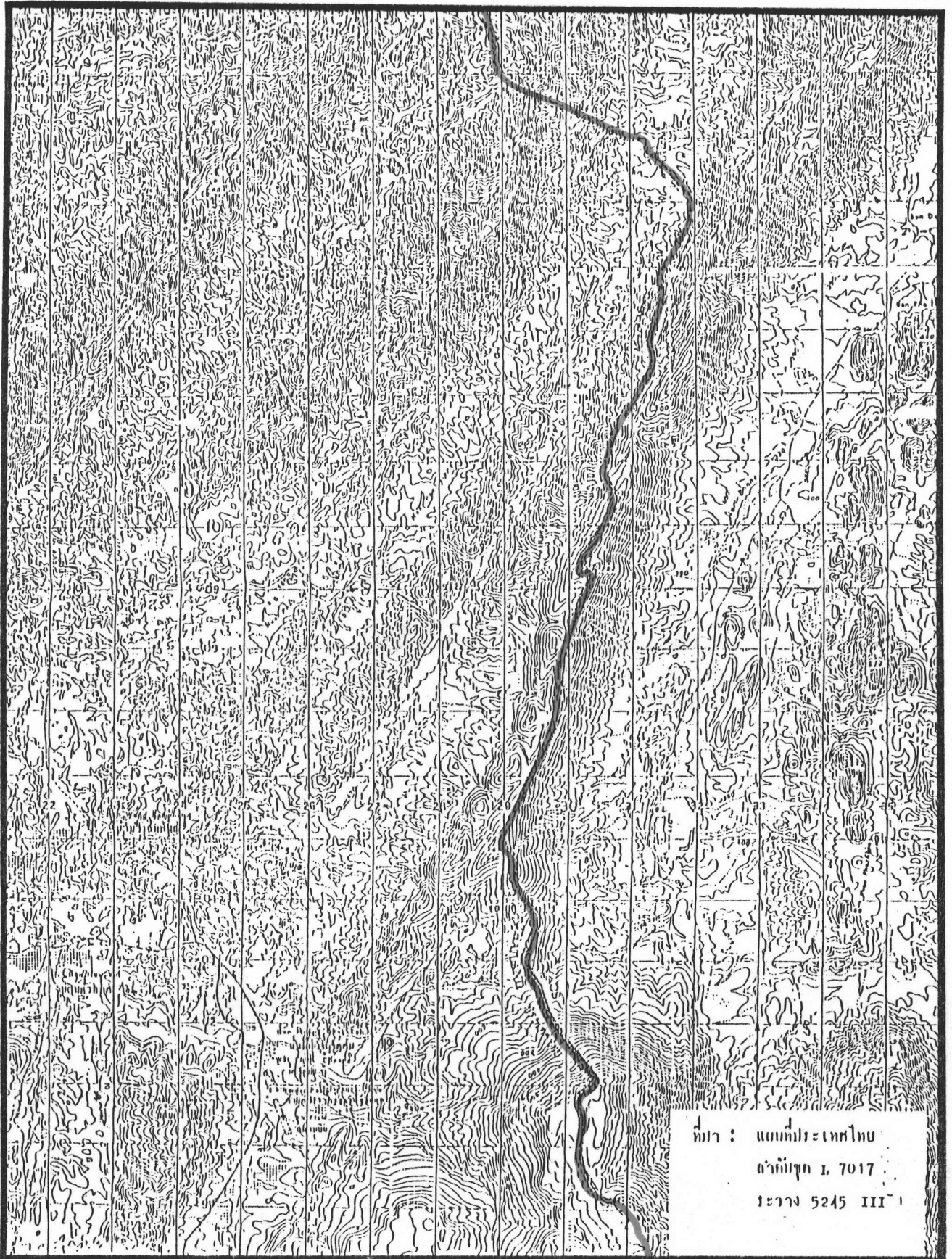
COPY OF IAMS (KC) U.S. ARMY 1978
SHEET 5245. V SERIES L7017 SCALE 1: 50,000
BOUNDARIES ARE MUCH DIFFERED FROM THAT OF 1966 SETIE
PREPARED BY THE SAME SERVICE

ลำดับชุด L7017 (ไทย) ฐาน 5245 IV มาตรฐาน 1:50,000 ผลิต พ.ศ. 2521.

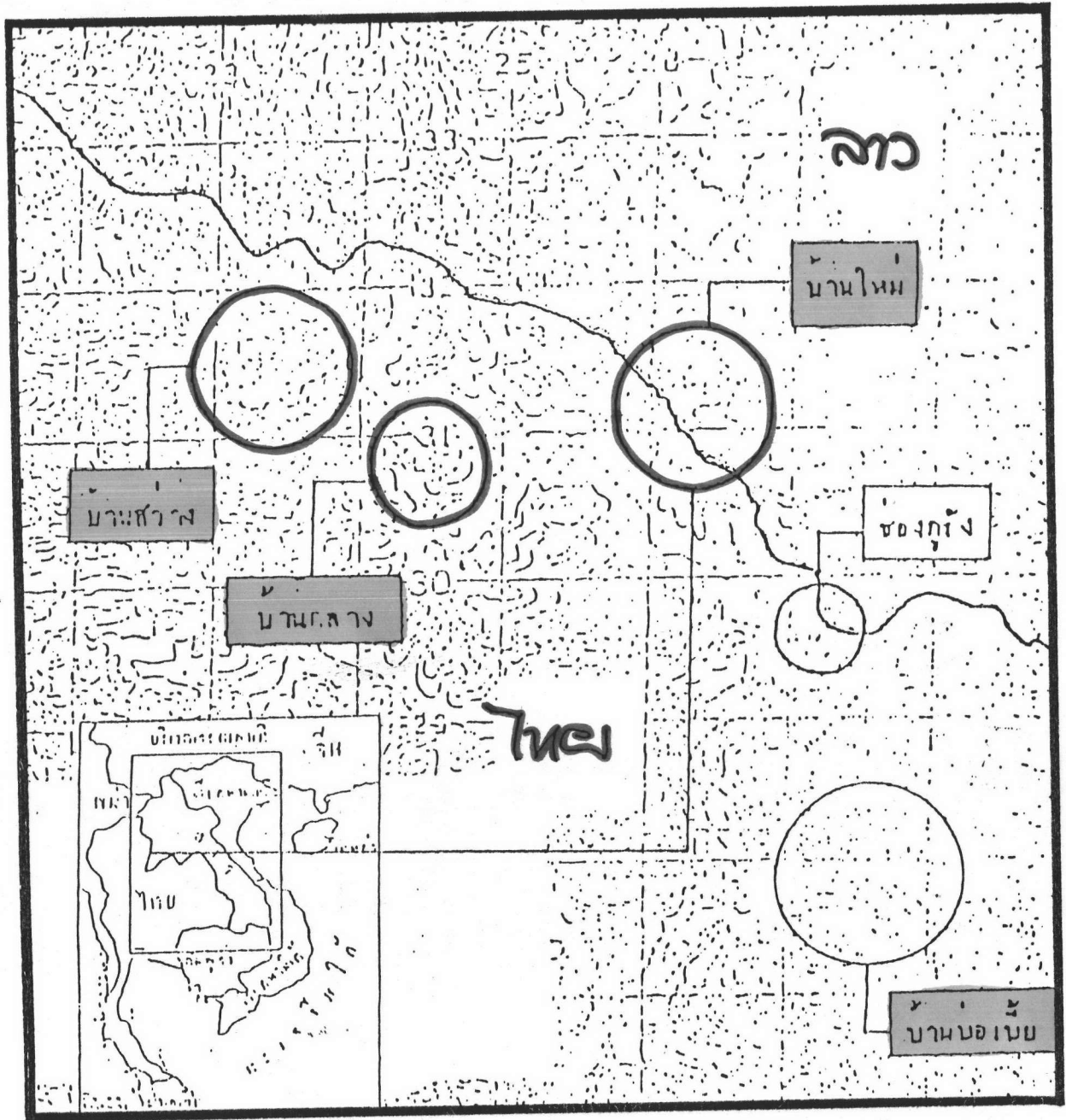
ที่มา : สถาบันการวาทศาสตร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แผนที่หมายเลข 7

ที่มา : แผนที่ประเทศไทย
ตัวอักษร L 7017
ระวาง 5245 III-1

แผนที่หมายเลข 8

ที่มา : สยามจากหมายเหตุ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 26 (22-28 มิถุนายน 2527) หน้า 702.

แผนที่แสดงบ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง

แผนที่หมายเลข 9

ที่มา: Far Eastern Economic Review, 5 July, 1934. p. 16.

หมายเหตุ: เป็นรูปประมาณการ

กฎหมายของแผนที่ซึ่งจะได้แยกพิจารณาต่อไป กล่าวคือในเรื่องความถูกต้องในรายละเอียดของแผนที่นั้น จะเห็นได้ว่าแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสนั้น ได้ใช้วิธีการทำโดยการเดินสำรวจไปตามป่า และลำน้ำ พร้อมทั้งได้ส่องกล้องแล้วจึงลากเส้นลงบนแผนที่ซึ่งเป็นวิธีการทำแผนที่ที่ใช้เครื่องมืออัตโนมัติ ประกอบกับ สภาพภูมิประเทศที่ทุรกันดารในบริเวณที่ทำการสำรวจ ดังนั้นโอกาสผิดพลาดจึงมีค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้มาตราส่วน 1 : 200,000 ซึ่งไม่สามารถแสดงรายละเอียดได้มาก และหากมีการลากเส้นผิดพลาดเพียง 1 มิลลิเมตร ก็จะทำให้เส้นคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงถึง 200 เมตร นอกจากนี้ การจัดทำแผนที่ตามแบบของฝรั่งเศสมีความแตกต่างกับการทำแผนที่โดยทั่วไปกล่าวคือฝรั่งเศสไม่ยอมใช้ระบบของเสา แต่ใช้ระบบเกรด ซึ่ง 1 วงกลม แบ่งเป็น 400 องศา มีชี้ 360 องศา ตามระบบของเสาสากล นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังยึดถือเส้นลองจิจูดที่ 0 องศา ที่ผ่านหอดูดาวที่กรุงปารีส มีชี้ที่ผ่านหอดูดาวที่กรีนวิช ตามระบบสากล ทำให้ค่าพิกัดจึงเบี่ยงเบนได้ง่าย ส่วนแผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 จัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทยร่วมกับสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1978 นั้น จะเห็นได้ว่าได้ใช้วิธีการทำแผนที่ที่ทันสมัยกว่า คือการถ่ายภาพทางอากาศ จากนั้นจึงได้นำกลับมาดำเนินการวิธีตามกระบวนการโดยการใช้จุดบังคับภาพถ่ายให้จุดตรงตามภูมิศาสตร์ ซึ่งเมื่อมาตราส่วนถูกต้องตรงกันแล้ว จึงฉายแสงลงบนแผนที่ จากนั้นลากเส้นลงบนแผนที่ ซึ่งการทำแผนที่วิธีนี้เป็นวิธีการที่ทันสมัย สามารถที่จะได้รายละเอียดถูกต้องตามสภาพภูมิศาสตร์ได้มากกว่า และการใช้มาตราส่วน 1 : 50,000 จะทำให้สามารถแสดงรายละเอียดในแผนที่ได้ดีกว่าและถูกต้องมากกว่า^{๑๔}

^{๑๔} สัมภาษณ์ พยงค์ ทิมเจริญ, หัวหน้าฝ่ายเขตแดน กองภูมิศาสตร์

ดังนั้น ในเรื่องความถูกต้องในรายละเอียดของแผนที่นั้น จะเห็นได้ว่าแผนที่ชุด L 7017 ซึ่งใช้วิธีการจัดทำที่ทันสมัยกว่า และใช้มาตราส่วนที่สามารถแสดงรายละเอียดได้มากกว่า จึงน่าที่จะให้ความถูกต้อง ทางด้านรายละเอียด ของแผนที่ได้ดีกว่า และสามารถแสดง เส้นเขตแดนได้ถูกต้อง ตามสนธิสัญญามากกว่า แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดย คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ซึ่งมีวิธีการจัดทำที่ล้าสมัยและใช้มาตราส่วน ที่ไม่สามารถแสดงรายละเอียดได้มากนัก ซึ่งมีความเป็นไปได้มาก ที่เส้นเขตแดนตามแผนที่ฉบับนี้อาจผิดพลาดและไม่ตรงตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา อย่างไรก็ตามในเรื่องเกี่ยวกับแผนที่นี้ ประเด็นเรื่องความถูกต้องในรายละเอียดของแผนที่ไม่น่าที่จะนำมาสนับสนุนการ กล่าวอ้างกรรมสิทธิ์ ในดินแดนได้อย่างมีน้ำหนักมากนัก ดังนั้นในการพิจารณาถึงเรื่องแผนที่ ที่ลาวและไทย กำลังอ้างในกรณีพิพาทสามหมู่บ้านดังกล่าว โดยคำนึงถึงเรื่องความถูกต้อง ในรายละเอียดของแผนที่เพียงประการเดียว จึงไม่น่าที่จะถูกต้องนัก ดังนั้น จึงควรที่จะ นำประเด็นเรื่องคุณค่าทางกฎหมายของแผนที่มาพิจารณา เพื่อที่จะทราบว่า แผนที่ฉบับใดมี คุณค่าทางกฎหมาย ที่จะนำมาใช้สนับสนุนข้อกล่าวอ้าง ในกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน ได้อย่าง มีน้ำหนักมากกว่ากัน ดังที่จะได้มีการพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

ในเรื่องของคุณค่าทางกฎหมายของแผนที่นั้น จะเห็นได้ว่าแผนที่ ที่ไทยกล่าวอ้างคือ แผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 จัดทำโดยกรมแผนที่ มหาดไทย ร่วมกับสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นแผนที่ ที่ทางการไทยจัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์ ในทางการทหาร รวมทั้ง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ของไทยทางด้านพลเรือนเท่านั้น มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการแสดงเส้นเขตแดนแต่อย่างใด และประการสำคัญคือ แผนที่ฉบับดังกล่าวนี้ ได้ระบุไว้ว่าไม่ให้ใช้ในทางราชการแต่อย่างใด ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่า แผนที่ฉบับนี้ ขาดคุณค่าในทางกฎหมาย และไม่มีผลผูกพันใด ๆ ในทาง ระหว่างประเทศ การนำแผนที่ฉบับนี้ไปอ้างเพื่อแสดงเส้นเขตแดนจึงขาดน้ำหนัก และเหตุผล ในทางกฎหมาย

สำหรับแผนที่ที่ลาวอ้างคือแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 เป็นแผนที่ ที่ได้ถูกจัดทำขึ้น และพิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ตามหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 กล่าวคือ ตามหนังสือสัญญาดังกล่าว นอกจากจะได้มีการกำหนดเส้นเขตแดน ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสแล้ว ตามข้อ 3 ยังได้กำหนด ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสขึ้น เพื่อทำหน้าที่ปักปันเส้นเขตแดนให้เป็นไปตามหนังสือสัญญาดังกล่าว ซึ่งดังที่กล่าวมาแล้ว ในตอนต้นว่า คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ชุดนี้ได้ดำเนินการสำรวจเพื่อปักปันเส้นเขตแดน พร้อมกับนั้น ได้จัดทำแผนที่แสดงเส้นเขตแดนตามที่ได้ปักปันไปด้วย โดยการจัดทำแผนที่ดังกล่าวนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเศส เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยยังขาดความรู้ความสามารถ ในการจัดทำและอ่านแผนที่ จากนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเศส ได้นำร่างแผนที่ดังกล่าว ไปพิมพ์ที่ปารีส ฝรั่งเศส และได้จัดส่งกลับมาให้ไทยจำนวน 50 ชุด ซึ่งไทยก็ได้ทำการแจกจ่ายต่อไปยังสถานเอกอัครราชทูตต่าง ๆ พร้อมกับนั้นกรมแผนที่เสนาธิการทหารบกไทย ก็ได้จัดพิมพ์แผนที่แสดงรายละเอียดอย่างเดียวกันออกเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1909 ด้วย ดังนั้นในกรณีนี้จึงมีประเด็นที่ควรพิจารณาว่า แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ฉบับนี้จะมีผลผูกพันต่อไทยและลาวหรือไม่

จากกรณีดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงประเด็นที่ไทยและลาวจะต้องผูกพัน ต่อแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดย คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย-ฝรั่งเศสหรือไม่นั้น สิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาก็คือ แผนที่ฉบับดังกล่าว เป็นผลงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสหรือไม่เนื่องจากในการจัดทำแผนที่ดังกล่าวนี้ คณะกรรมการฝ่ายฝรั่งเศส เป็นผู้ดำเนินการจัดทำเพียงฝ่ายเดียว โดยที่คณะกรรมการฝ่ายไทย มิได้มีส่วนรู้เห็นด้วย ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวนี้ ไทยอาจจะอ้างได้ว่า แผนที่ที่ลาวอ้างฉบับนี้ มิได้ถือว่าเป็นผลงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ซึ่งส่งผลให้แผนที่ฉบับดังกล่าวนี้ ไม่มีผลผูกพันแต่อย่างใด ทั้งนี้เมื่อเทียบเคียงกับคำพิพากษา

ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในคดีเขาพระวิหาร เมื่อปี ค.ศ. 1962 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดน ไทย - ฝรั่งเศส ฉบับเดิยวกันนี้ด้วย จะเห็นได้ว่าในคดีเขาพระวิหารนั้น ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้มีคำพิพากษาแสดงว่า ในระยะแรกเริ่มและขณะจัดทำแผนที่ฉบับดังกล่าว ไม่มีผลผูกพันแต่อย่างใด ดังที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้อธิบายไว้ดังนี้

"ข้อต่อสู้ข้ออ้างอันสำคัญที่สุดซึ่งศาลพิจารณาเห็นว่าถูกต้องที่ว่าแผนที่ฉบับนี้ไม่เคยได้รับการรับรองเป็นทางการจากคณะกรรมการผสมชุดแรก เพราะเหตุว่า คณะกรรมการชุดนี้ได้หยุดปฏิบัติงาน ไปเป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่จะจัดทำแผนที่ขึ้น เอกสารหลักฐานมิได้แสดงว่าแผนที่ และเส้นเขตแดนนั้น ได้กระทำขึ้นโดยอาศัยคำวินิจฉัย หรือคำสั่งของคณะกรรมการที่ได้ให้ไว้แก่คณะเจ้าหน้าที่สำรวจ ในขณะที่คณะกรรมการยังคงปฏิบัติงานอยู่ สิ่งที่น่าอนงก็คือว่า แผนที่นี้จะต้องทำขึ้นจากหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง และศาลเชื่อโดยไม่มีข้อสงสัยที่เกินสมควรว่า แผนที่นี้ได้จัดทำขึ้นจากผลงานของพนักงานสำรวจในเขตเขาดงรักแผนที่ฉบับนี้เป็นฉบับหนึ่งในจำนวนแผนที่บริเวณเขตแดนซึ่งจัดทำขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญการทำแผนที่ของรัฐบาลฝรั่งเศส ตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่สยาม ได้จัดพิมพ์และเผยแพร่โดยบริษัทมีชื่อเสียงจากปารีส ทุกสิ่งทุกอย่างนี้ปรากฏชัดจากแผนที่นั้นเอง แผนที่เช่นนี้ย่อมมีความเชื่อถือได้ด้วยตนเอง และที่มาของแผนที่ก็เป็นที่เปิดเผยและแน่ชัด แต่อย่างไรก็ดี ศาลจำต้องลงความเห็นว่ ในระยะแรกเริ่มและขณะที่จัดทำแผนที่นั้นนั้น แผนที่ฉบับนี้ไม่มีลักษณะผูกพันใดๆ"^{๑๕}

^{๑๕} ประหยัด ศ.นาคะนาท และจาร์วิส ดวงธิสาร , ความเมืองเรื่องเขาพระวิหาร, หน้า 674 - 675.

อย่างไรก็ตามในคดีเขาพระวิหารนั้นแม้ว่าศาลยุติธรรมระหว่างประเทศจะได้ชี้แจงว่าแผนที่ฉบับดังกล่าวนี้ไม่มีผลต่อการผูกพันใด ๆ ในระยะแรกเริ่มและขณะจัดทำแผนที่ดังกล่าวก็ตาม แต่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ถือว่า ไทยยอมรับแผนที่ฉบับดังกล่าวนี้แล้ว โดยให้เหตุผลว่าถ้าไทยไม่เห็นด้วยกับแผนที่ฉบับดังกล่าวนี้ ก็ควรที่ไทยจะได้โต้แย้งเสียแต่ในตอนแรก หรือภายหลังต่อมาหลายปีแล้ว แต่ไทยก็มิได้กระทำโดยเมื่อแผนที่ดังกล่าวได้จัดพิมพ์และส่งมาไทยถึงคณะกรรมการฝ่ายไทยก็มิได้มีการคัดค้านแต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้าม ไทยได้แสดงความขอบคุณต่อฝรั่งเศส พร้อมกันนั้นได้มีการจัดทำแผนที่ของไทยขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1909 แสดงรายละเอียดตามแผนที่ฉบับดังกล่าวนี้ด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไทยมิได้แสดงท่าทีคัดค้าน ต่อแผนที่ฉบับดังกล่าว และศาลถือว่าไทยได้ยอมรับแผนที่ฉบับดังกล่าวนี้แล้ว^{๑๑} ทั้งนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายปิดปาก (Estoppel) ที่ว่า "ผู้เจรจาอยู่ย่อมถือว่ายินยอม ถ้าเขามีหน้าที่จะพูดและสามารถจะพูดได้" โดยในคดีเขาพระวิหารนั้น ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้มีคำพิพากษาถึงกรณีดังกล่าวไว้ดังนี้

"ฝ่ายไทยได้ต่อสู้ด้วยการติดต่อส่งแผนที่ต่าง ๆ เหล่านี้โดยเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศส นั้นเป็นการกระทำฝ่ายเดียว และว่าประเทศไทยมิได้ถูกขอร้องให้ตอบรับหรือได้ตอบรับแล้ว อย่างเป็นทางการเลย ตามความเป็นจริง ได้มีการตอบรับทางพฤตินัยอย่างแน่ชัดแล้ว โดยไม่มีข้อสงสัย แต่ถึงแม้จะเป็นเช่นนั้นก็เป็นที่ยอมรับได้ชัดว่า พฤติการณ์แวดล้อมย่อมจะบังคับให้ต้องมีปฏิริยา บางอย่าง ภายในระยะเวลาอันสมควร จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายสยาม ถ้าหากมีความประสงค์ที่จะเสนอข้อคัดค้านแผนที่ หรือจะแก้ปัญหาสำคัญอันใดขึ้น เกี่ยวกับเรื่องนี้

^{๑๑}J.R.V. Prescott, Map of Mainland Asia by treaty (Melbourne : Melbourne University Press, 1975), p. 437.

เจ้าหน้าที่ฝ่ายสยาม ก็มีได้กระทำอย่างใดเลย ไม่ว่าจะขณะนั้นหรือจากนั้นมาอีกหลายปี และด้วยเหตุนี้ จึงต้องถือว่าได้ให้ความยินยอมโดยการนิ่งเฉยแล้วดังภาษาดาคินว่าผู้ที่เงยเงยอยู่ย่อมถือว่ายินยอม ถ้าเขามีหน้าที่ที่จะพูดและสามารถจะพูดได้"^{๑๗}

นอกจากนี้เกี่ยวกับกรณีของไทยต้องยอมรับแผนที่ฉบับดังกล่าว ตามหลักกฎหมายปิดปากนั้น อาลฟาโร รองประธานผู้พิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีเขาพระวิหารก็ได้ให้ความเห็นว่า

"รัฐอาจต้องถูกผูกมัดได้ด้วยท่าทีเพิกเฉย หรือนิ่งเฉย ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิซึ่งอีกรัฐหนึ่งยืนยันไว้แล้ว และซึ่งรัฐแรกเพิ่งมาอ้างต่อมาภายหลังว่าเป็นสิทธิของตนการเพิกเฉยต่อข้อเท็จจริงบางประการ เป็นแบบวิธีที่ใช้มากที่สุดของหลักการยอมรับโดยนิ่งเฉย หรือยินยอมโดยปริยาย การที่รัฐหนึ่งละเว้นที่จะยืนยันสิทธิของตน ในเมื่อสิทธินั้นถูกอีกรัฐหนึ่งได้อ้างอย่างเปิดเผย ย่อมหมายความว่า เป็นการสละสิทธินั้น การนิ่งของรัฐหนึ่งในเมื่อมีข้อเท็จจริงที่ชัดเจน หรือทำให้เสื่อมเสียต่อสิทธิที่ตนอ้างต่อ ศาลระหว่างประเทศในระยะต่อมานั้น ย่อมหมายถึงการยอมรับนับถือโดยปริยาย ซึ่งคนได้ให้ไว้แล้วก่อนที่ จะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาล การตีความเช่นนี้ ย่อมใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีความสัมพันธ์โดยสัญญาซึ่งเกี่ยวเนื่องกันโดยตรง และโดยเฉพาะระหว่างรัฐสองรัฐ การที่รัฐหนึ่งมิได้ประท้วงในสภาพการณ์ที่การประท้วงเป็นสิ่งจำเป็นตามธรรมเนียมปฏิบัติทั่วไประหว่างรัฐ เพื่อยืนยันสงวนหรือป้องกันรักษาสหสิทธิย่อมหมายความว่า เช่นเดียวกันถึงการยอมรับโดยนิ่งเฉย หรือความ

^{๑๗} ประหยัด ศ. นาคะนาทและจำรัส ดวงธิดาร, ความเมืองเรื่องเขาพระวิหาร,

อินยอมโดยปริยาย กล่าวคือรัฐที่ว่านี้จะต้องถูกห้ามมิให้ยกข้ออ้างในสิทธิซึ่งตนมิได้ยื่นยื่นหรือ
สงวนไว้ในเมื่อถูกโต้แย้งโดยเปิดเผยด้วยคำพูดหรือด้วยการกระทำ^{๑๑}

จากคำพิพากษาคดีเขาพระวิหาร ดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่า
แม้ไทยจะอ้างว่า แผนที่ฉบับนี้ เป็นแผนที่ ที่คณะกรรมการฝ่ายฝรั่งเศส เป็นผู้ดำเนินการ
จัดทำขึ้นเพียงฝ่ายเดียว โดยที่ไทยไม่มีส่วนรู้เห็นด้วย และไทยไม่ต้องผูกพัน ต่อแผนที่
ฉบับดังกล่าวนี้แต่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีนี้ได้มีคำพิพากษาว่าไทยได้ยอมรับแผนที่
ฉบับดังกล่าวนี้แล้ว ตามหลักกฎหมายปิดปาก ดังที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้นสิ่งที่น่าจะพิจารณา
คือ ในกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ นั้น ไทยและลาวจะต้องผูกพันต่อแผนที่ฉบับนี้
ตามคำพิพากษา ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในคดีเขาพระวิหาร หรือไม่ ทั้งนี้
เนื่องจากแผนที่ที่ลาวอ้างในกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ คือแผนที่มาตราส่วน
1 : 200,000 พิมพ์โดย คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส อันเป็นแผนที่
ฉบับเดียวกันกับแผนที่ที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีเขาพระวิหาร ได้มีคำพิพากษาว่า
มีผลผูกพันต่อรัฐคู่ภาคี ซึ่งในกรณีนี้ จะเห็นได้ว่า หากจะมีการหยิบยกเอาคำพิพากษาของ
ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีเขาพระวิหารดังกล่าว มาอ้างว่าไทยและลาวต้องผูกพัน
ต่อแผนที่ฉบับนี้ ในกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ด้วย ตามคำพิพากษาในคดี
เขาพระวิหารดังกล่าวนี้โดยตรง อาจจะไม่สามารถกระทำได้อย่างมีน้ำหนักมากนัก ทั้งนี้
เนื่องจาก คำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศดังกล่าว ควรที่จะเป็นผลผูกพัน
เฉพาะกรณีเท่านั้น จึงไม่อาจถือได้ว่าไทยและลาว จะต้องผูกพันต่อแผนที่ฉบับนี้ ในกรณี
สามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ ตามคำพิพากษาในคดีเขาพระวิหารดังกล่าวนี้ด้วย

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า 713 - 714.

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องแผนที่นี้ ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาคือ การจัดทำแผนที่ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส นั้น แม้ว่าเส้นเขตแดนตามแผนที่ฉบับนี้ อาจจะไม่ตรงตามสนธิสัญญา แต่จะมีผลผูกพันต่อรัฐคู่ภาคีหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นได้ว่า การที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ได้กำหนดเส้นเขตแดนขึ้นใหม่โดยไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา จะมีผลผูกพันต่อรัฐคู่ภาคีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลของรัฐคู่ภาคีจะให้การรับรองแผนที่ฉบับนี้หรือไม่ (จะได้อธิบายเกี่ยวกับกรณีนี้ ในข้อ 3.2 ของบทที่ 2 เรื่องผลของการปักปันเส้นเขตแดนที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ โดยละเอียดต่อไป) ซึ่งในกรณีนี้ จะเห็นได้ว่า แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 นิมฟ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส เป็นแผนที่ที่คณะกรรมการฝ่ายฝรั่งเศส เป็นผู้จัดทำขึ้นเพียงฝ่ายเดียว และภายหลังจากที่ได้จัดพิมพ์เสร็จ ก็ได้จัดส่งมาให้ไทยใช้จำนวน 50 ชุด ไทยก็ได้รับแผนที่ดังกล่าวมาใช้ โดยไม่คิดค่า ซึ่งหากพิจารณาตามคดีเขาพระวิหาร ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น การที่ไทยนิ่งเฉย มิได้แสดงท่าทีคัดค้านดังกล่าว เป็นการแสดงว่าไทยได้ให้การรับรองตามแผนที่ฉบับนี้แล้ว ดังนั้นไทยจึงต้องยอมรับผูกพันและยึดถือเส้นเขตแดนตามแผนที่ดังกล่าวนี้ ซึ่งจัดทำและพิมพ์โดย คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสนี้ด้วย ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงประเด็นนี้ จะเห็นได้ว่าแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 นิมฟ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส จึงมีคุณค่าในทางกฎหมาย และจะต้องยึดถือเส้นเขตแดนตามแผนที่ฉบับนี้

โดยสรุปในประเด็นเกี่ยวกับแผนที่ที่ไทยและลาวได้ยึดถือในกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานีคือประเด็นในเรื่องความถูกต้องในรายละเอียดของแผนที่ และประเด็นในเรื่องคุณค่าในทางกฎหมายของแผนที่แล้ว จะเห็นได้ว่าแผนที่ที่ลาวอ้างคือแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 นิมฟ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส นั้น อาจมีความผิดพลาดมาก เนื่องจากใช้วิธีการจัดทำที่ล้าสมัย แต่เนื่องจากแผนที่ฉบับนี้ เป็นแผนที่ที่จัดทำและพิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสที่จัดตั้งขึ้นตามหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ดังนั้นแผนที่ที่

ลาวอ้างคือ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดน ไทย - ฝรั่งเศส จึงน่าจะมีความค่าในทางกฎหมายมากกว่าแผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 จัดทำโดยกรมแผนที่ทหารไทยร่วมกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นแผนที่ที่ทางการไทยจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการทหารและทางการพัฒนาพื้นที่เท่านั้น แม้ว่าแผนที่ชุด L 7017 จะมีความถูกต้องทางด้านรายละเอียดมากกว่าก็ตาม

สรุปแล้วในกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์นั้นในประเด็นพิจารณา ประเด็นแรก เป็นเรื่องการกล่าวอ้างถึงประวัติความเป็นมาและการปกครองของเจ้าหน้าที่ในสามหมู่บ้านดังกล่าว ซึ่งทั้งฝ่ายลาวและไทย ต่างก็ได้อ้างว่าฝ่ายตนได้เข้าไปปกครองดูแลสามหมู่บ้านดังกล่าว แต่ในประเด็นนี้ แม้ต่างฝ่ายต่างจะอ้างหลักฐานอย่างไรก็ตาม แต่ก็ไม่อาจนำมาใช้อ้างเป็นเหตุผลในทางกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการอ้างกรรมสิทธิ์ในดินแดนที่พิพาทได้อย่างมีน้ำหนักมากนัก ส่วนในประเด็นที่สอง เป็นเรื่องของการยึดถือแผนที่ประกอบสนธิสัญญา ซึ่งในประเด็นนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ ระหว่างแผนที่ที่ลาวกล่าวอ้างคือ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดน ไทย - ฝรั่งเศส กับแผนที่ที่ไทยกล่าวอ้างคือแผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 จัดทำโดยกรมแผนที่ทหารไทย ร่วมกับสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่า ในประเด็นเรื่องความถูกต้องในรายละเอียดของแผนที่นั้น แผนที่ที่ไทยกล่าวอ้าง คือแผนที่ชุด L 7017 จะมีรายละเอียดถูกต้องมากกว่าแผนที่ที่ลาวกล่าวอ้าง คือ แผนที่ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส เนื่องจากมีวิธีการจัดทำที่ทันสมัยกว่า แต่ในประเด็นเรื่องคุณค่าในทางกฎหมายของแผนที่นั้น แผนที่ที่ลาวกล่าวอ้าง คือ แผนที่ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสจะมีความค่าทางกฎหมายมากกว่าแผนที่ชุด L 7017 ที่ไทยกล่าวอ้าง

ดังนั้น ในกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์เมื่อพิจารณาถึงหลักฐานทางกฎหมายต่าง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าการกล่าวอ้างและหลักฐานของลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดน

ไทย - ฝรั่งเศส ซึ่งลาวได้ยึดถือประกอบสนธิสัญญาแม่น้ำหน้กทางกฎหมาย พอที่จะเชื่อได้ว่า
 ดินแดนสามหมูบ้านจังหวัดอุตรดิตถ์อยู่ในอาณาเขตของลาว ซึ่งจากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า
 ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เมื่อพิจารณาถึงหลักฐานในทางกฎหมาย ดังนั้น ในการพิจารณา
 หานแนวทางแก้ไขปัญหาของไทยเกี่ยวกับกรณีพิพาทสามหมูบ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์นี้ไทยไม่ควรที่
 จะหยิบยกเอาหลักฐานทางกฎหมายขึ้นต่อสู้ เพื่ออ้างกรรมสิทธิ์ในดินแดนสามหมูบ้านดังกล่าว
 แต่ไทยควรที่จะพิจารณาใช้มาตรการทางการเมือง ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับลาว กล่าวคือ
 ไทยอาจจะใช้วิธีการประชุมเจรจาดลกับลาว เพื่อหาทางยุติปัญหาความขัดแย้ง เกี่ยวกับ
 กรณีพิพาทดังกล่าวในลักษณะรอมชอมกับลาว ทั้งนี้ในการประชุมเจรจากับลาวนั้นอาจหยิบยก
 เอาหัวข้อการประชุมทางด้านอื่น เข้ามาร่วมพิจารณา ในการประชุมด้วย เช่น เรื่องการค้า
 ชายแดน หรือเรื่องความร่วมมือทางด้านวิชาการ ในขณะที่เดียวกันก็จะพิจารณาหาข้อยุติ
 เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในกรณีพิพาทนี้ไปด้วยโดยอาจจะเสนอแนะลาวในการหาแนวทาง
 ที่ไทยไม่เป็นฝ่ายเสียเปรียบ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ
 ทางด้านเทคนิคของทั้งสองฝ่าย ออกไปสำรวจในพื้นที่ เพื่อพิสูจน์หาเส้นเขตแดนที่แท้จริง
 โดยอาจใช้เทคนิคที่ทันสมัย ซึ่งอาจจะทำให้พิสูจน์ได้ว่าเส้นเขตแดนไทย - ลาวที่แท้จริง
 แบ่งเอาดินแดนสามหมูบ้านที่เป็นกรณีพิพาท ให้อยู่ในเขตแดนไทย ซึ่งในกรณีนี้ น่าจะเป็น
 แนวทางแก้ไขปัญหที่ส่งผลดีที่สุดต่อฝ่ายไทยทั้งนี้ไทยควรจะหาทางหลีกเลี่ยงการดำเนินการ
 ทางด้านกฎหมาย ซึ่งไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบ หากจะต้องมีการดำเนินการทางด้านกฎหมาย
 ควรที่จะได้มีการพิจารณาใช้เป็นแนวทางท้ายที่สุด

2.4.2 สาเหตุอันเนื่องมาจากการตีความสนธิสัญญาที่คลุมเครือ

และการยึดถือแผนที่ใช้ประกอบสนธิสัญญาต่างฉบับกัน : กรณีตัวอย่างศึกษาข้อพิพาท

บ้านร่มเกล้าจังหวัดพิษณุโลก

กรณีปัญหาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกนั้น เกิดจาก
 การที่ไทยและลาวต่างอ้างกรรมสิทธิ์ในดินแดนหมูบ้านร่มเกล้ากันโดยฝ่ายไทยอ้างว่าดินแดน

หมู่บ้านร่มเกล้า อยู่ในเขตไทยทางอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ส่วนลาวอ้างว่าพื้นที่ดินแดนหมู่บ้านร่มเกล้าขึ้นอยู่กับตาสงนาบ่อน้อย เมืองบ่อแตน แขวงไซยบุรี อันอยู่ในอำนาจอธิปไตยของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งในการกำหนดเส้นเขตแดนทางด้านนี้ เป็นไปตามหนังสือสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 และสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 โดยข้อ 2 ของสัญญาได้กำหนดรายละเอียดไว้ดังนี้

"ข้อ 2

เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้น ตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหืองแล้วต่อไปตามกลางลำน้ำเหืองนี้ จนถึงที่แรกที่แม่น้ำที่เรียกชื่อว่าภูเขาเมียง ต่อนี้เขตแดนไปตามเขาปันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่งกับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง จนถึงที่ในลำแม่น้ำโขงที่เรียกว่า แก่งผาใจ ตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันเขตแดนได้ตกลงกันไว้แต่วันที่ 16 มกราคม รัตนโกสินทรศก 124 คฤสศักราช 1906"

จากการกำหนดเส้นเขตแดนตามหนังสือสัญญาข้างต้น ได้นำมาซึ่งปัญหากรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกขึ้นทั้งนี้เนื่องจากสภาพตามธรรมชาติของแม่น้ำเหืองได้แยกออกเป็นสองสาย คือ แม่น้ำเหืองป่าหมื่นซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่ภูสอยดาว ส่วนอีกสายคือแม่น้ำเหืองงาซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่ภูเมียง ทั้งนี้ลาวได้อ้างแม่น้ำเหืองป่าหมื่นเป็นเส้นเขตแดนในขณะที่ไทยได้อ้างแม่น้ำเหืองงาเป็นเส้นเขตแดน โดยในการกล่าวอ้างดังกล่าว ลาวได้อ้างหลักฐานสนับสนุนคือแผนที่ชุด L 708. ซึ่งจัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทย แต่ได้เลิกใช้ไปแล้ว ส่วนไทยได้อ้างหลักฐานสนับสนุน คือ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 นิรม์ โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส และแผนที่ชุด L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 ซึ่งจัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทยร่วมกับสหรัฐอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. 1978 รวมทั้งแผนที่ทางการลาวที่โซเวียตจัดทำให้

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในกรณีปัญหาพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก มีประเด็นพิจารณา 2 ประการ ได้แก่ เรื่องการตีความคำว่า "แม่น้ำเหือง" และ "ภูเขาเมื่อง" ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา และเรื่องการยึดถือแผนที่ประกอบสนธิสัญญาต่างฉบับกัน ดังจะได้แยกพิจารณาต่อไป

2.4.2.1 ประเด็นเรื่องการตีความคำว่า "แม่น้ำเหือง" และ "ภูเขาเมื่อง" ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

เกี่ยวกับกรณีปัญหาพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ลาวได้ตีความคำว่า "แม่น้ำเหือง" ตามข้อ 2 ของสัญญาต่อท้ายหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 ว่าหมายถึงแม่น้ำเหืองป่าหมื่น โดยลาวได้ให้เหตุผลว่าแม่น้ำเหืองป่าหมื่นเป็นแม่น้ำเหืองสายใหญ่ ดังนั้นแม่น้ำเหืองในสัญญาดังกล่าวจึงหมายถึงแม่น้ำเหืองป่าหมื่น ทั้งนี้ลาวได้อ้างถึงจดหมายที่ผู้สำเร็จราชการอินโดจีนเขียนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมของฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 ซึ่งมีข้อความระบุว่า "...น้ำเหืองใหญ่คือชายแดนใหม่โดยแท้จริง และไม่สามารถจะมีข้อโต้แย้งใดๆ ได้อีกแล้ว..." นอกจากนี้ลาวได้กล่าวอ้างว่าเส้นเขตแดนไทย - ลาวบริเวณดังกล่าวได้ไปตามแม่น้ำเหืองป่าหมื่นจนถึงภูสอยดาว^{๑๐} อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าลาวได้ตีความคำว่า "ภูเขาเมื่อง" ตามสัญญาดังกล่าวนั้นว่าหมายถึง "ภูสอยดาว" โดยอ้างว่า "ภูสอยดาว" เป็นเทือกเขาหรือภูเขาเดียวกับ "ภูเขาเมื่อง" ทั้งนี้ลาวได้อ้างเอกสาร

^{๑๐} ประสิทธิ์ เอกบุตร, "แง่มุมกฎหมายของข้อพิพาททางพรมแดน : เน้นคดีตัวอย่าง," วารสารนิติศาสตร์ 18 (มีนาคม 2531) : 99.

Official Standard Name ซึ่งได้มีการรับรองจาก United States Board on Geographic Names จัดพิมพ์โดย DMATC. กรุงเทพฯ ชิงตัน ดีซี เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1973 หน้า 230 และ 318 ซึ่งระบุว่า "แม่น้ำเหือง" เป็นภูเขาเดียวกัน⁷⁰

สำหรับไทยนั้นได้ตีความคำว่า "แม่น้ำเหือง" ตามสัญญาดังกล่าวว่าหมายถึง แม่น้ำเหืองงา รวมทั้งได้ตีความคำว่า "ภูเขาเมือง" ว่าหมายถึง "ภูเมือง" ทั้งนี้ไทย ได้ยึดตามข้อความของสัญญาดังกล่าวซึ่งได้ระบุให้เส้นเขตแดน ไทย - ลาว ไปตาม แม่น้ำเหืองถึงต้นน้ำที่เรียกว่า "ภูเขาเมือง" ดังนั้นเส้นเขตแดนไทย - ลาว ในบริเวณนี้ จะต้องไปตามแม่น้ำเหืองแล้วแยกไปตามแม่น้ำเหืองงา จนถึงภูเมือง⁷¹ ซึ่งเป็นต้นกำเนิด ของแม่น้ำเหืองงา

จากการที่ลาวและไทยต่างได้ตีความคำว่า "แม่น้ำเหือง" และ "ภูเขาเมือง" ที่แตกต่างกันดังกล่าวนั้น หากพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าในกรณีนี้เป็นเรื่องของข้อเท็จจริง เกี่ยวกับสภาพทางภูมิประเทศที่แม่น้ำเหืองได้แยกออกเป็นสองสาย และมีต้นกำเนิดของ แม่น้ำคนละที่กัน ในขณะที่สนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ได้กำหนด เส้นเขตแดนในบริเวณนี้โดยใช้คำว่า "แม่น้ำเหือง" และ "ภูเขาเมือง" เท่านั้น โดยที่ มิได้ระบุว่า เป็นแม่น้ำเหืองสายใด และจุดกำเนิดที่แน่นอนของแม่น้ำเหืองอยู่ ณ ที่ใด

⁷⁰ พยงค์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนไทย - ลาว," วารสารแผนที่, หน้า 62.

⁷¹ ประสิทธิ์ เอกบุตร, "แง่มุมกฎหมายของข้อพิพาททางพรมแดน : เน้น คดีตัวอย่าง," วารสารนิติศาสตร์, หน้า 99.

ของภูเขาเมื่อง ซึ่งเป็นแนวเทือกเขาในบริเวณดังกล่าว ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความคลุมเครือของสนธิสัญญา ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามข้อเท็จจริงของสภาพภูมิประเทศดังกล่าว จึงมีอาจจะพิจารณาชี้ชัดจากข้อความในสนธิสัญญาได้ว่า การตีความของลาวที่อ้างว่า เส้นเขตแดนไปตามลำน้ำเหืองปากหมื่นจนถึงภูสอยดาวซึ่งเป็นต้นกำเนิดของน้ำ หรือการตีความของไทยที่อ้างว่าเส้นเขตแดนไปตามลำน้ำเหืองจากจนถึงภูเขาเมื่องซึ่งเป็นต้นกำเนิดของน้ำนั้น ฝ่ายใดจะมีน้ำหนักและน่าจะถูกต้องมากกว่ากัน ดังนั้นจึงควรที่จะได้มีการพิจารณาถึงหลักฐานทางกฎหมายที่จะสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของแต่ละฝ่าย คือ ประเด็นในเรื่องแผนที่ ที่ลาวและไทยต่างได้ยึดถือ ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

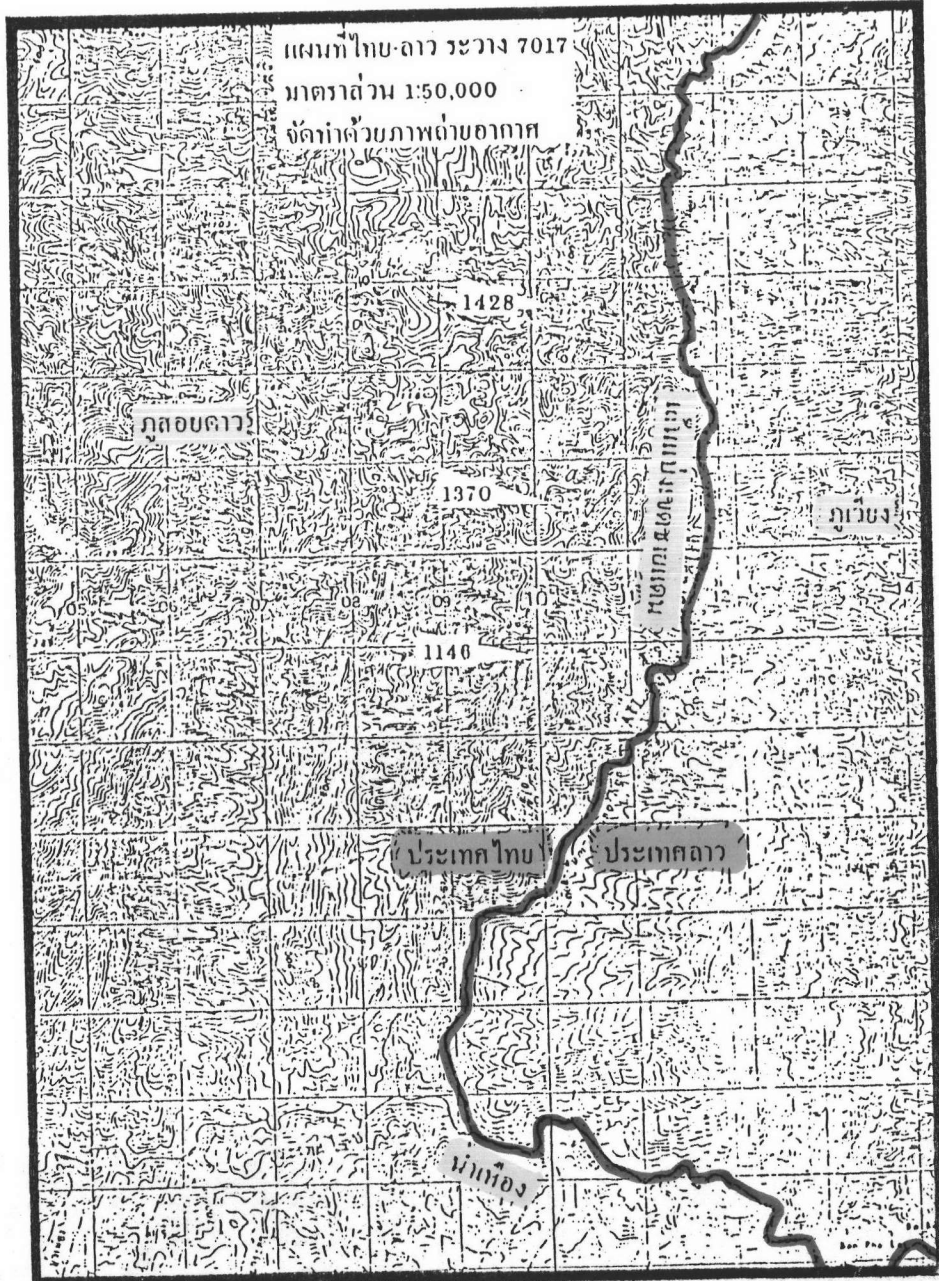
2.4.2.2 ประเด็นในเรื่อง การยึดถือแผนที่ประกอบสนธิ

สัญญาต่างฉบับกัน

ในการกล่าวอ้าง แผนที่ประกอบสนธิสัญญา ในกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก นั้น ลาวได้อ้างแผนที่ชุด L 708 ซึ่งจัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทยโดยแสดงว่าพื้นที่ที่มีปัญหานั้นอยู่ในเขตลาว ส่วนไทยได้อ้างแผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 ซึ่งจัดทำโดยกรมแผนที่ทหารของไทยร่วมกับสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1978 (ตามแผนที่หมายเลข 10) รวมทั้งแผนที่ทางการลาวที่โซเวียตจัดทำให้ (ตามแผนที่หมายเลข 11) โดยแผนที่ที่ไทยอ้างเหล่านี้ได้แสดงว่าพื้นที่ที่มีปัญหาอยู่ในเขตไทย (แผนที่แสดงเส้นเขตแดนตามที่ไทยและลาวกล่าวอ้าง ตามแผนที่หมายเลข 12)

สำหรับแผนที่ที่ลาวได้อ้างเพื่อใช้สนับสนุนการตีความกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก คือ แผนที่ชุด L 708 ซึ่งจัดทำขึ้นโดยกรมแผนที่ทหารของไทยนั้น เป็นแผนที่ที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการทหารและการพัฒนาประเทศ

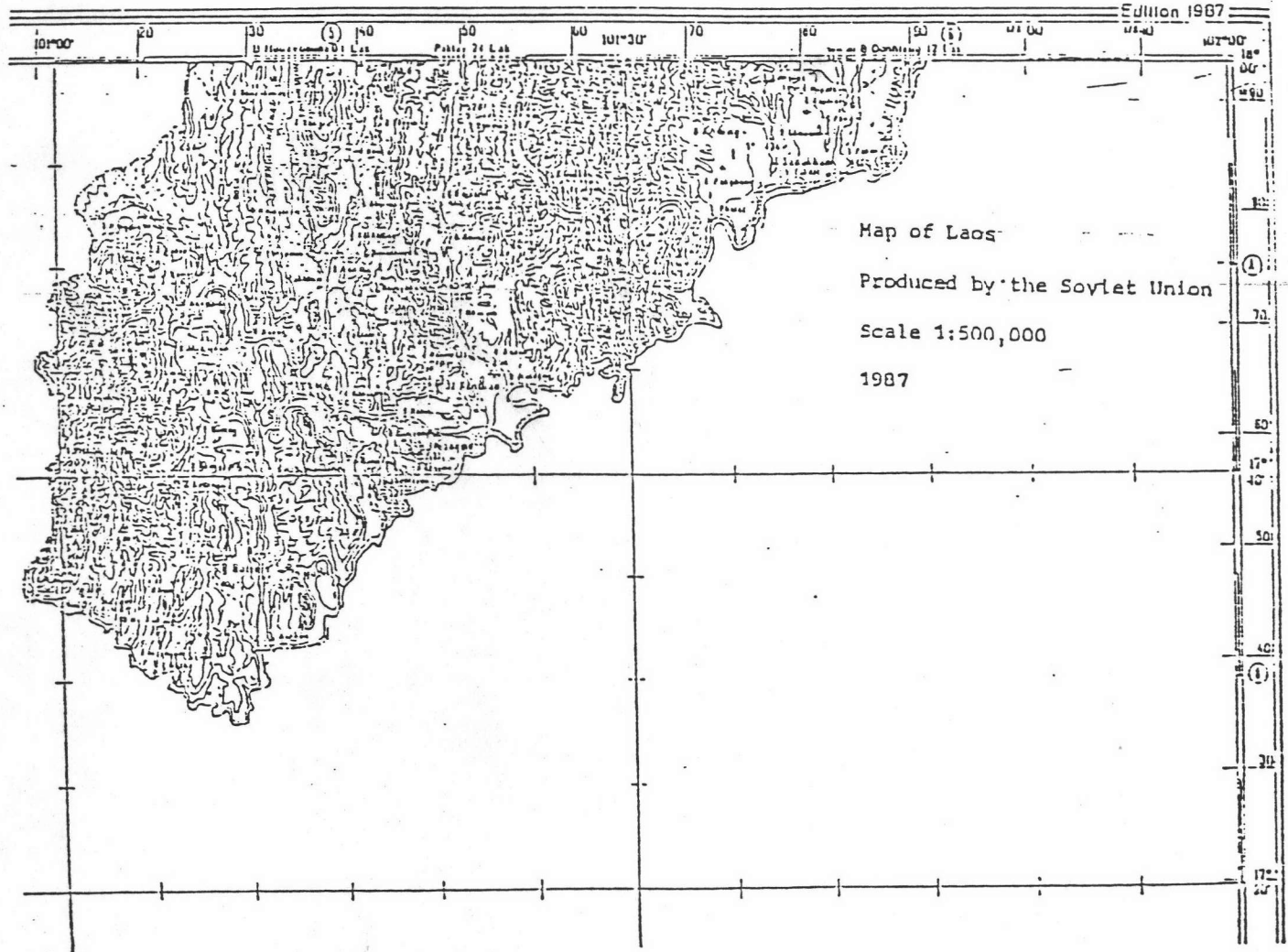
แผนที่หมายเลข 10

ที่มา : ข้าราชการนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ (22 มกราคม 2531)

E-47-D

Edition 1987

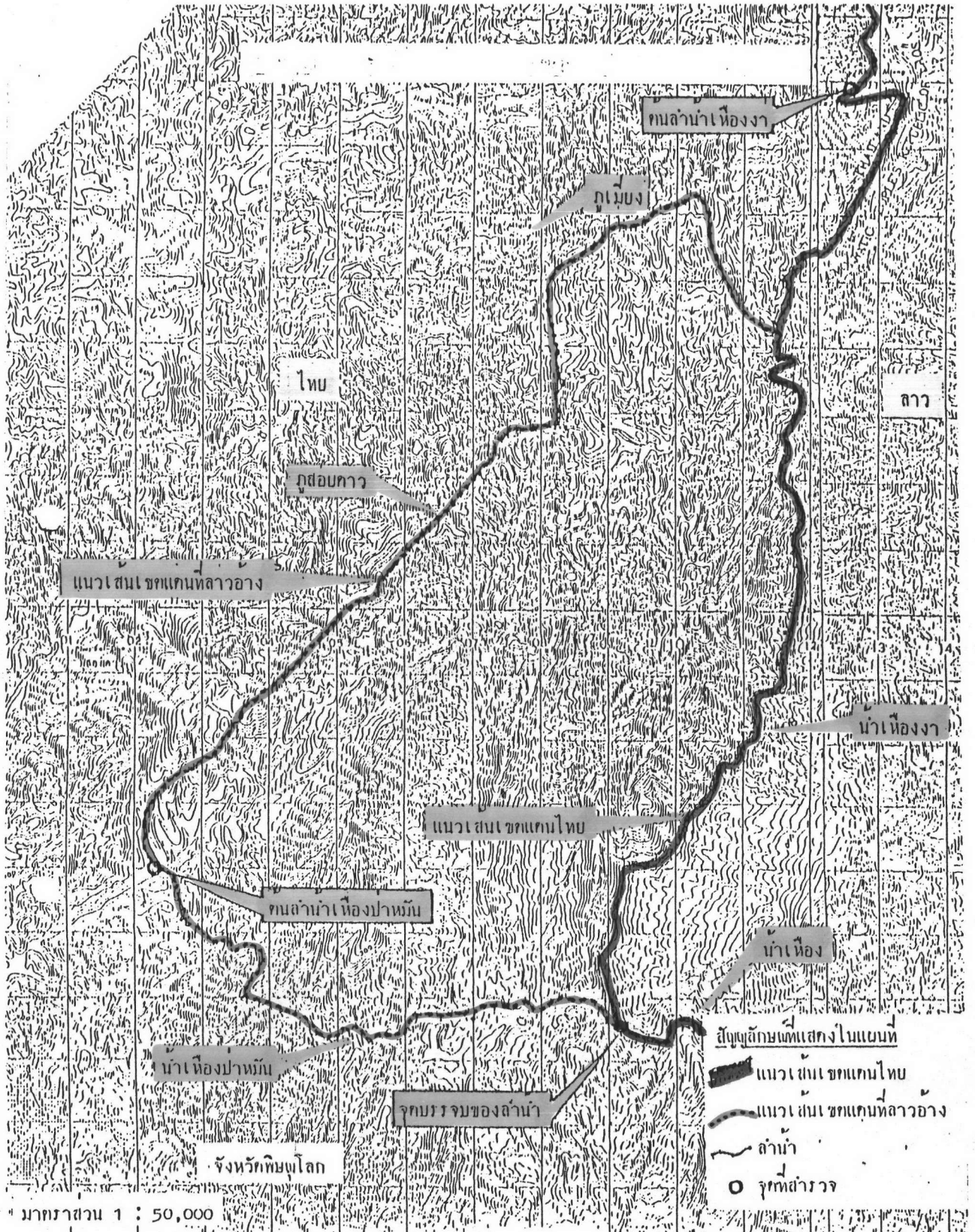
Map of Laos
 Produced by the Soviet Union
 Scale 1:500,000
 1987

ที่มา : ข้าราชการไทย กระทรวงการต่างประเทศ (๒๒ มกราคม ๒๕๓๑)

แผนที่หมายเลข ๑๑

แผนที่ลาวจัดทำโดยสหภาพโซเวียต แสดงให้เห็นพรมแดนสอดคล้องกับที่ประเทศไทยอ้างสิทธิ์
 ที่มา : ข้าราชการไทย กระทรวงการต่างประเทศ (๒๒ มกราคม ๒๕๓๑)

แผนที่หมายเลข 12

โดยได้มีการกำหนดข้อความไว้ว่า เส้นเขตแดนตามแผนที่นี้เป็นการประมาณการเท่านั้น^{๗๕} นอกจากนี้แผนที่ฉบับนี้ได้เลิกใช้ไปแล้ว ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าแผนที่ชุด L 708 นี้จึงขาดคุณค่าในทางกฎหมาย เนื่องจากเป็นแผนที่ที่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์เป็นการภายใน จึงไม่อาจนำไปอ้างในทางระหว่างประเทศได้

สำหรับแผนที่ที่ไทยได้อ้าง เพื่อใช้สนับสนุนการตีความกรณีพิพาท บ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกคือ แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการ ปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ซึ่งคณะกรรมการปักปันเขตแดน ไทย - ฝรั่งเศสชุดนี้ได้ จัดตั้งขึ้นตามหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 เพื่อทำหน้าที่ปักปันเส้นเขตแดนตามที่หนังสือสัญญาได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งได้จัดทำ แผนที่ฉบับดังกล่าวขึ้น ทั้งนี้ตามที่ได้อธิบายถึงแผนที่ฉบับนี้มาแล้วในข้อ 2.4.1.2 ของ บทที่ 2 จะเห็นได้ว่าแผนที่ฉบับนี้ ได้มีการรับรองแล้วว่ามีผลที่จะผูกพันต่อรัฐคู่ภาคี คือ ไทยกับฝรั่งเศส และเมื่อลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสก็ได้สืบทอดจากฝรั่งเศสมา ทำให้ ลาวจึงจำต้องผูกพันต่อแผนที่ฉบับนี้ด้วย อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ฉบับนี้มีคุณค่าใน ทางกฎหมายที่สามารถจะนำไปอ้างเป็นเหตุผลได้แม้วิธีการจัดทำจะใช้เทคนิคที่ล้ำสมัยและ อาจเกิดความผิดพลาดทำให้เส้นเขตแดนไม่ตรงกับที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาก็ตาม สำหรับ แผนที่ที่ไทยได้กล่าวอ้างอีก คือ แผนที่ชุด L 7018 มาตราส่วน 1 : 50,000 จัดทำขึ้น โดยกรมแผนที่ทหารของไทยร่วมกับสหรัฐอเมริกา เป็นแผนที่ที่มีการจัดทำขึ้นโดยวิธีการ

^{๗๕} สัมภาษณ์ พยงค์ ทิมเจริญ, หัวหน้าฝ่ายเขตแดน กองภูมิศาสตร์ กรมแผนที่

ที่ทันสมัย แต่สิ่งที่ได้อธิบายแล้วในข้อ 2.4.1.2 ของบทที่ 2 ว่า แผนที่ฉบับนี้เป็นแผนที่ที่จัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์ของทางการไทยเท่านั้น จึงไม่มีคุณค่าในทางกฎหมายที่จะนำไปกล่าวอ้างได้ รวมทั้งแผนที่ทางการลาวที่โซเวียตจัดทำให้ ซึ่งแม้จะแสดงรายละเอียดว่าเส้นเขตแดนไทย - ลาว บริเวณดินแดนบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก เป็นไปตามที่ไทยกล่าวอ้าง คือ เส้นเขตแดนไปตามลำน้ำเหืองงา จนถึงภูเมียงที่เป็นต้นกำเนิดของน้ำ แต่แผนที่ฉบับนี้เป็นแผนที่ที่ใช้เป็นการภายในของลาวเท่านั้น จึงไม่มีคุณค่าทางกฎหมายที่จะนำไปใช้กล่าวอ้างได้เช่นเดียวกับแผนที่ชุด L 7018

ในเรื่องประเด็นการยึดถือแผนที่ประกอบสนธิสัญญาต่างฉบับกัน ในกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันจะเห็นได้ว่าแผนที่ที่ลาวอ้างคือแผนที่ชุด L 708 และแผนที่ที่ไทยอ้างคือ แผนที่ชุด L 7017 และแผนที่ทางการลาวที่โซเวียตจัดทำให้ นั้น แม้จะมีการอ้างถึงความถูกต้องทางรายละเอียดของแผนที่ก็ตาม แต่แผนที่ดังกล่าวนี้ เป็นแผนที่ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์เป็นการภายในของประเทศเท่านั้น จึงไม่มีคุณค่าในทางกฎหมายที่จะใช้เป็นหลักฐานในการอ้างถึงเส้นเขตแดนและกรรมสิทธิ์ในดินแดนพิพาท คือ บ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกได้ แต่แผนที่ที่ไทยได้อ้างอีกฉบับหนึ่งนั้น คือแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส เป็นแผนที่ที่มีผลผูกพันต่อไทยและลาว ซึ่งถือได้ว่ามีคุณค่าในทางกฎหมาย ดังนั้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในเรื่องแผนที่ที่ลาวและไทยได้อ้างในกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก จะเห็นได้ว่าแผนที่ที่ไทยอ้างคือแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส เป็นแผนที่ที่มีคุณค่าในทางกฎหมายที่สามารถนำไปใช้กล่าวอ้างเป็นหลักฐานได้อย่างมีน้ำหนักมากกว่าแผนที่ฉบับอื่นๆ ที่ได้มีการอ้างกันและจากการที่แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ได้แสดงเส้นเขตแดนไทย - ลาว ว่าไปตามลำน้ำเหืองงาจนถึงภูเมียงตามที่ไทยตีความ ดังนั้นจากหลักฐานคือแผนที่ฉบับนี้จึงพอที่จะเชื่อได้ว่าดินแดนบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก เป็นดินแดนที่อยู่ในเขตไทย

สรุปแล้วในกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก นั้น ในประเด็นเรื่อง ติความสนธิสัญญาที่คลุมเครือ ซึ่งลาวและไทยได้ตีความที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าเห็นปัญหาในเรื่องข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ซึ่งไม่อาจที่จะชี้ชัดลงไปได้ว่าการตีความของฝ่ายใดจะมีน้ำหนัก และน่าเชื่อถือมากกว่ากัน แต่เมื่อพิจารณาถึง ประเด็นเรื่องแผนที่ที่ลาวและไทยยึดถือ เพื่อใช้เป็นข้อสนับสนุนการตีความของฝ่ายตนนั้น จะเห็นได้ว่า แผนที่ที่ลาวอ้างคือ แผนที่ชุด L 708 เป็นแผนที่ที่ขาดคุณค่าในทางกฎหมาย ในขณะที่แผนที่ที่ไทยอ้างฉบับหนึ่งคือ แผนที่มาตราส่วน 1:200,000 เป็นแผนที่ที่มีคุณค่าทางกฎหมายและสามารถนำไปใช้กล่าวอ้างได้ ดังนั้นจากหลักฐานในเรื่องแผนที่ดังกล่าวจึง เป็นการการตีความของไทยที่พอจะเชื่อได้ว่าดินแดนบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็น ดินแดนพิพาทกันนั้นน่าจะเป็นดินแดนที่อยู่ในเขตของไทย

จากกรณีพิพาทสามหมูบ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ และกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัด พิษณุโลก ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งสอง กรณีนั้น มีประเด็นในการพิจารณาที่สำคัญคือ ประเด็นในเรื่องการยึดถือแผนที่ประกอบ สนธิสัญญาต่างฉบับกัน โดยทั้งสองกรณีนั้น แผนที่ที่มีการนำมากล่าวอ้างและเชื่อได้ว่ามี คุณค่าในทางกฎหมายที่จะนำมาใช้เป็นหลักฐานในการกล่าวอ้างทั้งสองกรณีได้ คือ แผนที่ มาตราส่วน 1 : 200,000 พิมพ์โดย คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ซึ่ง คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ชุดนี้ ได้จัดตั้งขึ้นตามหนังสือสัญญา ระหว่าง กรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 เพื่อทำหน้าที่ปักปัน เติ้นเขตแดนตามที่ได้กำหนดไว้ในหนังสือสัญญา พร้อมทั้งได้จัดทำแผนที่ฉบับดังกล่าวขึ้น โดยแผนที่ฉบับนี้ มีผลผูกพันต่อรัฐคู่ภาคี ซึ่งลาวได้ยึดถือแผนที่ฉบับนี้ในการกล่าวอ้างเพื่อ สนับสนุนตนในกรณีพิพาทสามหมูบ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ ในขณะที่ไทยได้ยึดถือแผนที่ฉบับนี้ ในการกล่าวอ้างเพื่อสนับสนุนตนในกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ดังนั้นเมื่อ พิจารณาเกี่ยวกับแผนที่ฉบับดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าในกรณีพิพาทสามหมูบ้าน จังหวัด อุตรดิตถ์ ไทยจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบเนื่องจากแผนที่ฉบับดังกล่าวนี้ได้แสดงรายละเอียด

ว่าสามหมู่บ้านที่เป็นดินแดนพิพาทนั้นอยู่ในเขตของลาว ส่วนในกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ไทยจะเป็นฝ่ายได้เปรียบ เนื่องจากแผนที่บังคับกล่าวนี้ได้แสดงรายละเอียดว่าบ้านร่มเกล้าที่เป็นดินแดนพิพาทนั้นอยู่ในเขตของไทย ดังนั้นหากมีการยึดถือแผนที่บังคับกล่าวนี้ในการพิจารณาเกี่ยวกับกรณีพิพาททั้งสองนี้ ไทยควรจะได้ครอบครองดินแดนบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกในขณะที่ไทยจะต้องเสียการครอบครองดินแดนสามหมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งกรณีสามหมู่บ้านจังหวัดอุตรดิตถ์นั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ไทยควรที่จะหาแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยใช้นโยบายในทางการเมืองซึ่งอาจจะใช้วิธีการประชุมเจรจากลางกับลาวเกี่ยวกับปัญหานี้ไปพร้อมๆ กับการเจรจากลางทางด้านอื่น โดยหากจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินการทางด้านกฎหมายก็ควรที่จะใช้เป็นแนวทางสุดท้าย

3. สาเหตุอันเนื่องมาจากการปักปันเขตแดนที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์

โดยทั่วไปแล้วภายหลังจากที่รัฐได้มีการทำสนธิสัญญา กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างรัฐแล้ว รัฐคู่ภาคีมักจะจัดตั้งคณะกรรมการผสม ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคของรัฐคู่ภาคีเพื่อร่วมกันปักปันเส้นเขตแดนที่ถาวร ตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสนธิสัญญา ทั้งนี้เนื่องจากตามสนธิสัญญานั้นมักจะมีการกำหนดเส้นเขตแดนอย่างคร่าว ๆ เท่านั้น จึงจำเป็นต้องมีการปักปันเส้นเขตแดนที่ถูกต้องตามสภาพภูมิประเทศและสภาพของสังคมในท้องถิ่น⁷³ สำหรับคณะกรรมการผสมที่จะดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนนั้น ในทางปฏิบัติระหว่างประเทศอาจจะกระทำได้โดยคณะกรรมการปักปันเส้นเขตแดนและคณะกรรมการปักหลักเขต กล่าวคือในการทำสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนกันนั้น อาจมีการระบุในสนธิสัญญา ให้มีการจัดตั้ง

⁷³A.O.Cukwurah. The Settlement of Boundary Disputes in International Law, p.81.

คณะกรรมการปักปันเส้นเขตแดนชั้น ทำหน้าที่สำรวจและดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนลงบนพื้นที่จริง โดยคณะกรรมการดังกล่าวจะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายและการทำแผนที่ซึ่งรัฐบาลของทั้งสองฝ่ายได้แต่งตั้งขึ้น ทั้งนี้การดำเนินการของคณะกรรมการปักปันเส้นเขตแดนจะต้องยึดถือตามสนธิสัญญาที่กำหนดเส้นเขตแดนเป็นหลัก นอกจากนี้อาจมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดจุดพิภักดิ์ขึ้น เพื่อทำหน้าที่รับข้อมูลจากคณะกรรมการปักปันเส้นเขตแดนมาดำเนินการกำหนดจุดพิภักดิ์ลงบนแผนที่ให้แน่นอน

สำหรับคณะกรรมการปักหลักเขต มีหน้าที่จัดทำหลักเขตถาวร ลงบนพื้นที่จริง รวมทั้งตรวจสอบและซ่อมแซมหลักเขตเดิม ที่ชำรุดหรือสูญหายตามแต่ที่รัฐจะได้ทำสนธิสัญญาทำความตกลงเป็นครั้งคราว อย่างไรก็ตามบางครั้งคณะกรรมการปักหลักเขต อาจได้รับอำนาจจากรัฐคู่ภาคีให้ปรับแนวเส้นเขตแดนให้ถูกต้องตามที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญา

จากการดำเนินงานของ คณะกรรมการปักปันเส้นเขตแดน และคณะกรรมการปักหลักเขตดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการดำเนินงานเพื่อให้การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างรัฐตามสนธิสัญญาเป็นไปอย่างถูกต้องและมีความแน่นอน ดังนั้นการดำเนินงานของคณะกรรมการปักปันเส้นเขตแดนและคณะกรรมการปักหลักเขต จึงส่งผลเป็นการผูกพันต่อรัฐภาคีซึ่งหากคณะกรรมการดังกล่าวได้ดำเนินงานบกพร่องหรือดำเนินงานที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างรัฐภาคีนั้นได้

สำหรับการดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนไทย - ลาว นั้น ตามหนังสือสัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ข้อ 3 และตามสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 ข้อ 4 ได้ทำให้มีคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ขึ้นทำหน้าที่ปักปันเส้นเขตแดนที่กำหนดในหนังสือสัญญา แต่จากในช่วงที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย - ลาว ขึ้น จึงควรที่จะได้มีการศึกษาว่าคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสได้ดำเนินการบกพร่องอย่างไรมีปัจจัย

อะไรที่ส่งผลให้การปักปันเส้นเขตแดนไทย - ลาว ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ ซึ่งจะได้พิจารณาต่อไป

3.1 ปัจจัยที่ส่งผลทำให้การปักปันเส้นเขตแดนไทย - ลาวไม่เรียบร้อยสมบูรณ์

3.1.1 การมิได้ดำเนินการปักปันเขตแดนตลอดทั้งแนวของคณะกรรมการ

ปักปันเขตแดน

คณะกรรมการปักปันเขตแดน ซึ่งทำหน้าที่ปักปันเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามหนังสือสัญญา ระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ข้อ 3 โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนดังกล่าว เป็นคณะกรรมการผสมระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ฝ่ายไทยมีหม่อมชาติเดชอุดมเป็นหัวหน้า ส่วนฝ่ายฝรั่งเศสมี พ.อ.แบร์นาร์ด เป็นหัวหน้าได้ดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนไทย - ลาว ตามหนังสือสัญญา ดังกล่าว ทั้งนี้คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้มีการออกสำรวจในพื้นที่บริเวณเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ทางด้านหลวงพระบางทุกจุดโดยฝ่ายฝรั่งเศสได้ทำการสเก็ตช์แผนที่ไว้ทุกแห่ง และในการพิจารณาปักปันเส้นเขตแดนแต่ละแห่ง พ.อ.แบร์นาร์ด ได้จัดทำรายงานสรุปส่งไปให้ผู้สำเร็จราชการอินโดจีนทุกครั้ง เพื่อรายงานต่อไปยังรัฐมนตรีกระทรวงอาณานิคม⁷⁴ นอกจากนี้ คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้มีการประชุมเพื่อตกลงกัน 4 ครั้ง คือเมื่อวันที่

⁷⁴ม.ค.มานิจ ชุ่มสาย, "เขตแดนไทย - ลาว และเขมร," ศิลปกรรม

17 มกราคม ค.ศ. 1906 ที่ปากลาย และวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1906 ที่เชียงคาน⁷⁵
จนการปักปันเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางด้านนี้ได้เสร็จสิ้นลง

อนึ่ง ตามหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 และสัญญาต่อท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 ก็ได้มีการกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนขึ้นด้วยเช่นกัน โดยทางฝรั่งเศส มี นาย Guich and Monguers เป็นหัวหน้า และทางฝ่ายไทยมี พ.ต.ม.จ.บวรเดช เป็นหัวหน้า แต่คณะกรรมการชุดนี้ได้ดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนเฉพาะทางด้านเขมรส่วนทางด้านหลวงพระบางนั้นคณะกรรมการชุดที่แล้วได้ดำเนินการไว้เรียบร้อยแล้ว⁷⁶ นอกจากนี้ยังได้มีคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ตามอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว ลงวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1941 อีกชุดหนึ่ง⁷⁷ เพื่อทำการปักปันเส้นเขตแดนไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ตามอนุสัญญาดังกล่าว แต่ต่อมาไทยกับฝรั่งเศสได้ทำสนธิสัญญายกเลิกอนุสัญญาดังกล่าว

⁷⁵ Manich Jumsai, Boundary Commission Thai - Lao Frontier,

p. 12

⁷⁶ ม.ล.มานิจ ชุมสาย, "เขตแดนไทย - ลาว และเขมร," ศิลปกรรมปริทรรศน์,
หน้า 62 - 64.

⁷⁷ สำนักงานเทพศิรินทร์, การปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีน
ฝรั่งเศส (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2506) หน้า 1 - 2.

สำหรับการดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนไทย - ลาว ด้านหลวงพระบาง ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนตามหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 นั้น แม้ว่าจะได้มีการดำเนินการปักปันครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดตามที่หนังสือสัญญาได้กำหนดไว้และได้มีการจัดทำแผนที่ไว้แล้ว แต่ก็ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าแนวพรมแดนไทย - ลาวนี้ ได้มีการปักหลักเขตแดนระหว่างประเทศไว้ตลอดทั้งแนว⁷⁸ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าตามหนังสือสัญญาดังกล่าว ได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการปักปันเขตแดนขึ้น แต่มิได้กำหนดให้มีคณะกรรมการปักหลักเขต รวมทั้งมิได้กำหนด ให้คณะกรรมการปักปันเขตแดนทำหน้าที่ปักหลักเขตด้วย แม้จะเป็นที่เข้าใจว่าคณะกรรมการปักปันเขตแดนน่าจะทำหน้าที่ปักหลักเขตด้วย แต่จากหลักฐานเท่าที่มีปรากฏว่ามีได้มีการปักหลักเขตแดนระหว่างไทยกับลาวไว้ตลอดแนวพรมแดน

3.1.2 ความยากลำบากในการสำรวจเพื่อปักปันเส้นเขตแดนเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์มีความทุรกันดาร

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น เกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศบริเวณแนวชายแดนไทย - ลาว ในส่วนที่เป็นภูเขา จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นทิวเขาสลับซับซ้อนกัน และมีป่าทึบ⁷⁹ ยากต่อการเดินทางไปมาหาสู่กัน ซึ่งจากสภาพดังกล่าวน่าจะส่งผลกระทบต่อ

⁷⁸ สมพงษ์ ชูมาก, รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช เรื่องนโยบายของไทยต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน, หน้า 13.

⁷⁹ วิรัช ร่วมพงษ์พัฒน, "ปัญหาข้อขัดแย้งไทย - ลาว ในช่วงปี พ.ศ. 2518 ถึงปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531) หน้า 83.

ก่อให้เกิดความยากลำบาก ในการสำรวจเพื่อปักปันเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ของ คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่แนวเขตแดน ไทย - ลาว ทางด้านนี้ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการปักหลักเขตแดนไว้ตลอดแนวหรือมีการปักหลักเขตที่อยู่ห่างกันก็น่าจะเป็นผลมาจากการที่บริเวณแนวชายแดนทางด้านนี้มีภูมิประเทศ ที่ทุรกันดารด้วย

นอกจากนี้ เรื่องระยะเวลาที่ทำการสำรวจของ คณะกรรมการปักปันเขตแดนก็มีความสำคัญด้วยเช่นกัน แม้ว่าในช่วงที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนจะได้ทำการสำรวจในช่วงที่เป็นฤดูแล้ง ไม่น่าจะมีปัญหาอุปสรรคมากเท่าในฤดูฝน แต่จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้ใช้เวลาสำรวจประมาณ 4 เดือนเท่านั้น กล่าวคือ ตามหลักฐานที่ปรากฏอยู่คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้ดำเนินการสำรวจเพื่อปักปันเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ด้านหลวงพระบางในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1905 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1906^{๑๐} เท่านั้น ซึ่งพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างน้อยในการสำรวจสำหรับสมัยก่อนที่ยังขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย

สรุปแล้วสภาพทางภูมิประเทศของบริเวณแนวเขตแดนไทย - ลาว ทางด้านหลวงพระบางที่มีความทุรกันดาร รวมถึงระยะเวลาที่ใช้ในการสำรวจ น่าจะส่งผลให้เกิดความยากลำบากต่อการสำรวจเพื่อปักปันเส้นเขตแดนไทย - ลาว ของคณะกรรมการปักปันเขตแดน ไทย - ฝรั่งเศส อันนำมาซึ่งการปักปันเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์

^{๑๐}ม.ล.มานิจ ชุ่มสาย, "เขตแดนไทย - ลาวและเขมร," ศิลปกรรมปริทัศน์, หน้า 55 - 61.

3.1.3 การปักหลักแนวเขตแดนโดยอาศัยเทคนิคที่ล้ำสมัย

นอกจากการมิได้ดำเนินการปักหลักเขตแดนตลอดทั้งแนวของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น การปักหลักเขตแดนเท่าที่ปรากฏอยู่ตามหลักฐาน ก็ได้ดำเนินการโดยอาศัยเทคนิคที่ล้ำสมัยด้วย กล่าวคือในการดำเนินการของคณะกรรมการปักปันเขตแดนบางช่วง จะใช้วิธีการทำเครื่องหมายปักต้นไม้เป็นระยะ ๆ ส่วนในช่วงที่ทำการปักหลักเขตส่วนมาก ก็จะใช้หลักเขตแดนที่ทำด้วยไม้^๑ นอกจากนี้หลักเขตส่วนใหญ่ยังตั้งอยู่ในระยะที่ห่างกันด้วย ซึ่งจากการใช้เทคนิคที่ล้ำสมัยในการปักหลักเขตแดนดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลทำให้หลักเขตสูญหายหรือชำรุดส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการพิจารณาถึงเส้นเขตแดนในบริเวณดังกล่าว

3.2 ผลของการปักปันเส้นเขตแดนที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวตอนต้น คือ การมิได้ดำเนินการปักปันเขตแดนตลอดทั้งแนวของคณะกรรมการปักปันเขตแดนความยากลำบากในการสำรวจเพื่อปักปันเส้นเขตแดนเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์มีความทุรกันดาร และการปักหลักแนวเขตแดนโดยอาศัยเทคนิค

^๑ พยงค์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส : ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา," วารสารแผนที่ 26 (เมษายน - มิถุนายน 2527), หน้า 93.

ที่ล้ำสมัย อันนำมาซึ่งการปักปันเส้นเขตแดนที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ ได้ส่งผลให้แนวเขตแดน ไทย - ลาว มีความไม่แน่ชัดทั้งเจ้าหน้าที่ และประชาชนของไทยและลาวได้ซึ่งในบางครั้ง ความเข้าใจต่อเส้นเขตแดนไทย - ลาว ก็ไม่ตรงกัน นำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งนอกจากนี้ ยังอาจส่งผลกระทบต่อทำให้เส้นเขตแดน ไทย - ลาว ที่คณะกรรมการปักปันเขตแดน ได้ ดำเนินการปักปันไม่ตรงกับเส้นเขตแดนตามที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดทำแผนที่แสดงเส้นเขตแดนของคณะกรรมการปักปันอาจทำไปโดยมีข้อผิดพลาดไม่ตรงกับเส้นเขตแดนตามที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญา ซึ่งแม้จะเป็นความผิดพลาดเล็กน้อยแต่ก็อาจ นำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งกัน ได้จนบางครั้งได้ส่งผลให้เกิดเป็นกรณีพิพาท และใช้กำลัง เข้าต่อสู้กันดังที่ได้ปรากฏในกรณีพิพาทสามหมู่บ้านจังหวัดอุดรดิตถ์และกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

สำหรับการดำเนินงานของ คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ตามหนังสือสัญญา ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 นั้น จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการปักปัน เขตแดนไทย - ฝรั่งเศสได้ดำเนินการปักปันเขตแดนไทย - ลาว โดยไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ เนื่องมาจาก การที่ได้ดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนตลอดแนว การประสบปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับเรื่องสภาพทางภูมิศาสตร์ในการสำรวจปักปัน รวมตลอดถึงการใช้เทคนิคที่ล้ำสมัย ในการปักปันดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งการดำเนินการปักปันที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ ดังกล่าวนี้นี้ ก็ได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ด้วย กล่าวคือ คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ได้ดำเนินงานปักปันเส้นเขตแดนและจัดทำ แผนที่ที่ผิดพลาดไม่ตรงตามเส้นเขตแดนที่ได้ระบุไว้ในสนธิสัญญา ซึ่งประเด็นที่น่าจะพิจารณา ในกรณีนี้ก็คือ การดำเนินงานปักปันและการจัดทำแผนที่ที่ผิดพลาด ไม่ตรงตามเส้นเขตแดน ที่ระบุไว้ในสนธิสัญญานั้น จะมีผลผูกพันต่อรัฐคู่ภาคีอย่างไร

ก่อนที่จะมีการพิจารณาถึงกรณีดังกล่าวนี้ ควรที่จะได้ทำความเข้าใจต่อ ลักษณะการดำเนินงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนเสียก่อน กล่าวคือ ดังที่ได้กล่าว

มาแล้วว่า ในการตกลงทำสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนระหว่างรัฐนั้น รัฐคู่ภาคีจะมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการผสมระหว่างผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคของรัฐคู่ภาคีขึ้น เพื่อกำหน้าที่ดำเนินงานปักปันจัดทำเส้นเขตแดนให้ถูกต้องตามสภาพภูมิประเทศ และสภาพสังคมในพื้นที่นั้น โดยยึดถือตามเส้นเขตแดนที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาเป็นหลักสำคัญ ซึ่งในการทำสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสก็ได้มีการกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย - ฝรั่งเศส ขึ้นทำหน้าที่ปักปันเส้นเขตแดนด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนรวมทั้งคณะกรรมการร่วมไทย-ฝรั่งเศส ก็อาจมีการดำเนินงานปักปันเขตแดนและจัดทำแผนที่ที่มีผิดพลาดและกำหนดเส้นเขตแดนที่ไม่ตรงกับที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญา กล่าวคือในการดำเนินงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนรวมทั้งคณะกรรมการร่วมไทย - ฝรั่งเศส อาจมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้น เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ที่ทุรกันดารทำให้การสำรวจพื้นที่เพื่อปักปันเส้นเขตแดนไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับวิธีการสำรวจเพื่อปักปันเส้นเขตแดนและการจัดทำแผนที่ในสมัยก่อนนั้น เป็นวิธีการที่ล้าสมัยและใช้เทคนิคที่ล้าสมัย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นทำให้การปักปันเส้นเขตแดน และการจัดทำแผนที่เกิดความผิดพลาด เส้นเขตแดนไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา นอกจากนี้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนนั้น คณะกรรมการปักปันเขตแดนอาจจำเป็นต้องจัดหรือปรับเส้นเขตแดนให้เข้ากับสภาพภูมิประเทศที่แท้จริง โดยพิจารณาถึงแหล่งชุมชนและแหล่งกิจกรรมเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อมิให้เส้นเขตแดนต้องแบ่งแยกแหล่งชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีลักษณะทางสังคมเหมือนกันออกจากกัน ซึ่งในกรณีนี้ก็อาจทำให้เส้นเขตแดนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนจัดหรือปรับใหม่นั้นไม่ตรงกับเส้นเขตแดนที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาด้วยเช่นกัน

จากกรณีการดำเนินงานปักปัน และการจัดทำแผนที่กำหนดเส้นเขตแดนที่ไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาอันเป็นผลมาจากการที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนดำเนินการผิดพลาดและการต้องจัดหรือปรับเส้นเขตแดนเพื่อให้เข้ากับสภาพภูมิประเทศที่แท้จริงนั้น เป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าการกำหนดเส้นเขตแดนที่ไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญานั้น จะมีผลผูกพันต่อรัฐคู่ภาคีหรือไม่ หรือจะต้องใช้เส้นเขตแดนตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาเท่านั้น

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การกำหนดเส้นเขตแดนใหม่ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนจะมีผลทางกฎหมาย เป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนเดิมที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาหรือไม่ ซึ่งจากกรณีดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า การที่เส้นเขตแดนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนกำหนดขึ้นใหม่จะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนเดิมหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลของรัฐคู่ภาคีจะให้การรับรองเอกสารและแผนที่ ที่กำหนดเส้นเขตแดนใหม่ซึ่งคณะกรรมการปักปันเขตแดนได้จัดทำขึ้นหรือไม่ กล่าวคือ ในประเด็นแรกซึ่งเป็นเรื่องที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้ดำเนินงานผิดพลาดนั้น เมื่อรัฐบาลของรัฐคู่ภาคีให้การรับรองเอกสารรายงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดน หรือแผนที่ที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้จัดทำขึ้นแล้ว เส้นเขตแดนจะต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการปักปันเขตแดน ได้กำหนดขึ้นใหม่ แม้ว่า จะเป็นการกำหนดที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดของคณะกรรมการปักปันเขตแดนก็ตาม หรือกล่าวโดยสรุปได้คือ เส้นเขตแดนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดน ได้กำหนดขึ้นใหม่นี้ มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนเดิมที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา และมีผลผูกมัดต่อรัฐคู่ภาคีด้วย เนื่องจากรัฐบาลของรัฐคู่ภาคี ได้ให้การรับรองเอกสารหรือแผนที่ที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้จัดทำขึ้นแล้ว ดังตัวอย่างเช่น กรณีคดีเขาพระวิหารเมื่อปี ค.ศ. 1962 ซึ่งแผนที่ที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ได้จัดทำขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1904 ได้กำหนดเส้นเขตแดนให้เขาพระวิหารอยู่ในเขตของกัมพูชา ซึ่งไม่ตรงกับเส้นเขตแดนตามหนังสือสัญญาแต่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้มีคำพิพากษาแสดงว่ารัฐบาลไทยได้ให้การรับรองแผนที่ดังกล่าวแล้วดังนั้นไทยจึงมีพันธะที่ต้องยึดถือแผนที่ดังกล่าวแม้เส้นเขตแดนตามแผนที่จะไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในหนังสือสัญญาก็ตาม

สำหรับในประเด็นที่สองซึ่งเป็นกรณีที่คณะกรรมการปักปันเขตแดน ได้จัดหรือปรับใหม่ให้เข้ากับสภาพภูมิศาสตร์ที่แท้จริงในพื้นที่นั้นตามหลักปฏิบัตินั้น เมื่อคณะกรรมการปักปันเขตแดนเห็นว่าการกำหนดเส้นเขตแดนตามสนธิสัญญาจะทำให้เป็นการแบ่งแหล่งชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีลักษณะทางสังคมเดียวกันออกจากกันนั้น คณะกรรมการปักปันเขตแดนของรัฐใดรัฐหนึ่ง อาจเสนอให้คณะกรรมการปักปันเขตแดนของรัฐหนึ่งพิจารณา

ยอมให้เลื่อนเส้นเขตแดนเข้าไปในส่วนที่ควรจะเป็นดินแดนของตนได้ ซึ่งเมื่อคณะกรรมการปักปันเขตแดนทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะให้เปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนแล้ว ก็จะทำเอกสารรายงานเสนอให้รัฐบาลแต่ละฝ่ายให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้รัฐที่ได้ดินแดนเพิ่มก็ต้องยอมสละดินแดนที่มีทำเลและขนาดใกล้เคียงกันให้แก่อีกรัฐด้วย ตามหลักข้อที่ข้อปฏิบัติ และเมื่อรัฐบาลของแต่ละฝ่ายได้ให้ความเห็นชอบตามขั้นตอนของกฎหมายภายในของตนแล้ว การเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนใหม่นี้ ก็จะมีผลเป็นการทำความตกลงฉบับใหม่ที่แก้ไขสนธิสัญญาที่กำหนดเส้นเขตแดนฉบับเดิม

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้ดำเนินการปักปันและ จัดทำแผนที่อันกำหนดให้เส้นเขตแดน ไม่ตรงตามที่ได้ระบุไว้ในสนธิสัญญาแม้จะเป็นการดำเนินงานที่มีผลขาด ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนเองหรือเป็นกรณีที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้จัดหรือปรับเส้น เขตแดนใหม่ ให้เข้ากับสภาพภูมิศาสตร์ที่แท้จริงหากรัฐบาลของคู่ภาคีได้ให้การรับรองเอกสารรายงานและแผนที่ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนดังกล่าวแล้ว เส้นเขตแดนใหม่ตามที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้กำหนดขึ้นใหม่ก็จะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนเดิม ตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาและรัฐคู่ภาคีจะต้องมีพันธะที่จะต้องยึดถือเส้นเขตแดนใหม่นี้ด้วย

จากการที่เส้นเขตแดน ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนสามารถมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนเดิมตามสนธิสัญญานั้น เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส เป็นคณะกรรมการร่วมที่จะมีขึ้นตามหนังสือสัญญา ฉบับลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ซึ่งได้ดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส (ไทยกับกัมพูชาและไทยกับลาวในปัจจุบัน) ให้เป็นไปตามเส้นเขตแดนที่ได้กำหนดไว้ในหนังสือสัญญาดังกล่าว แต่เนื่องจาก คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ต้องพบปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับสภาพทางภูมิประเทศประกอบกับวิธีการและ

เทคนิคในการดำเนินการปักปันยังด้าสม้อยู่ ทำให้การดำเนินงานของ คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส เป็นไปอย่างไม่เรียบร้อยสมบูรณ์และส่งผลให้เกิดความผิดพลาดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดทำแผนที่ ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับเส้นเขตแดนที่ไม่ตรงกับที่ได้ระบุไว้ในหนังสือสัญญาซึ่งในกรณีนี้ แม้ต่อมาในภายหลังไทยจะอ้างว่าเป็นการจัดทำแผนที่โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนฝ่ายฝรั่งเศสเพียงฝ่ายเดียว และแผนที่ดังกล่าวมีความผิดพลาดแต่จากคดีเขาพระวิหารระหว่างไทยกับกัมพูชาเมื่อปี ค.ศ. 1962 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ได้มีคำพิพากษาแสดงว่าไทยได้ให้การรับรองแผนที่ฉบับดังกล่าวแล้ว โดยหลักกฎหมายปิดปากเนื่องจากไทยได้นิ่งเฉยเสีย แม้จะอยู่ในฐานะที่คัดค้านได้ตั้งที่ได้อธิบายมาก่อนหน้านี้แล้ว ดังนั้นไทยจึงต้องมีพันธะที่จะยึดถือและผูกพัน กับแผนที่ฉบับดังกล่าวด้วย โดยต้องยึดถือเส้นเขตแดน ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนที่ฉบับดังกล่าว แม้ว่าแผนที่ฉบับดังกล่าว จะมีความผิดพลาดและกำหนดเส้นเขตแดนไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในหนังสือสัญญาก็ตาม อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ที่กำหนดเส้นเขตแดนขึ้นใหม่ไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในหนังสือสัญญา ได้ส่งผลให้เป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนเดิมตามหนังสือสัญญาและรัฐคู่ภาคี คือไทยกับฝรั่งเศส (ไทยกับกัมพูชาและไทยกับลาวในปัจจุบัน) ต้องผูกพันต่อแผนที่ที่ได้กำหนดเส้นเขตแดนใหม่นี้ เนื่องจาก รัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้ให้การรับรองแผนที่ ของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ฉบับนี้แล้ว

สรุป โดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าปัญหาเส้นเขตแดนไทย - ลาว มีสาเหตุอันเนื่องมาจากสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส 3 ประการ ได้แก่ สาเหตุอันเนื่องมาจากสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางแม่น้ำโขง ไม่สอดคล้องกับหลักแห่งความยุติธรรม สาเหตุอันเนื่องมาจากแผนที่ซึ่งใช้ประกอบสนธิสัญญาต่างฉบับกัน และการตีความสนธิสัญญาที่คลุมเครือในการกำหนดเส้นเขตแดน ไทย - ลาว ส่วนที่เป็นภูเขา และสาเหตุอันเนื่องมาจากการปักปันเส้นเขตแดนที่ไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ได้

ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย - ลาวในลักษณะต่าง ๆ ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในตอนต้น ที่สำคัญก็คือ ปัญหาเส้นเขตแดนไทย - ลาว อันเนื่องมาจากสาเหตุเหล่านี้ได้นำมาซึ่งผลกระทบหลายประการทั้งต่อไทยและลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไทยซึ่งอยู่ในฐานะเสียเปรียบจากสนธิสัญญาดังกล่าวได้รับผลกระทบในหลายด้าน นอกจากนี้ปัญหาเส้นเขตแดนไทย - ลาว ยังได้นำมาซึ่งความขัดแย้ง และบางครั้งได้ก่อให้เกิดกรณีพิพาทจนกระทั่งต้องใช้กำลังทหารเข้าต่อสู้กัน ดังนั้น จึงเห็นสมควรที่จะได้นำ ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาเส้นเขตแดนไทย - ลาว อันเนื่องมาจากสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส มากล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วย ดังจะได้อธิบายในบทต่อไป